

MORI ÓGAI A VADLÚD

ELBESZÉLÉSEK

FORDÍTOTTA

Göncz Árpád
Hürkecz István
Teleki Erzsébet

TARTALOM

A VADLÚD

AZ UTOLSÓ MONDAT

KACAGÓ SZERZETESÉK

UTÓSZÓ

A vadlúd

1 / Amit elmondok, az régen történt, de történetesen emlékszem rá, hogy 1880-ban, Meidzsi császár uralmának tizenharmadik évében. Az időpontra azért emlékszem ilyen pontosan, mert akkoriban pontosan a Tokiói Egyetem Vaskapujával átellenben, a Kamidzsóban, egy penzióban laktam, s mert az én szobám e történet hősének szobája mellett volt. Mikor a házban tűz ütött ki Meidzsi tizennegyedik évében, én is azok egyike voltam, akik a porig égett Kamidzsóban mindenüket elveszítették. S amit most meg akarok örökíteni, az, emlékszem, épp egy évvel a katasztrófa előtt játszódott le.

A Kamidzsó szinte valamennyi lakója orvostanhallgató volt, leszámítva azt a néhány beteget, aki az egyetem kórházába járt be kezelésre. Megfigyeltem, hogy az ilyesféle szállásokon mindig akad hangadó, valamelyik lakó, aki a pénze vagy az éles esze következtében tekintélyre tesz szert. Ha elmegy a folyosón a háziasszony szobája előtt, mindig szerét ejti, hogy szóba elegyedjék vele, amint ott ül szögletes faszénszenelője mellett. Néha leguggol vele szemben s el-elpletykál vele egy kicsit. Néha úgy tetszik, csak magára gondol, vendégeket hív a szobájába egy pohár szakéra, s vesződtséget okoz a háziasszonynak azzal, hogy külön főzet vele valamit, pedig tesz róla, hogy pótkeresethez jusson a fáradságáért. Az ilyen ember többnyire kivívja a mások becsülését, s neki viszont megvan ebből az az előnye, hogy a maga kedvére él a házban.

A szomszédomnak szintén megvolt a tekintélye a Kamidzsóban, de őt nem ilyen fából faragták.

Ez az ember, egy Okada nevű diák, egy évvel járt alattam, tehát nem sok hiányzott neki ahhoz, hogy végezzen. Hogy Okada jellemét megmagyarázzam, mindenekelőtt szembetűnő megjelénéséről kell szólnom. Ezen igazában azt értem, hogy Okada módfelett csinos volt. Nem mintha sápadt lett volna, finoman törékeny és nyúlánk. Sőt, inkább keménykötésű, s az arc-színe egészséges. Az életben alig találkoztam még ilyen arccal. Ha már muszáj összehasonlításba bocsátkoznom, némileg a fiatal Kavakami Bidzanra, az íróra hasonlított, akit csak azután ismertem meg, hogy e história lejátsszódott, s aki teljesen elszegényedett és nyomorban halt meg. Okada akkoriban evezősbajnok volt, testi erejét tekintve messze felülmúlta Kavakamit.

Egy kellemes arc netán hatással lehet másokra, de egy penzióban egymaga még nem a tekintély forrása. Ahhoz a magatartásnak is hozzá kell járulnia, s kétlem, hogy sok diák élt volna olyan kiegyensúlyozott életet, mint Okada. Nem volt könyvmoly, aki minden félévben vadul megdolgozik az osztályzatokért, s ráhajt az ösztöndíjra. Csak annyit dolgozott, amennyit kellett, rangsorban az évfolyam közepe táján állt, soha lejjebb. S a szabad idejében mindig lazított. Vacsora után elment járni egyet, de még tíz előtt holtbiztos hazaért. Vasárnaponként evezett vagy hosszú gyalogtúrákat tett. Eltekintve az olyan időszakoktól, mikor egy-egy verseny előtt Mukódzsimában együtt lakott azokkal, akikkel egy hajóban evezett, vagy mikor nyári vakációra hazautazott vidékre, a szomszéd szoba gazdája mindig ugyanabban az időben tartózkodott a szobájában vagy házon kívül. Nemegyszer megesett, hogy valamelyik lakó, ha délben elfelejtette az óráját az ágyúlövéshez igazítani, benézett Okada szobájába, hogy megtudja, mennyi az idő. Néha még a Kamidzsó hivatalos óráját is Okadához igazították. Minél inkább figyeltük, annál erősebbé vált a meggyőződésünk, hogy Okada megbízható ember. Nem járt kedvében a háziasszonynak, alig költött valamire a lakbérén és kosztján felül, az

mégis sokszor dicsérgette. Mondanom sem kell, hogy főként azért viselkedett így, mert Okada rendszeresen fizetett.

- Nézzék csak Okada urat! - mondogatta.

De, hogy szavának elébe vágjon, egyik-másik diák megjegyezte:

- Nos, nem lehetünk mind olyanok, mint ő.

Még mielőtt bárki rádöbrent volna, Okada vált a mintalakóvá.

Napi sétái mindig ugyanarra vezettek. Lement a Muendzakának nevezett magányos domboldalon, s végig a Sinobadzu-tó északi partján, ahol beleömlött az Aiszome-patak, amelynek oly sötét volt a vize, mint a feketére festett fogsor. Majd fölballagott a dombra az Ueno-parkban. Aztán le Hirokódzsiba, ahol nevezetes vendéglők sorakoztak, a Macugen, a Gannabe és a többi, befordult a keskeny, zsúfolt, csupa élet Nakacsóra, átvágott a Jusima-szentély udvarán, s miután elment a borongós Karatacsi-templom előtt, már visszafelé tartott a Kamidzsóba. De olykor megesett, hogy módosított valamit az útvonal valamelyik szakaszán, teszem azt jobbra fordult a Nakacsó végén, hogy a Muendzaka csöndjében és magányában érkezzék vissza a szobájába.

Volt egy másik útvonala is. Néha átvágott az egyetem területén és a Vörös-kapuhoz ért ki; mivel a Vaskaput korán bezárták, az orvosi kar kórházának betegei a hátsó kaput használták. Ilyenkor átment a Vörös-kapun, a Hongó-dóri mentén folytatta az útját, amíg egy bolthoz nem ért, ahol mindig álldogáltak néhányan, s figyelték azoknak a bolondozását, akik odabent a kölest törték. Majd a sétája folytatásaként betért a Kanda-szentély kertjébe. Miután átvágott a Megane-hídon, ami akkoriban még újnak számított, egy darabig a folyóparti utcán ment tovább, amelynek csak az egyik oldalán álltak házak. Visszaútján meg betért az Onarimicsi nyugati oldalán húzódó keskeny mellékutcák valamelyikére, hogy végül a Karatacsi-templom homlokzata előtt lyukadjon ki. Ez volt a másik útvonala. Másfelé ritkán ment.

E kiruccanásain Okada nemigen művelt egyebet, mint hogy hébe-hóba elböngészgetett valamelyik antikvár könyvesboltban. A sok közül ma már kettő-három ha megvan. Az Onarimicsin a boltok ugyanazok, azóta is alig változtak, s ma is árusítanak, de a Janagiharán mind bezártak, a Hongó-dórin pedig a boltok helye is, tulajdonosa is megváltozott. E sétáin Okada, azután, hogy a Vörös-kaput elhagyta, szinte soha nem fordult be jobbra, mert itt a legtöbb utca annyira elkeskenyedett, hogy az már-már bosszantó. S ráadásul akkoriban arrafelé csak egyetlen antikvárius akadt.

Okada azért tért be az ilyen üzletekbe, mert a mai divatos kifejezéssel élve, volt irodalmi ízlése. Akkortájt még nem jelentek meg az új iskolához tartozó regények és darabok; ami a lírát illeti, még nem született meg sem Siki *haiku*-ja, sem Tekkan *vaká*-ja¹, így hát mindenki olyasféle folyóiratokat olvasott, mint a *Kagecu Sinsi*, amely először közölt nyugati regényt japán fordításban. Okada érdeklődéssel olvasta az új kornak a klasszikus kínai irodalom stílusában megírt eseményeit. Irodalmi ízlése eddig terjedt.

Minthogy soha nem voltam különösen barátkozó természetű, ha okom nem volt rá, még szóba sem elegyedtem azokkal a diákokkal, akikkel ugyancsak gyakran találkoztam az egyetemkertben. Ami a penzió diáklakóit illeti, ritkán billentettem meg a kalapomat üdvözlésül. De Okada iránt majdhogynem barátságot éreztem, hála a könyvesboltoknak. Ha sétálni mentem, útirány dolgában nem voltam olyan merev, mint Okada, s minthogy erős volt a lábam,

¹ Maszaoka Siki (1867-1902) és Joszano Tekkan (1873-1935) a hagyományos japán versformák tartalmi megújítói.

hagytam, hadd vigyen el Hongón át Sitájába és Kandába, s útközben minden antikváriusnál megálltam. Ilyenkor gyakran megesett, hogy odabenn Okadával akadtam össze.

Nem tudom, melyikünk szólította meg a másikat, de arra, hogy melyek voltak a közöttünk elhangzott első szavak, pontosan emlékszem: - Megint régi könyvek közt találkozunk!

Így kezdődött a barátságunk.

Akkoriban akadtunk rá a Kanda-szentély előtt, a domb lábánál, a sarkon egy boltra, ahol könyvet árusítottak. A polcon egyszer ráleltem egy régi kiadású *Csin Ping Mej-re*², s megkérdeztem a boltost, mennyiért adja.

- Hét jen.

- Ötöt adok érte - mondtam.

- Okada az imént hatot ígért.

Minthogy volt nálam elég pénz, megadtam, amit kért.

De mikor pár napra rá Okadával találkoztam, azt mondta:

- Önző voltál; tudod, hogy én találtam rá a *Csin Ping Mej-re*.

- A boltos azt mondta, alkudtál rá, de nem tudtatok megegyezni. Ha annyira kívánod, tőlem megveheted.

- Minek? Szomszédok vagyunk, kölcsön is kérhetem, ha elolvastad.

Ráálltam.

Okadával, bár eddig is szomszédok voltunk, de még csak nem is ismertük egymást, ettől kezdve gyakran be-benéztünk egymás szobájába.

2 / Az Ivaszaki-kastély már abban az időben is, amelyről írok, ott állt, ahol ma, a Muendzaka déli oldalán, bár akkoriban még nem kerítette a jelenlegi magas vályogfal. Abban az időben még csak egy rút kőfalat húztak fel körébe, és a mohos kövek közén páfrány és zsurló nőtt. Még ma sem tudom, hogy a kerítésen belül a talaj dimbes-dombos vagy sík, mert a kastélyban sose jártam. Egy biztos, akkoriban sűrű és elvadult ciheres nőtte be, az utcáról ráláttunk a fák tövére, a fűvet sem vágták körülöttük szinte soha.

A domb északi lejtőjén kicsinyke házak épültek, csoportosan, közülük a legjobbakat deszka-kerítés vette körül. Ami a boltokat illeti, mindössze kettő volt, az egyik konyhafelszerelést, a másik dohányt árult. A lakóházak közül az arra járók számára a legvonzóbb egy varróiskola volt, az ablakán szorgosan dolgozó fiatal nőkre lehetett belátni. Ha szép idő járta, az ablakok nyitva álltak, s mikor a diákok elmentek a ház előtt, a lányok, akiknek be nem állt a szájuk, fölemelték a fejüket, s kinéztek az utcára. Aztán kacarásztak, csiviteltek tovább. E ház szomszédságában egy lakóház állt, mindig tisztára volt súrolva az ajtaja, s gránitjárdája, gyakran láttam, esténként vízzel volt felöntözve. Hideg időben behúzták tolóajtait, melegben pedig le voltak eresztve bambuszfüggönyei. E ház mindig feltűnően csöndesnek tetszett, a szomszéd ház zajához képest kiváltképpen.

Annak az évnek szeptembere táján, mikor e történet játszódik, Okada, vidéki otthonából visszatérően, vacsora után szokásos esti sétájára indult, elhaladt a régi épület mellett, amely azelőtt Kaga tartomány urának palotája volt, most ideiglenesen ott helyezték el a bonctermet, s

² Klasszikus kínai regény, magyarul *Szép asszonyok egy gazdag házban* címen jelent meg.

ahogy lement a Muendzakán, véletlenül összetalálkozott egy nővel, s látta, hogy az a közfürdőből jövet betér a varróiskola szomszédságában a magányos házba. Már őszre járt, az embereknek kevesebb alkalmuk nyílt rá, hogy a hőség elől, megkönnyebbülésül, kiüljenek a házuk elé, így hát kihalt volt a domboldal. A nő, aki vele egyidőben ért a néma ház bejáratához, épp az ajtót próbálta kinyitni, de meghallotta Okada facipőinek kopogását, abbahagyta, s hátranézett. Egymásra bámultak.

Okadát nem bűvölte el a kimonós nő, aki jobb kezét az ajtón tartotta, baljában meg bambuszkosárka, s benne a mosdószeri. De azt észrevette, hogy haját frissen fésülték a páfrányfenyőlevelek mintájára, s oldalsó hullámai oly áttetszően vékonyak, mint a kabóca szárnya. Látta, hogy arca tojásdad s valahogy magányosságot tükröz, orra éles, homloka, arca nyílt benyomást kelt, bár nehéz pontosan megmondani, mitől. Minthogy az egész nem volt több pillanatnyi benyomásnál, mire a domb aljába ért, tökéletesen meg is feledkezett róla.

De vagy két napra rá megint csak ugyanarra ment, s mikor a lécrácsos ajtajú ház közelébe ért, rápillantott, s egyszerre eszébe jutott a közfürdőből hazafelé tartó idegen nő. Ránézett a kiugró zárt erkélyre, a függőlegesen rászegezett bambusznád rácsra, amit két, indával hozzáerősített vékony léccel tartott össze. Az ablakfüggöny vagy arasznnyira nyitva állt, s Okada egy cserép virágra látott. Miközben mindeme részletet figyelmesebben szemügyre vette, némileg lassított a léptein, így hát beletelt egy kis időbe, amíg a ház elé ért.

A virág fölött egyszerre egy fehér arc tűnt föl a háttérben, ahol addig nem volt más, csak szürke sötétség. S ráadásul az arc rámosolygott.

Ettől kezdve, ha Okada sétálni ment, s útja történetesen a ház előtt vezetett el, ritkán esett meg, hogy ne látta volna a fehér arcot. Néha betört még a képzeletébe is, s ott egyre többet engedett meg magának, mint amennyi illik. Okada már azon töprengett, vajon várja-e, hogy ő arra menjen, vagy csak kinéz, közömbösen, s véletlenül pillantja őt meg. Megpróbálta fölidézni az azt megelőző napokat, hogy a nőt először látta, s igyekezett visszaemlékezni, kinézett-e egyszer is az ablakon vagy sem, de semmi más emléke nem volt, csak hogy e ház a zajos varróiskolával szemközt mindig kihaltnak látszott, s hogy a ház tája mindig tisztára volt söpörve. Csak el kellett gondolkodnia, miféle ember is élhet itt, mondta magában, de még ebben sem volt biztos. Az volt a benyomása, hogy a rács mindig zárva van, s hogy még nagyobb legyen mögötte a csönd, a bambuszfűggöny is leeresztve. Végül arra a következtetésre jutott, hogy a nő talán az utóbbi időkben nézeget csak ki, s azért nyit ablakot, mert várja, hogy ő arra menjen.

Valahányszor arra ment, mindig egymásra néztek, s Okada, minél többet törte a fejét a történeteken, annál inkább úgy érezte, hogy „a nő az ablakban” jó barátja. Egy este, két héttel utóbb, ahogy arra ment, önkéntelenül megemelte a sapkáját és meghajolt. A sápadt fehér arc elpirult, s magányos mosolya fölragyogott. Ettől kezdve Okada, ha arra ment, mindig meghajolt a nő előtt.

3 / Okadát, mert hogy annyira csodálta Csang Csao régi, romantikus kínai meséit, és betéve tudta a nagy vaspöröllyel verekedő hős történetét, érdekelték a katonás sportok, de alkalma nem lévén, hogy gyakorolja őket, hiába vágyakozott rájuk. Ám meglehet, hogy ez magyarázza érdeklődését az evezés iránt, amit már néhány esztendeje űzött. Olyan lelkesedéssel és akkora sikerrel, hogy bajnokságig vitte. Nyilvánvaló, hogy e tevékenysége a hadi mesterségek gyakorlására irányuló vágyának megnyilvánulása volt.

E romantikus mesék egyik nőalakja is vonzotta Okadát: Hsziao Csing, akinek az életénél is fontosabb volt a szépség, olyannyira, hogy még akkor is a szépítkezésnek adta át magát,

amikor - hogy újdonsült kifejezéssel éljünk - a halál angyala várakozott ajtaja előtt. Okada úgy érezte, a nőnek csupán szép tárgynak kell lennie, szeretetre méltó valaminek, olyan lénynek, aki megőrzi szépségét, kedvességét, bármilyen körülmények közé kerül is. Okada valószínűleg maga sem tudta, hogyan tette magáévá ezt az érzést, részben szokott olvasmányai, a régi, romantikus kínai szerelmi költészet, részben a kínai Ming- és Csing-dinasztia úgynevezett bölcséinek érzelmes és a sors megmásíthatatlanságát valló prózai művei hatására.

Bár hosszú idő telt el azóta, hogy Okada mindig meghajolt a nő előtt ott az ablakban, kiléte után nem kutatott. Abból, ahogy a házban fölbukkant, s ahogy öltözködött, sejtette, hogy valakinek a szeretője lehet. De ez nem zavarta. Még a nevét sem tudta, és semmit nem tett azért, hogy megtudja. Mindössze a névtáblát szeretete volna megnézni a házon, de nem volt képes rávenni magát, hogy a nő jelenlétében tegye meg. Máskor meg, mikor az nem volt ott, a szomszédok és a járókelők miatt habozott, így hát nem nézte meg az írásjegyeket a kis fatáblán az eresz árnyékában.

4 / Ámbár az események, amelyek Okadát e történet hőségévé tették, azelőtt játszódtak le, hogy megismertem volna az ablakbéli nő előéletét, helyénvaló, hogy itt röviden körvonalazzam.

A történet arra az időre nyúlik vissza, mikor az egyetem orvosi kara még Sitajában volt, és Tódó nagyúr egykori kastélyának őrházát alakították át diákszállóvá. A ház karvastagságú függőleges farudakkal rácsozott ablakai egymástól jókora távolságban nyíltak a szürke csempevel sakktábla módjára kirakott falon. Ha szabad azt mondanom, bár szégyellem, hogy ilyen hasonlattal élek, a diákok úgy laktak ott, mint megannyi vadállat. Manapság persze nem lát már az ember ilyen ablakokat, legfeljebb a császári palota bástyatornyain, s még az Ueno-park állatkertjének oroszlán- és tigrisketrecein is karcsúbbak a rácsok, mint ezek.

A diákszállóban cselédek is voltak, akiket a diákok megbízhattak ezzel-azzal. A fehér vászon apródövet és vászon *hakama*-nadrágot viselő diákok rendszerint édességet hoztak velük: jókan-csemeget vagy kanpetó-cukorkát rendeltek, de valójában jókan-csemegeként sült édesburgonyót, kanpetó-cukorkán pedig pirított babot értettek. Egy-egy ilyen útért a cseléd két *szen*-t kapott. Egyiküket Szuedzónak hívták. A többieknek mindig borostás volt az álluk, és bambán tátották el a szájukat, de ez a Szuedzó becsukta a száját, s rendszeresen borotválkozott. A többiek mocskos nyersvászonban jártak; Szuedzó mindig takaros volt, s olykor mintás pamutruhában jött be dolgozni.

Nem tudom, kitől és mikor, de hallottam, hogy Szuedzó pénzt kölcsönzött a megszorult diákoknak. Persze, egyszerre legfeljebb ha ötven sent vagy egy jent. De a diákok adóssága lassan öt vagy tíz jent is kitett, s Szuedzó elismervényt íratott velük, s ha a félév végén sem fizettek, megújította, így lassanként igazi, hivatásos uzsorás vált belőle. Fogalmam sincs, honét szerzett tőkét hozzá. Az biztos, hogy nem a két szenekből, amit a diákok megbízatásaiért kapott. Bár semmi sem lehetetlen, ha az ember minden erejét egy célra összpontosítja.

Akárhogy is, mikor az orvosi kar átköltözött Sitajából Hongóba, Szuedzó nem volt már cseléd, de Ike-no-hatán épített új házát szép számmal és szakadatlanul látogatták a meggondolatlan diákemberek.

Mikor az egyetem alkalmazásába lépett, már harmincéves volt; szegény ember, s feleségét, gyermekét kellett eltartania. De mióta a pénzkölcsönzéssel tisztességes vagyonra tett szert és beköltözött új házába, elégedetlenkedni kezdett a feleségével, aki csúf volt és házsártos.

Ekkor jutott eszébe egy bizonyos nő, akit gyakran látott, mikor még a Neribeicsó mögötti házából járt be az egyetemre egy keskeny sikátoron. Volt ott egy sötét ház, szennyvízlefolyójának deszkái közül néhány mindig törött, tolóajtainak fele évhosszat csukva. Éjszaka, ha arra

ment valaki, a ház előtt oldalaznia kellett, mert egy kerekas árusítóbódét állítottak be az eresze alá.

Szuedzó figyelmét mindenekelőtt a bentről kihallatszó szamiszen-muzsika vonta a házra. Majd azt is megtudta, hogy a hangszeren egy tizenhat-tizenhét éves bájos leányzó játszik. Takaros kimonója nagyon is különbözött a ház elhanyagolt küllemétől.

Ha a lány történetesen kint állt az ajtóban, nyomban visszament a sötét házba, amint meglátta, hogy valaki közeledik. Szuedzó, a rá jellemző éberséggel, anélkül, hogy behatóbban nyomozott volna, megtudta, hogy lányt Otamának hívják, s hogy kettesben él az apjával, aki a kerekas bódében ragacsos cukorfigurákat árusít.

Majd egyszerre megváltozott a ház a sikátorban. A kerekas bódé eltűnt állandó helyéről, az eresz alól. A házba meg a tájára, mely addig ugyancsak szerény volt, mintha betört volna az, amit akkoriban divat volt „civilizáció”-nak hívni; újak kerültek a megvetemedett és törött deszkák helyébe a szennyvízlefolyó fölé, s új rácsos ajtó a bejáratra.

Szuedzó egyszer egy pár nyugati cipőt is látott az ajtóban. Nem sokkal ezután új névtábla jelent meg a házon, rajta egy rendőr neve. Szuedzó, miközben a szomszédos utcákban vásárolgatott, s látszólag még csak nem is érdeklődött utána, megtudta, hogy az öreg cukorkaárus vőt szerzett a házba: a rendőr volt az, akinek a névtáblán a nevét látta.

Az öregembernek, mert jobban szerette a lányát, mint a szeme fényét, olyan érzés volt odaadnia Otamát a rémítő külsejű rendőrnek, mintha egy nagy orrú, veres szörnyeteg ragadná el tőle. Otama apja félt a kínos helyzettől, amibe egy ilyen félelmetes vő betörése hozná, s miután a kérővel találkozott, több bizalmasától is tanácsot kért, de egyikük sem javallta, hogy utasítsa el az ajánlatot.

Volt, aki azt mondta:

- Lám, én megmondtam, nem? Mikor abban fáradoztam, hogy összehozzak a lánya számára egy jó partit, kicsinyeskedett, s azt mondta, képtelen lenne megválni az egyetlen gyermekétől, most meg az a vége, hogy a vő költözik magához, s nem mondhat neki nemet!

A másik meg fenyegetően kijelentette:

- Ha nem állja azt az embert, más megoldás nincs, mint hogy költözzék el hazulról messzire, minthogy azonban rendőr a kérő, úgyis megtalálja, és megismétli a leánykérést. Ez elől hiába szökök.

Egy asszony, akinek az volt a híre, hogy helyén van az esze, állítólag azt mondta az öregembernek:

- Hát nem megmondtam, hogy adja el a lányt egy gésa-házba, hisz olyan csinos, és a szamiszen-tanára igen dicséri. Egy nőtlen rendőr megteheti, hogy ajtóról ajtóra jár, s ha egy szép arcra akad, magával viszi, akár tetszik, akár nem. Mást nem tehet, mint hogy igyekszik javára fordítani a balszerencsét, ha már épp egy ilyen ember bolondult bele a lányába.

Alig három hónappal azután, hogy Szuedzónak fülébe jutott e szóbeszéd, egy reggel azt vette észre, hogy az öreg cukorkaárus háza le van zárva, s az ajtaján hirdetés, hogy a ház kiadó. Majd, vásárlás közben, jobban odafigyelt az emberek beszélgetésére, s hallotta, hogy a rendőrnek a szülőhelyén felesége, gyermekei voltak, ezek egy szép napon váratlanul beállítottak, kitört a csetepaté, és Otama elmenekült a házból. A lányt az egyik szomszéd, a veszekedés fültanúja, tartotta vissza tőle, hogy el ne kövessen valami ostobaságot. Az öregember barátai közül egy sem értett a jogi kérdésekhez, így hát az öregnek eszébe se jutott, hogy utánanézzon, bejegyezték-e törvényesen a házasságot, s mikor a veje azt mondta, mindent elintézett, és a

házasság jogilag teljesen rendben van, az öregnek semmi gyanúja nem támadt, és nem is tartott semmitől.

A Macunakacsó környékén egy Kitadzumi nevű fűszeresnek volt egy sápadt, kerek arcú lánya, akit a diákok állatlannak csúfoltak.

- Igazán sajnálom Tá-csant, becsületes nő, és teljesen megbízott a rendőrben, az meg azt mondta neki, csak lakóhelyet keresett - mondta a lány Szuedzónak.

A fűszeres megsimogatta kurtára nyírt haját, s a szavába vágott:

- Én az öreget is sajnálom. Elköltözött, mert nem bírt a szomszédok szemébe nézni, s mert képtelen volt itt úgy élni, mint azelőtt. De most is ugyanott árusítja a cukorkát, mint régen, mondván, hogy olyan helyt, ahol nincsenek gyerekek, akik vásárolnak tőle, ő nem tud megélni. Nemrégiben eladta a bódéját, de most visszavásárolta az ócskástól, megmagyarázta neki, mi a helyzet. Azt hiszem, komoly anyagi nehézségei voltak a költözködés meg más egyébek miatt. - Mintha az öregember kis ideig az álmok világában élt volna, amíg elengedve magát, gondtalan nyugalomban társalkodott a rendőrrel, aki itta a szakét, és úgy viselkedett, mint egy isten, miközben felesége és gyermekei vidéken éheztek.

A cukorkaárus lánya ezután kiesett Szuedzó agyából, ám amikor megtollasodott, s többre is szert tudott tenni abból, amire vágyott, történetesen megint eszébe jutott a lány.

Szuedzónak már sok ismerőse volt, aki leste az utasításait, most velük kerestette az öreg cukorkaárust, s végül rá is lelt nyomorúságos szállására egy színház mögött, a riksaszín szomszédságában. Azt is megtudta, hogy a lánya még nem ment új rá férjhez. Így hát Szuedzó elküldött hozzá egy asszonyt, hogy tapogatóddzék, és közvetítse egy gazdag kereskedő ajánlatát, aki hajlandó a leányát megvenni szeretőül. Hiába, hogy Otama kezdetben nemet mondott, a vénasszony a szelíd és tétova lánynak újra meg újra eszébe idézte, hogy apjának a megállapodásból mennyi előnye származnék, s a tárgyalások végül is odáig jutottak, hogy a felek megegyeztek: találkozni fognak a Macugen étteremben.

5 / Mielőtt Szuedzó életében fölbukkant volna ez az új érdeklődés, minden gondolata a diákokra összpontosult, a nekik nyújtott kölcsönökre, a törlesztésekre, de amint rátalált Otamára és az apjára, nyomban nekifogott, hogy olyan házat keressen a szomszédságban, ahová a szeretőjét beköltöztetheti. Nem tudta, sikerrel jár-e vagy sem, de mindent elkövetett, hogy a tervet, amelynek valóra váltására megtette az első lépéseket, végrehajtsa. A sok ház közül, amelyet megnézett, kettő nyerte meg a tetszését. Az egyik ugyanabban az utcában volt, ahol az övé, félúton tőzsomszédjának, a híres Fukucsinak a háza és a Rengjókuan étterem között, ahol a környéken a legjobb metéltet főzték. A ház, amely rögtön megtetszett neki, mert valamivel beljebb állt, mint az út széle, nem volt messze a Sinobadzu-tótól, bambuszkerítés vette körül, s egy sűrű mandulafenyő és néhány ciprus nőtt a kertjében.

A másik, a Muendzaka közepén, kisebb volt. Semmiféle kiírást nem talált az ajtón, mikor odament, de hallomásból tudta, hogy a ház eladó. Szinte be sem lépett még, máris fölfedezte a szomszédban a szorgos fiatal nőt s a zajt, ami onnét áthallatszik. - Ez nem tetszik - mondta magában, de ahogy jobban megnézte a házat belülről, akarva-akaratlanul méltányolnia kellett az épületfa minőségét. Tudta, hogy a korábbi lakó, egy gazdag kereskedő, aki nemrég halt meg, nagy gonddal építtette a házat, mert ott akart élni, ha nyugalomba vonul. A ház előkertjével és gránit kapubálványával, kényelmes volt, takaros és igen-igen ízléses.

Egy éjjel, ágyában fekve, Szuedzó a két házról töprengett. Felesége, aki gyermekét próbálta álomba ringatni, végül is maga szundított el. Az asszony horkolt, szája nyitva.

Szuedzó többnyire nehezen aludt el, csak hevert álmatlanul, s törte a fejét, hogyan is kamatoztathatná jobban a kölcsönöket. Feleségének egy szó panasza nem volt e szokása ellen, s őt többnyire jóval előbb nyomta el az álom, mint férjét.

Szuedzó újra rápillantott. „Ez női arc? - gondolta. - Kétlem. Otama, az igen. Az ő arca női arc, csak épp hogy réges-rég nem láttam. Akkoriban még nőnek se lehetett mondani. Még alig nőtt ki a gyermekkorból. S már akkor... micsoda arca volt! Szelíd... igen. De akkor is volt benne valami elevenség. Csúnyább aligha lett, inkább, azt kell hinnem, szebb. De szeretném látni, őt, e helyett itt.”

Még egyszer lenézett a horkoló nőre. „Szegény ördög! - gondolta. - Csak alszik itt, és nem tud semmit. Azt hiszi, számolok, de mekkorát téved! Milyen ostoba, és mekkorát téved! Ha tudná...”

Rácsapott a lába szárára. „Micsoda? Már, szűnyog? Ez a baj ezzel a környékkel. Sok a rovar. Hamarosan föl kell raknunk a hálót. Az öreg nőstény ördögöt hadd egyék meg elevenen, de nekem a gyerekekre is gondolnom kell.”

Gondolatai megint csak visszatértek a ház kérdésére, de egy óra is elmúlt, mire sikerült döntenie. Mert igaz ugyan, hogy jobban kedvére volna az ike-no-hatai ház a kilátása miatt, de mi szüksége kilátásra, hisz elég neki, ha kinéz az ablakon, ahol most lakik. Mellette szól az is, hogy olcsó a bére. Ez igaz, de nem szabad elfelejteni, hogy egy bérházzal kapcsolatban sok más kiadás felmerül. S ráadásul túlságosan szem előtt van. Magára vonná a figyelmet. Tegyük fel, hogy egy nap, gondatlanságból, nyitva felejtí az ablakot? Szinte látta, hogy az öreg nőstény ördög a kisfiúval és kislánnyal a piacról hazafelé tart. Látta, hogy benéznek az ablakon, s őt ott lelik Otamával. Tartozik vele az ördögnek!

Ha a muendzakai házra gondolt, azt kissé komornak érezte, de ami mellette szólt, a lényeg, hogy kiesik az útból ott a domboldalon, ahová, úgy látszik, csak a diákok vetődtek el néhanapján. De nem volt ínyére, hogy ennyi pénzt öljön a házba. „Persze... az az épületfa... S ha bebiztosítja, végül visszaszerezheti, amit kezdetben kifizetett rá. - Akkor hát legyen. Ez az! - mondta magában. - Megveszem. Azt is, meg őt is.”

Most különösen örült az egésznek. A jövő egyszerre valóságosnak tetszett, szinte látta magát a diadal estéjén, amint gondosan megfürdik, kiöltözik, s kiagyal valami ürügyet, amivel aznap éjjel magára hagyhatja a feleségét. Látta, hogy elrohan hazulról. Hogy szabad. Majdhogynem ott volt a Muendzakán. Látta a lámpát, s töprengett, milyen is lesz az, ha végigmegy a járdán és benyit. Mily én sugárzóan szép lesz Otama arca! Szegény Otama! Már vár rá, ölében cicával vagy kiskutyával - persze, készen, hogy köszöntse őt -, és persze az arca is kikészítve. Ő majd pompás kimonóba öltözteti, megad neki mindent, amit csak kíván erre az alkalomra. De egy pillanatra megfékezte magát. Bolondot azért nem csinál magából. Esztelenül nem fogja szórni a pénzét. Neki megvan a kapcsolata a zálogházakhoz. Micsoda ostobaság úgy pazarolni, mint némelyek, mint teszem azt Fukucsi. Szuedzó egyszerre ott látta maga előtt hírneves szomszédját, Fukucsit, amint a nyílt utcán parádézik, sarkában a drága gésáival. A diákok látták az író, és irigykedtek rá, de Szuedzó tudta, hogy ez a világfi valójában vékonypénzű. Állítólag értelmes ember, író. De valóban az-e? Ha egy írónak művel ilyen komisz tréfákat a tollával, mint Fukucsi, kirúgják.

Szuedzó gondolatai visszatévedtek Otamára, s egyszerre eszébe jutott, hogy zenélni is tud, szamiszenen játszik. Vajon elgyönyörködteti-e, húrokat pengetve, valami meghitt dallammal? Nem, sok volna ennyit kívánnia tőle, hiszen fiatal, tapasztalatlan, csak egy rendőrnek volt ideig-óráig a felesége. És félt a szégyenlősségétől is, félt, hogy majd azt mondja aznap este:

- Nem játszom. Úgyis csak kinevetnél. - Szégyenlős lesz, mindenben, mindegy, hogy mi az; lehet, hogy a legfontosabb pillanatban majd elpirul és idegeskedik.

Szuedzó képzelete hol erre, hol arra kalandozott el. Feszültsége egyre fokozódott, mígnem a képek szilánkokra törtek, s már nem látott mást, csak villódzó fehér bőrt, és suttogó hangok töltötték be a fülét.

Felesége ott horkolt mellette, s ő jóleső álomba zuhant.

6 / Szuedzó ünnepélyes szertartásnak képzelte el közelgő találkozását jövődöbeli szeretőjével.

Gyakran halljuk, hogy a fukar ember mind kicsinyes, márpedig akiknek sikerült vagyont összekuporgatniuk, korántsem viselkednek mind egyformán. Meglehet, nagy általánosságban ügyelnek az olyan apróságokra, hogy felébe szakítsák a klozett-papírt, vagy a levelezőlapot olyan apró betűkkel írják tele, hogy azt mikroszkóp nélkül lehetetlen kibetűzni. A legpénzsóvárabb emberek közül némelyek az élet minden vonatkozásában garasosak, mások azonban megajándékozzák magukat egy-egy lélegzetvételnyi friss levegővel, hagynak egy-egy rést egyébként szorosra kötött pénzes zsákjukon. A fősvények, akikről korábban regényekben olvastunk, vagy akiket a színpadon láttunk, mind tökéletesen azok voltak. De akikkel az életben találkozunk, nem ilyenek. Épp a legfukarabbak közül nem egy a nőknek nyitja tágra a pénzes zacskója száját, mások meg mérhetetlenül sokat megzabálnak.

Utaltam már rá, hogy Szuedzó öltözködni szeretett szenvedélyesen. Már az egyetem szolgáltatában töltött nehéz napjaiban is teljesen átalakult egy-egy ünnepnapon, hétköznapi ócska vászonruháját takaros kimonóra cserélte át. Ilyenkor jól öltözött, sikeres üzletembert formázott, s nem kollégiumi cselédet. Ez volt az öröme, néha drága tafotába öltözött, s a diákok, ha véletlenül összetalálkoztak vele és megismerték, döbbsenten bámultak utána.

A ruha volt Szuedzó egyetlen szenvedélye. Nem állt össze gésákkal vagy prostituáltakkal, s elképzelhetetlen volt, hogy egy éjszakát valami ivóban szaké mellett töltsön. Az ő szemében még a Rengiókuanban egyedül elköltött egy tál metélt is fényűzésnek számított, s csak a legutóbbi időben jutott el odáig, hogy feleségével és a gyerekeivel is megossa e lakomát. Feleségét nem vitte el sehova, mert nem engedte, hogy olyan kimonót vegyen magának, ami az ő drága kimonójához illett volna. Ha az asszony megkívánt valami drága holmit, megtagadta tőle.

- Ne beszélj ostobaságot - mondta. - Más vagy te, és más vagyok én. Én kénytelen vagyok így öltözködni, azok miatt, akikkel érintkezem.

Mikor Szuedzó kölcsönei már jó sok pénzt hoztak, rászokott, hogy házon kívül étkezzék. De e kiadást mindig azzal igazolta, hogy a barátaival járt el vendéglőbe, sohasem egyedül. De most, hogy úgy tervezte, Otamával a Macugen étteremben ismerkedik meg, szerette volna ezt különleges ünnepnappá, vidám és emlékezetes eseménnyé tenni. Ezért választotta épp azt a vendéglőt.

Ahogy a nagy nap közeledett, Szuedzó mind többet törte a fejét, hogyan is öltözzék Otama erre az alkalomra. Hajlandó bármennyit áldozni erre a célra, minthogy azonban az apáról is gondoskodnia kellett, nem tudott dönteni. Az öreg közbenjáró asszony bárhogy törte a fejét, nem talált megoldást, de az öregembert nem lehetett kihagyni a számításból, mert még megszakadnak a tárgyalások, és az egész dolog kútba esik.

Az öregember sokat beszélt a közbenjárónak egyetlen gyermekéről.

- Nem - mondta -, ő az egyetlen lányom. S feleség nélkül, magányosan éltem. Már harminc is elmúlt az asszony, mikor egyetlen gyermekünk megszületett. Az első és utolsó. Mikor az anyja meghalt gyermekágyban, úgy tartottam Otamát életben, hogy asszonyokhoz hordtam a szomszédságban. És ők megszoptatták. De volt más gondom is. Mikor Otama négyéves lett, megkapta a kanyarót, az edői járvány idején. Az orvos azt mondta, meghal, de én nem hittem el. Kikezeltem. Megmentettem az életét. Elhanyagoltam a boltomat, mindent, csak őrá vigyáztam. Micsoda esztendő volt! Azután, hogy Li urat megölték, két évig szörnyűség szörnyűséget követett. Abban az évben lefejeztek Namamugiban valami nyugatiakat. A boltomat is elvesztettem. Már oda jutottam, nem is egyszer, hogy megölöm magam és Otamát is. De hogy is tudtam volna bántani? Csak látta volna akkoriban. Icipici keze volt, de hogy bökölte vele a mellkasomat! És mosolygott rám azzal a hatalmas két szemével! Egyik napról a másikra éltünk, magam sem tudom, miből. Nem hiszem, hogy valaki is annyi mindenben ment volna keresztül, mint mi. Én már akkor sem voltam fiatal. Negyvenöt múltam, mikor ő megszületett, s amennyi gondom volt, biztos, hogy még öregebbnek látszottam. Egy barátom egyre a régi közmondást hajtogatta: „Ahol egy ember nem marad meg, kettő igen.” Azt mondta, ismer egy özvegyasszonyt, aki férjhez keres. S hogy ő összehoz vele. Ó, annak pénze is van! De hogy adhattam volna a gyerekemet bárkinek? Hogyan? Kereken nemet mondtam. Tudja, legszívesebben átkozódtam volna! Fogalma sincs, milyen az, ha az ember úgy érzi, becsapták! A szegénységtől ostoba vénemberré lettem. Tanúja voltam, hogy az a rendőr a játékszerévé teszi Otamát. Pedig nem rossz kislány, és mindig azt mondják, nagyon jó hozzám. Tudja, szívem szerint férjhez adnám egy rendes emberhez, annak a rendje és módja szerint. Ez az igazság. De kihez? Senki se hajlandó engem is elvenni vele együtt. Magamban mindig azt mondogatom: „Ne add el szeretőnek! Ne!” - De maga azt állítja, a gazdája rendes ember, tisztességes ember, és hogy meg lehet bízni benne? És úriember is? Tudja, nem szabad elfelejtenem, hogy Otama jövőre már húszéves. És hamarosan férjhez kell mennie. Azt mondják, a fiatal hajtást addig kell eladni, amíg el nem fonnyad. Megpróbálom elfogadni az ajánlatát. Tudja, nagyon kedves a szívemnek, akit el kéne adnom. Merthogy az egyetlen gyermekem. Másom sincs, akivel törődnék. Szeretnék azzal az úriemberrel személyesen találkozni!

Mikor a közbenjáró elismételte e szavakat Szuedzónak, az uzsorásnak csalódást okozott az öregember szándéka, hogy maga is jelen legyen, mikor a lánnyal megismerkednek. Szuedzó úgy tervezte, hogy a közbenjárót elküldi, amint az elhozta Otamát az étterembe. Minek oda bárki is, aki beleütheti az orrát az ő dolgába. De ha eljön az apa, micsoda szertartásos egy jelenet lesz az! Igaz, Szuedzó gondolkodása hajlott a szertartásosságra, de ez csupán önmagára terjedt ki, mintha ő eleve elismerést és dicséretet érdemelt volna, hogy összehozta e találkát, és megtette az első lépést titkolt szenvedélyének kielégítésére. Hisz lényeges, hogy ez az esemény négy szemközt játszódjék le. S az apa jelenléte gyökeresen megváltoztatná az ünnep színezetét.

Előzőleg a közbenjáró beszámolt neki:

- Hogy micsoda erényes két ember ez! Azon nyomban nemet mondtak. Nem akartak meghallgatni sem. De sikerült egyedül kapnom a lányt, s akkor a kötelességről beszéltem neki, a kötelességéről, amivel az apjának tartozik. „A keményen dolgozó apádnak - mondtam. - Aki már öreg ahhoz, hogy kenyeret keressen rád.” Erre aztán végighallgatott. Bele is egyezett, annak a rendje és módja szerint. S rávette az apját is, hogy beleegyezzen!

Mikor Szuedzó ezt meghallotta, madarat lehetett volna fogatni vele, mert a lány gyöngédsége és engedelmessége, azé a lányé, akit magáévá akar tenni, csodálatot keltett benne. De mikor megtudta, hogy mindkettő a tisztesség pillére, elfogta az aggodalom, hogy e fontos találka majd úgy alakul, mintha vőlegény és após találkozónak. És arra gondolt, ha a szertartás netalán

el talál csúszni ebbe az irányba, úgy fogja érezni magát, mintha egy sajtár jeges vizet zúdítanának túlhevült fejére.

De azt is tudta, hogy következetesnek kell lennie, tanúbizonyságot kell tennie a gazdagságáról és bőkezűségéről. Végül beleegyezett, hogy az apát is, lányát is megajándékozza a kellő öltözékekkel. Mikor volt ideje hosszabban elgondolkodni a tettein, azzal vigasztalta magát: „Ha egyszer úgy is gondoskodnom kell az apáról azután, hogy lányát megkaptam, végül is csak azt teszem meg előre, amit utóbb úgyis meg kéne tennem.”

Ilyen helyzetben az a szokás járja, hogy meghatározott összegű pénzt küldenek a másik félnek, hogy legyen miből fedeznie a költségeit. De Szuedzó a maga módján intézte a dolgot. Tudta, hogy mit illik fölvenni ily én alkalomra, így hát minden részletet megbeszért a szabójával, s megrendelte nála a kellő kimonót az apának is, lányának is. S ugyanakkor elszalajtott a közbenjárót Otamához, hogy megtudakolja a méreteit.

Szegények! Szuedzó agyafúrt garasosságát Otama és az apja nagyon jóindulatúan értelmezte: úgy vették, azért nem küld pénzt, mert tiszteli őket.

7 / Minthogy az Ueno tér közelében ritkán van tűz, s minthogy a Macugen étterem legjobb tudomásom szerint nem égett le, azt hiszem, bárki meglelheti a szobát, ahol a két fél találkozott.

- Valami kicsi és csöndes helyiséget szeretnék - mondta Szuedzó, mikor rendelését föladta, s a megadott napon a déli bejáratnál egy egyenes folyosón át a bal felől nyíló hatgyékényes szobába vezették be.

Egyedül volt, s leült a párnára, háttal a benyílónak, amelyet egy *ukijoe* díszített kicsiny teker-
csen, s egy váza, benne egyetlen ágacska jázmin. Körülnézett, a szokott gonddal, s mindent szemügyre vett.

Kint fakerítést látott, amely elzárta előle a kilátást a tóra. Talán emeleti szobát kellett volna foglaltatnia. De a fenti szobában az utcáról esetleg beláttak volna rájuk. Pár évre rá a tó környékét tönkretették, lóversenypályává alakították át, majd, a világ újabb, szokatlan átalakulásakor, kerékpár-versenypályává. A hosszú, keskeny földcsík a szoba és a kerítés közt kertnek szűk volt. Onnét, ahol ült, néhány császárfát látott, törzsük sima volt és tükörfényes, mintha olajos ronggyal fényesítették volna ki. Egy kőlámpáson s néhány, szabályos távközkben elültetett kis ciprusfán is megakadt a szeme. A forgalmas úton fehér porfelhőt kavart a járókelők lába, de itt benn, e békességes zugban, a szolgák vizet permeteztek a mohára, hogy zöldjét felfrissítsék.

Egy szobalány jött be, teát hozott, s füstölőt, hogy elhajtsa a szúnyogokat. Mindkettőt letette elébe és megkérdezte:

- És ételt mit parancsol?

- Majd megmondom, ha megjöttek a vendégeim - mondta, s elbocsátotta a lányt.

Magára maradván elővette a pipáját. Mikor bejött, túlságosan melegnek érezte a szobát, de egy idő múlva letette az elpiszkolódott legyezőt, amit a lánytól kapott, mert a folyosóról olykor-olykor becsapott a hűvös huzat, s halvány, de fölismerhető konyha- meg illemhelyszagot hozott magával.

Szuedzó nekidült a benyíló oszlopának, s nézte a sodródó füstöt. Az egykori Otamára gondolt, a csinos lányra, akit egy-egy futó pillanatra látott, mikor a házuk előtt elment. Csinos lány volt, igen, de még valósággal gyermek. Vajon miféle nő vált belőle? Hogy mutat majd az új

kimonóban? Gyalázat, hogy az öreg is vele jön! Vajon meddig marad? S hazaküldheti-e, így vagy úgy, képes lesz-e megszabadulni tőle?

Szuedzó az álmodozásából egy szamiszken hangjára riadt fel, amit épp hangoltak a fölötté levő szobában.

Majd két-három személy lépteit hallotta a folyosóról.

- A vendégei - mondta a lány, ahogy egy pillanatra benézett az ajtón.

- Nohát! Lépjenek be! Csak semmi feszengés! A mi urunk nyíltszívű ember! - szólt a közbenjáró recsegős hangon, mint a tücsök.

Szuedzó fölállt, és sietve kiment a folyosóra. Egy hajlott hátú öregembert látott, habozva álldogált a sarokban, a falnál, s mögötte Otama. Ő nyugodtan állt, egy csöppet sem volt megrendülve, szeme érdeklődéssel fogadott be mindent. Szuedzó emlékezetébe belevillant a kedves arcú pufók kislány képe, de a nő, aki fölbukkant előtte, egészen más volt. Az idő megváltoztatta. Karcsú, kecses szépség. Ünnepi kontyba fésülte a haját, s nem volt kifestve, amint az ilyen alkalmakkor szokás. Szuedzó fölkészült rá, hogy tetszeni fog neki, de nem számított rá, hogy a nő olyan lesz, mint amilyen. Szeme végigkutatta és összegezte, amit látott. Más, mint képzelte, több, s épp ezért, szebb is. Otama szintén meg volt lepve. Előzőleg elhatározta, hogy nem bánja, milyen lesz a kereskedő. Eladja magát akárkinek, mindegy, hogy miféle ember. Az apjáért akármit megtesz. De most, hogy megpillantotta Szuedzó sötét arcvonásait, éles, de megnyerő tekintetét, elegáns, ám tartózkodóan ízléses kimonóját, pillanatnyi megkönnyebbülést érzett, mint aki reménytelen helyzetből menekül meg.

- Parancsoljon - mondta Szuedzó udvariasan az öregembernek.

Őt szólította először s tessékelte a szobába.

Majd Otamához fordult:

- Parancsoljon.

Miután apa és leánya belépett a szobába, Szuedzó a közbenjárót a folyosó egy félreeső zugába szólította, papirosba burkolt pénzt nyomott a kezébe, s valamit súgott neki. Az asszony elmosolyodott, többször is, elismerően, fogain látszottak a fekete festék nyomai, meghajolt, arcátlanul elnevette magát, és sietve elindult a folyosón, kifelé.

Mikor Szuedzó visszatért, vendégeit ott találta az ajtóban, összebújva.

- Tessék. Foglaljanak helyet. Parancsoljanak... a párnára. - S mikor ez megtörtént, azt mondta:

- Most pedig lássuk, mit eszünk!

Hamarosan szakét hoztak, s valami könnyű harapnivalót. Szuedzó töltött az öregembernek, s alig pár szót kellett váltania vele, hogy a modorából megállapítsa, valamikor jobb napokat látott, s nem pusztán nekiöltözött ennek a luxusétteremben tett első látogatásnak.

Szuedzó kezdetben csak nyügnék vélte az öreget, és bosszantotta a jelenléte, de ahogy bizalmasabban elbeszélgettek, megenyhült. Mindent elkövetett, hogy az öreg számára kellemessé tegye magát, s megmutassa neki a benne lakozó jót. A szíve mélyén Szuedzó örült, hogy azzal, ahogy az apjával viselkedik, alkalma nyílt megnyernie Otama bizalmát.

Mire a vacsorát a szobában feltálalták, már úgy tetszett, mintha ők hárman valami családi kirándulás végeztével tértek volna be vacsorázni. Szuedzó, aki odahaza többnyire zsarnok volt, s akinek hol engedelmeskedett a felesége, hol ellene szegült, most soha nem tapasztalt derűs és jóleső gyönyörűséget érzett, mikor látta, hogy Otama fogja a szakés palackot, s pirulva, szerény mosollyal, tölti meg az ő csészéjét. Miközben Szuedzó ösztönösen és

öntudatlanul megérezte azt a derűt, mely mint a láthatatlan pára lebegett Otama személye körül, hiányzott belőle az az elmeél, amely arra készthette volna, hogy eltöprengjen, otthoni léte miért van híján e derűnek, s azt se tudta fölmérni, mi kell ahhoz, hogy megőrizze e szokatlan érzést - sőt, azt sem, eleget tud-e tenni vagy sem ő és a felesége e kíváncsiaknak.

- Tessék, tessék! - kiáltotta egy hang facipők csattogása közepette, közvetlenül a kerítésen kívül. - A kedvenc színészeik!

Fönt elhallgatott a muzsika, s a lány kiszólt valamit a kerítésen.

- Köszönöm - mondta odakint a férfi. És elkiáltotta két kabuki-színész nevét.

S a színészutánzó nyomban rá is kezdett.

- Szerencsénk van - mondta a lány, mikor bejött a szobába egy újabb palack szakéval. - Ma este igazi színészimitátort kaptunk!

- Nocsak! - kérdezte Szuedzó. - Vannak álimitátorok is, nemcsak igaziak?

- Ó, igen. Legutóbb egy diák járta a környéket.

- Csak nem akarja azt mondani, hogy valóban tudott valami hangszeren játszani? - kérdezte Szuedzó.

- De mennyire hogy! Mint egy hivatásos. Még a kosztümje is igazi volt. De mi fölismertük! A hangjáról megmondtuk, ki az!

- Akkor csak egy csaló létezik - mondta Szuedzó.

- Úgy ám, csak egy, akinek van hozzá mersze! - mondta kacagva a lány.

- És személyesen ismeri? - kérdezte Szuedzó.

- Már hogyne! Hisz gyakran jár ide enni.

- Akkor ugyancsak ügyes fiú lehet - mondta az öregember. - Még elgondolni is... hogy csak diák.

- Sőt, valószínűleg rossz diák - jegyezte meg gúnyos mosollyal Szuedzó, mert eszébe jutottak a diákok, akik a házat látogatták. Egyikük-másikuk, tudta, kézművesnek adja ki magát, és a prostituáltakat zaklatja a házikóikban. S milyen élvezettel használják a kézműveseknek a tolvajnyelvét! Az azonban meglepte, hogy egy diák mint színészutánzó komolyan járja a környéket.

- Kik a kedvenc színészei, Otama-san? - fordult váratlanul a lányhoz Szuedzó.

- Nincsenek kedvenceim - felelt a lány. Némán hallgatta a beszélgetést.

- Ó! - kiáltott fel az apa. - Még sose látott színházat belülről! - Majd hozzátette: - Egy színház mellett laktunk, s a lányok a környékről mind megnézték a darabokat. De az én Otamám nem. Soha. Azt mondják, a többi lányok már szaladtak is hazulról, amint az első hangot meghallották.

Az öregember, szándéka ellenére, hajlott rá, hogy vissza-visszatérjen a lánya dicséretére.

8 / Sikerült megállapodniuk. Otama majd ott él abban a házban, amelyet Szuedzó vett a Muendzakán.

De az ügylet, amit Szuedzó egyszerűnek vélt, némi nehézséggel járt.

- Szeretném, ha apám olyan közel lenne hozzám, amennyire csak lehet - mondta Otama. - Szeretném gyakran meglátogatni. Gondoskodnom kell róla.

Eredeti szándéka az volt, hogy a Szuedzótól kapott pénz túlnyomó részét apjának küldi, aki már hatvan is elmúlt, s hogy szerez egy fiatal nőt, aki majd gondoskodik az öreg kényelméről. Ha terve sikerül, akkor az öregnek nem kell megmaradnia lehangoló otthonukban, egy rikaszín falszomszédságában. - Nem tudná apámat valami közeli házban, az én szomszédságomban elhelyezni?

Kiderült hát, hogy Szuedzónak, aki azt hitte, mindössze a szeretőjét kell átköltöztetnie a házba, amit vásárolt neki, most magára kell vállalnia az öregember lakásgondját is, nem elég, hogy a lánnyal együtt az apját is meg kellett hívnia erre az első beszélgetésre.

- Ez az én gondom - mondta a lány Szuedzónak. - Nem akarom ezzel is terhelni.

De azután, hogy a kérdést Otama megemlítette, Szuedzó már nem térhetett ki előle. Szerette volna megmutatni, hogy milyen nagylelkű.

Végül leszögezte: - Ha eljön lakni a Muendzakára, kibérek egy házat az apjának is az Ike-no-hatán.

Rákényszerült. Mikor látta, hogy Otamának mennyire kéne garaszkodnia, kuporgatnia ahhoz, hogy, mint mondta, maga oldja meg a dolgot, egyszerűen nem hagyhatta rá.

Így hát Szuedzónak többet kellett fizetnie, mint amennyire számított. De fizetett, egyetlen szó panasz nélkül, az öreg közbenjáró meglepetésére.

Július közepére Otama is, apja is beköltözött új otthonába.

Szuedzót annyira elbűvölte Otama lányos szemérme, modorának szerénysége, hogy majd minden este meglátogatta. Üzleti ügyeiben ridegen könyörtelen volt és maradt, de minden gyöngéd fogással megpróbálkozott, hogy elnyerje a lány szeretetét. Azt hiszem, ez az, amit a történeszek olykor egy vasakarátú férfi egyetlen kis gyöngeségének hívnak.

Szuedzó súlyt helyezett rá, hogy a lányt majd minden este fölkeresse, bár soha nem töltötte nála az egész éjszakát. A közbenjáró segítségével Otama felfogadott egy lányt. Ume csak tizenhárom éves volt, ő végezte a konyhai munkát, ami, Otama akarva-akaratlanul úgy érezte, alig több, mint egy gyermek kellemes időtöltése. De ennek eredményeként Otamának nem maradt napközben elegendő tennivalója, s nem volt senkije, akivel beszélgethetett volna.

Többször is rajtakapta magát, hogy kívánja, bár jönne az ura korábban, s el-elmosolyodott, ha arra gondolt, hogy mennyire megváltozott. Azelőtt más volt a helyzet. Akkor is magában volt, miközben az apja cukorkát árult, de az ő távollétében bedolgozómunkát végzett, darabbérben. Nem barátkozott még a környékbeli lányokkal sem, de ez nem is hiányzott neki, nem sajnálta és nem unatkozott. Az járt az eszében mindig, hogy mennyit kap, ha elvégzi a munkát. S hogy az apja meg lesz lepve, s milyen boldogan fog mosolyogni, mert ő olyan szorgalmas. Igen, akkoriban keményen dolgozott. De most minden más, az élet nehézségei megszűntek, de életében először megérezte az unalom kínját.

Unalma azonban nem volt elviselhetetlen, merthogy megenyhítették Szuedzó esti látogatásai. Apja helyzete az új házban nehezebb volt, mint az övé. Egyik napról a másikra olyan kényelembe került, mint még sohasem. Olykor, napközben, meg is jegyezte magában:

- Megigéztek? Meg! Megigézett egy róka!

De e változás nem volt elég, hogy meg is béküljön a helyzetével, s mindjobban visszakívánta azokat a régi napokat, mikor Otamával együtt töltötték az estéket, égett az olajmécses, s ők a világ dolgairól beszélgettek, szobájuk zavartalan csöndjében, amit senki meg nem zavart.

- Szép álom volt - mondta magában az öregember. - És soha nem tér vissza.

Néha meg azt mondta.

- Mikor jön már? Már jönnie kell. De mikor?

Miután elváltak, teltek a napok, s Otama még csak be se nézett hozzá.

Az első néhány nap az öregember élvezte a házat, a falusi cselédlányt, a kényelmet. A lány megfőzte az ebédet, a vacsorát, s elvégezte a nehéz munkát, ő hordta a vizet is a kútról. Az öregember igyekezett elfoglalni magát, segített a lánynak rendbe tenni a szobákat. Néha ki is takarított. S olykor-olykor elküldte a lányt, hogy vásároljon neki. Esténként meg, mikor hallotta, hogy a konyhában szöszmötöl, megöntözte a talajt a mandulafenyő körül. Később az alacsony ablak keretében, az ablakdeszkára támaszkodva, pipával a szájában, az Ueno-dombon nyüzsgő sokadalmat nézte, a szentélyt a tó erdős szigetén, a tavirózsákat a vízen, amint egyre jobban elhalványulnak az alkonyat mind sűrűbb párájában.

Magában egyre mondogatta, hogy hálás a jó sorsának, hogy a körülményeivel meg van elégedve, de ugyanakkor, akarva-akaratlanul, arra gondolt: „Fölneveltem, anélkül hogy bárki is segített volna. Eltartottam azóta, hogy megszületett. Nekünk még szavak sem kellettek. Szavak nélkül is megértettük egymást. A lányommal, aki mindig kedves volt, s mindig várt, ha hazajöttem.”

Órák hosszat elüldögélt az ablakban, szeme a tavon vagy az utcát rová embereken.

Néha szíve szerint felkiáltott volna.

- Otama! Nézd csak! Látod azt a potykát, mekkorát ugrott?

S ha arra ment egy idegen, már hívta volna a lányát az ablakhoz, hogy megmutassa:

- Egy külföldi! Hogy micsoda kalapja van. A tetején egy egész madár! - Bárcsak odaszólhatott, odakiálthatott volna Otamának: - Hát láttál te valaha ilyet?

És fájt, hogy nem tehetette.

Ahogy teltek a napok, egyre ingerültebb lett. A cselédlányban, ha elébe tette az ebédjét-vacsoráját, mind több hibát lelt. Már sok-sok éve nem volt cselédje, s szelíd szívű ember lévén, tartózkodott tőle, hogy összeszidja. De nem érezte jól magát a jelenlétében, s az tehetett akármit, nem volt kedvére. Szó, ami szó, méltánytalanság volt a lányt - aki akkor jött fel vidékről Tokióba - Otamához hasonlítani, aki annyira tudott viselkedni, s mindent halkan, szelíden csinált.

Végül, a negyedik nap, azután, hogy új házába beköltözött, döbbenet érzelte, hogy a lány hüvelykujja belelóg a levesbe, mikor behozza neki a reggelit.

- Engem többé nem kell kiszolgálnod! Menj a másik szobába! - Volt bátorsága legalább ennyit kimondania.

Reggeli után elfoglalta szokott őrhelyét az ablakban. Majd gondolt egyet, s mert úgy vélte, esni nem fog, s nincs is olyan meleg, elment sétálni, hogy felvidítsa magát. Miközben a tavat körüljárta, egyre az járt az eszébe: „Lehet, hogy épp akkor jön, amikor én nem vagyok otthon.”

S egyre visszatekingetett, a háza felé.

Végül egy kis hídhöz ért, amely a Muendzaka felé vezetett. Elmenjen a lánya házához? De képtelen volt rávenni magát, hogy arra forduljon. Úgy érezte, mintha egyszerre visszatartaná valami, mintha akadály emelkednék közte meg a lánya közt, megváltozott helyzetük tudata, vagy mi. Egy anyának talán soha nem támadna ilyen érzése az egyetlen gyermeke iránt. Miközben azon gondolkodott, hogy egy apának ugyan miért, teljesen megkerülte a tavat ahelyett, hogy átment volna a hídon. Majd egyszerre azon vette észre magát, hogy ott áll Szuedzó háza előtt. A közbenjáró annak idején megmutatta neki, a maga házából, így közelről jobban festett, vert fal vette körül, s a fal tetején kerítés, egymást derékszögben metsző ferde bambuszrudak. A szomszéd ház, amely, mint mondják, Fukucsié, a tudósé, nagyobb telken épült, de a ház maga ómódi, és nem olyan csiricsáré, magamutogató, mint Szuedzóé.

Az öregember elálldogált egy darabig Szuedzó háza előtt, szeme a cselédbejáró fehér farácsán, de eszébe se jutott, hogy bemenjen.

Az öregember voltaképpen maga sem tudta, mire gondol, de egy idő óta mintha szédelgett volna, mintha megrohanták volna az érzések, erőt vett rajta a magányosság, s ez elkeveredett az élet rövidségének, megváltozott voltának hirtelen támadt tudatával. Ha már muszáj pontosabban meghatároznom, mit is érzett, hát azt, amit egy szülő, aki odáig sülyed, hogy eladja a lányát szeretőnek.

Eltelt egy hét, s Otama még mindig nem jött. Az öregember haragudott magára, hogy olyan keservesen vágyik látni őt, s egyre az járt az eszében: „Elfelejtett volna? Hiszen most kényelemben él. Persze hogy el!”

E gyanúja azonban olyan halvány volt, hogy csak maga hívhatta életre s játszhatott el vele a maga agyában. De akkor is gyanú volt, ha nem is olyan erős még, hogy Otamát meggyűlöltette volna vele. S legalább félvállról, gunyorosan, mint olykor társalgás közben, magában azt dörmögte:

- Hiszen ha gyűlölni tudnám, boldogabb lennék. - Majd e gondolatmenet más irányt vett: - Azzal jöttem el hazulról, hogy nem szabad annyit gondolkodnom. Jöjjön csak akkor, ha nem vagyok otthon! Majd sajnálni fogja, hogy nem talál. És ha nem bánja, hogy nem? Nos, akkor legalább elvesztegette az idejét. S ez bosszantani fogja. Úgy kell neki! - És séta közben jó néhányszor elismételte e végkövetkeztetést.

El-eljárt az Ueno-parkba, leült valamelyik padra az árnyékba, majd fölállt s továbbsétált. Ha történetesen zárt riksát látott, magában azt mondta:

- Ó, szóval eljött hozzám. Most aztán el lesz keseredve, hogy nem talált otthon. Úgy kell neki!
- S ha ez büntetés a lánya számára, mint ahogy félig kívánta is, tudta, hogy őt magát is jócskán próbára teszi.

Rákapott, hogy esténként a játékszínbe menjen, hallgassa a történetmondót s a kántálva előadott balladákat. De belül mindig a lányát látta, amint eljön hozzá látogatóba, s nem találja otthon, majd hirtelen az jutott eszébe, hogy talán ő is ott van a teremben, s ilyenkor jól megnézte a fiatal nőket, akik ugyanúgy viselik a hajukat, mint Otama. Egyszer már biztosra vette, hogy őt látja. A nő a felvonásközi szünetben lépett be, társa könnyű, nyári öltözetet, *jukatá*-t viselt és panamakalapot, ami akkoriban vadonatúj divat volt. Az öregember figyelte, hogy helyet foglal az erkélyen, kezét a korlátra teszi, s lenéz a földszintre. De ahogy jobban megnézte, azt mondta magában: „Nem, nagyon is kerek az arca. És termete is kisebb, mint Otama.” S ráadásul a férfi, aki kísérte, nem csupán vele jött, hanem nőekkel, azok is ott ültek a férfi mögött.

Csupa gésa és tanulógésa.

És hallotta, egy diák a közelében azt suttogja:

- Az ott Fukucsi!

Mikor Otama apja az előadás végeztével kiment a teremből, látta, hogy a férfit egész csapat gésa és gésajelölt követi, s előttük egy asszony megy hosszú nyelű lámpással, amin vörös írásjegyekkel a színház neve áll.

Ő ugyanarra tartott, mint e társaság, hol megelőzte őket, hol lemaradt mögöttük.

Végül hazaért s bement a házba.

9 / Otama, aki soha nem volt még távol az apjától, nagyon szerette volna tudni, hogy van az öregember. Vágyott rá, hogy meglátogassa, de félt, hogy Szuedzó épp akkor talál beállítani, mikor ő nincs odahaza, s rettegett, hogy bosszankodni fog, ha őt nem találja. A férfi általában este jött és tizenegyig maradt, de be-betoppant napközben is, hol ekkor, hol akkor, egy kis időre.

Mikor először jött fényes nappal, leült vele szemben, a faszénszenelő elé, s azt mondta:

- Csak benéztem, mert erre volt dolgom. Elszívok egy cigarettát s már megyek is.

Való igaz, hogy Otama nem tudta előre, mikor jön, így aztán nem volt mersze elmenni hazulról. Éppenséggel elszaladhatott volna reggel, de Umét megbízhatatlan gyereknek tartotta. S nem is akarta, hogy akkor vagy délután lássák, mert nem volt ínyére a gondolat, hogy a szomszédok megbámulják. Olyan félénk volt, hogy kezdetben még a fürdőbe, a domb lábához is csak akkor ment el, ha elküldte előbb Umét, hogy megnézzze, nem zsúfolt-e a fürdő.

Hogy a dolog még rosszabb legyen, három nappal azután, hogy a házba beköltözött, nagy ijedelem érte. Amúgy is elég félénk volt, s az ügynök nagyobb jelentőséget tulajdonított, mint amennyit megérdemelt. Alighogy a Muendzakára költözött, beállított hozzá a zöldséges és a haláros. Mikor megállapodtak, hogy náluk fog vásárolni, kapott egy vásárlási könyvet. A kérdéses napon, mert a halat még nem hordták ki, leszalajtotta Umét a domb aljára, hogy hozzon pár szelet halat ebédre. Otama nem volt hozzászokva, hogy mindennap halat egyék, korábban ritkán jutott hozzá efféle finomságokhoz. Apja se adott sokat a kosztra, amíg ő főzte és jól, s ha nem ártott az egészségének. De egyszer, még a régi lakóhelyükön, meghallotta, hogy az egyik szomszédjuk kibeszéli őket, mert sem ő, sem az apja napok óta nem vett már halat, sem húsételt.

Visszagondolván, hogy akkor milyen kínos zavarban volt, úgy döntött, elküldi a kislányt halért. - „Nehogy Ume azt higgye, hogy garasoskodom - gondolta -, hisz az nem lenne tisztességes Szuedzóval szemben. Szuedzó nem olyan.” De kis idő múlva a kislány sírva jött haza.

- Mi baj? Mondd el - biztatta Otama többször is, amíg sikerült szóra bírnia.

- Lementem a halpiacra, de nem ahhoz, akinél vásárolni szoktunk. Körülnéztem, de nem találtam a gazdát. „Friss halat vehetett a parton - gondoltam -, és most biztos a vevőinek hordja szét.” Majd a boltban olyan makrelát láttam, mintha akkor fogták volna ki. „Mennyiért adja?” - kérdeztem a kofaasszonyt. „Még nem láttalak erre” - mondta, de amit kérdeztem, azt nem mondta meg. „Kinek a házából való vagy?” - S mikor megmondtam neki, láttam, hogy elborul a képe. „Nohát! - mondta. - Sajnálom. Menj vissza, és mondd meg az úrnődnek, hogy nálunk egy uzsorás szajhája nem kap halat!” Azzal hátat fordított, s nagyot szívott a pipáján, mintha ott se lennék.

Ume úgy megrettent és annyira meg volt sértve, hogy más boltba már el se ment, hanem egyenesen hazarohant. Azután haragjában úrnője színe előtt szagztatottan elmesélte a halárus feleségének szavait. Otama, mikor meghallotta, elsápadt. A tapasztalatlan fiatal nőben a legkülönfélébb indulatok viharzottak. Képtelen volt száaira szedni összegubancolt gondolatait, de e teljes zűrzavar olyan súllyal nehezedett az eladott tiszta lányra, hogy arcából kiszaladt minden szín, mintha a vére mind a szívébe húzódott volna, s a hátát kiverte a hideg veríték.

Ilyen alkalmakkor mindig valami semmiség az, amitől képtelenek vagyunk szabadulni. Vajon Ume hajlandó lesz-e továbbra is szolgálni őt, az után, hogy ilyen székelyen érte?

A kislány figyelte Otamát, s látta, hogy szavai feldűlják úrnőjét. Azt azonban nem is sejtette, hogy mi okozott neki ekkora keserűséget. Ijedtében hazaszaladt, de most úgy érezte, amit ebédre kellett volna vásárolnia, nélkülözhetetlen, s a pénz még ott volt az övszalagja redőjében.

- Ilyen undok banyát még sose láttam! - mondta Ume, s arcára kiült a részvét. - Nahát! Ki vásárolna ilyen helyen? Én aztán nem. Van ott egy másik bolt is, közelebb annál. Egy rókaszentély mellett. Odamegyek. Mégpedig most azonnal. - Fölkelt a gyékénnyel, s már futott is.

Otama gépiesen bólintott s rámosolygott, meghatottan, hogy Umében, aki már kívül is volt a szobán, lám, jó barátja lelt.

Ülve maradt. S ahogy a feszültsége csökkent, halkán elsírta magát, s benyúlt a kimonója ujjába, zsebkendőért. Kiáltó hangot hallott:

- Ez nem rendes dolog. Ez kegyetlenség!

Tulajdon zavarra volt az. E szavakkal nem azt mondta, hogy gyűlöli a kofaasszonyt, aki nem hajlandó neki halat eladni, még csak szomorúnak vagy megalázottnak sem érezte magát. Szüedző iránt sem érzett semmi neheztelést, aki megvette őt, s akiről most kiderült, hogy uzsorás. Ilyen emberhez tartozni megalázó, de most még ezt sem érezte. Hallotta ugyan, hogy az uzsorások undorító emberek, megvetik, gyűlölik őket, és félnek tőlük. De az apja egyetlen ilyen irányú tapasztalata zálogosokhoz fűződött. S ha a zálogházi becsüsök nem adták meg a kívánt összeget, gorombák voltak, sose panaszkodott, akármilyen kínos volt neki. Így hát, bár hallotta, hogy léteznek efféle emberek, valahogy úgy félt tőlük, mint a gyerek a mumustól vagy a rendőrtől - nem valami nagyon. Akkor hát mi ez a hirtelen kétségbeesés?

Szinte teljesen hiányzott belőle az az érzés, hogy általában a világ, közelebről az emberek igazságtalanok vele szemben. Ha érzett is ilyesmit, inkább azt, hogy a sors tisztességtelen vele. Nem követett el semmi rosszat, mégis ő az, akit a világ üldöz. Ez fájt. Ezen esett kétségbe. Mikor megtudta, hogy a rendőr becsapta és elhagyta őt, akkor, életében először, ugyanezeket a szavakat mondta ki:

- Ez nem rendes dolog! Ez kegyetlenség! - És ezt mondta akkor is, amikor rákényszerült, hogy odaadja magát szeretőnek. De most, hogy rádöbrent, nem csupán „szajha”, de egy uzsorás tartja ki, a megalázottság érzése, amelynek az idő foga már lerágta éles sarkait, a belenyugvás vize kifakította színeit, most visszatért, éles körvonalakkal, harsány színekben. Ez volt Otama megindultságának alapanyaga, ha már muszáj ésszerűen meghatároznom.

Végül fölállt, kinyitott egy szekrényt, s egy műbőr zsákból kivett egy vászonkötényt, amit maga varrt. Derekára kötötte, s nagyot sóhajtván kiment a konyhába. Selyemköténye inkább ruha volt, azt sosem használta, ha a konyhán akadt dolga. Oly sokat adott személye tisztaságára, hogy még a könnyen mosható nyári kimonójában is kendővel kötötte be a haját, nehogy a nyakszalagja bepiszkolódjék.

Lassan-lassan leülepedtek a gondolatai. A belenyugváshoz már nagyon értett. S gondolkodása, ha erről volt szó, már úgy működött, mint egy jól olajozott masina.

10 / Egy este, mikor Szuedzó megjött, leült szokott helyére Otamával szemközt. Mióta először találkoztak Otama új otthonában, a lány, amint ő megjött, már rakta is oda a párnát a faszénszenelő elé. Ő meg ment és leült, komótosan pipára gyújtott, s elbeszélgetett vele erről-arról. Otama, a maga helyéről, a gyékényről, egytagú szavakkal válaszolgatott. Keveset szólt, keze tétován követte a faszénszenelő állványának körvonalát, a széncsipesszel játszott, csak hogy a kezének valami elfoglaltsága legyen. Ha Szuedzó nem épp ott, a faszénszenelő előtt telepedett le, már nem tudta, mit kezdjen önmagával. Akkor, szinte azt mondanám, félelmetes ellenséggel került szembe, s attól az az egyetlen bástya, a faszénszenelő sem védte.

Beszélgetéseik során Szuedzó igyekezett legalább kurtán szóra bírni, hétköznapi vagy érzelmes témákról, például apjával töltött magányos éveiről beszéltetni. Ilyenkor akaratlanul is mosolyogva hallgatta, nem is azt, amit mond, inkább hangjának kellemes csengését. Mintha egy tücsök tiszta hangjára figyelne. Majd Otama hirtelen elbátortalanodott, elpirult, hogy önmagáról beszél, sietve befejezte a mondatot, s szokott hallgatásába süppedt. Az éles szemű Szuedzó hamarosan fölismerte, hogy Otama beszéde és viselkedése teljesen ártatlan, s oly áttetszőnek találta a lányt, mint friss vizet a virágostál alján. Beszélgetéseikben úgy lelte örömét, mint abban, ha kimerítő napi munka után jólesően meleg vízben áztatja a tagjait. Ez a számára teljesen új, élvezetes élmény, azóta, hogy eljárt hozzá, valami magasabb rendűvel ajándékozta meg, jöllehet ennek maga sem volt tudatában. Végül is az érző kezeiktől még a legközöségsébb állat is megjuházik.

De jó néhány nappal az után, hogy Otama a házba költözött, Szuedzó észlelte, hogy a lány mind nyugtalanabb. Mikor ő elfoglalta helyét a faszénszenelő előtt, az fölállt, valami szükség-telen tennivalót keresett, csak hogy a kezét elfoglálja. Viszonyuk kezdete óta mindig is kerülte a tekintetét, s habozva válaszolgatott neki. De ez alkalommal már oly feltűnő volt a viselkedése, hogy az magyarázatot kívánt.

- Hallod-e - mondta, miközben a pipáját tömte -, téged bánt valami. Mi az?

- Semmi - mondta Otama, s a szeme elkerekedett -, semmi bajom.

Kihúzta a szenelőállvány egyik szekrénykékét, mintha rendet akarna rakni benne, pedig már korábban rendbe tette. Majd keresni kezdett valamit, ahol nyilvánvalóan semmit nem találhatott. Szuedzó a szeméből látta, hogy valami nagy titkot nem rejtegethet.

Annak ellenére, hogy önkéntelenül összevonta a szemöldökét, egyszerre fölvidult.

- Ugyan, Otama, te is tudod, hogy bánt valami. Az arcodra van írva. Hadd halljam. Gyerünk - mondta és szigorúan ránézett. - Úgy bizony. Most zavarban vagyok. Mit kéne tennem? Mit?

Otama elpirult, elnémult egy pillanatra, s csak ült, mint aki nem tudja, hogy kezdjen neki. Szuedzó világosan látta e kényes szerkezet működését.

- Én... igen... az apám. Arra gondoltam, hogy meglátogatom... valamikor a napokban... És már olyan rég...

Bár egy férfi talán világosan látja, hogy egy rendkívül kényes szerkezet valamely részlete hogyan működik, nem biztos, hogy az egész szerkezet működését érti. A rovarnak, mely kénytelen kivédeni a nagyobb és erősebb fajták zaklatását, megadatik a színváltás képessége. A nő hazudik.

- Micsoda! - mondta Szuedzó mosolyogva, bár szigorú hangon. - Te még nem látogattad meg? Itt, az Ike-no-hatán, az új házában? Az orrod előtt? Nos gondolj csak az Ivaszaki-házra, a túloldalon. Mintha majdnem egy házban laktátok. Ha akarod, most rögtön odamegyünk, de talán jobb, ha holnap reggel mész.

- De... annyi mindent kell még... végiggondolnom - mondta Otama, s a széncsipesszel a hamut piszkálva egy lopott pillantást vetett a férfira.

- Ostobaság! - vágott a szavába Szuedzó. - Egy ilyen egyszerű dolog semmi megfontolást nem igényel! Hogy te mekkora gyerek vagy! - mondta, de a hangja gyengéd volt.

Ezzel a kérdés lezárult. Később még nevetős lovagiassággal megjegyezte: - Ha annyira nehezedre esik, átjövök holnap reggel és elkísérlek. Végül is, több száz lépésnyire van!

Utóbb Otama többféleképp is megpróbált gondolni rá. Ha épp megbízhatónak, megfontoltnak látta, sőt, gyöngédnek, azon töpregett, miért is választott ilyen ocsmány mesterséget. S azt mondta magában: „Talán sikerül majd megváltoztatnom, s rávennem, hogy keressen magának más foglalkozást.” De tudta, hogy ez több, mint amennyire képes. Ám magában mégiscsak megvallotta: „Nem undorító! Uzsorás vagy sem, akkor sem undorító!”

Ami Szuedzót illeti, ő elkapott Otama lelke mélyén egy gondolatot, megvizsgálta, s úgy találta, gyerekes semmiség. De ahogy lefelé sétált a Muendzakán aznap éjjel tizenegykor, az a benyomása támadt, hogy emögött még rejlik valami. Volt olyan okos, hogy a fájós helyet is kitapintsa. „Valaki - találgatta -, valaki mondhatott neki valamit. Rólam. S ezt titkolja előlem.”

Csak azt nem tudta, kicsoda és mit.

11 / Mikor Otama másnap reggel odaért apja házához, az öreg már megreggelizett. Otamának nem kellett sok idő, hogy elkészüljön, elindult, s útközben sietteben még azon aggódott, hogy talán korán érkezik, de az öregember, korán kelő lévén, már a söpréssel is végzett a bejárat előtt, és megöntözte a ház elejét. S miután kezet és lábat mosott, elfogyasztotta magányos reggelijét a gyékényen.

Apja házától nem messze néhány új ház épült, ahol gésák szórakoztatták a vendégeiket, s némelyik este ugyancsak zajos volt a környék. De jobbra és balra a két szomszédos ház kapuját, akár az öreg a magáét, változatlanul bezárták, s így ott most is csönd volt, kivált így reggel.

Ahogy az öregember kinézett az alacsony ablakon, az előkertben nőtt mandulafenyő ágain át látta a szomorúfüzek friss szélben lengedező húrforma vesszeit. Azokon túl tavirózsalevelek borították a tavat, zöldjüket itt-ott a kora reggel kinyílt virágok pirosa pöttyözte. Télen az északi fekvésű ház nyilván hideg lesz, de nyáron kívánni se lehetett volna kellemesebbet.

Otama, amióta az esztét tudta, mindig azt remélte, hogy egyszer majd alkalma nyílik rá, hogy tegyen az apjáért egyet-mást. S mikor meglátta a házat, amelyben él, alig tudta az örömét megfékezni, akaratlanul is úgy érezte, hogy imái meghallgatásra leltek. De még a boldogságába is belevegyült valami keserű íz: megváltozott helyzetének tudata. „Ha enélkül nézhetnék apámra - mondta magában -, akkor milyen boldog lennék!”

Átérezte a közmondásban megfogalmazott reménytelenséget: - A világ útja teljesületlen vágyakkal van kikövezve.

Az öregember letette az evőpálcikáit, és épp a teáját itta, mikor neszt hallott a bejárat ajtó felől. Minthogy még egyetlen látogató rá nem nyitott, meg volt lepve. Letette a csészéjét is, s

odanézett. A sásfüggöny mögött senkit se látott, de amikor meghallotta, hogy a lánya beszél: „Apa!”, ugyancsak nehezebbre esett ülve maradnia, mert szíve szerint fölugrott és elébe sietett volna. De mégiscsak ülve maradt, lázasan kereste a szavakat, s arra gondolt, majd azzal köszönti: „Csoda, hogy apád még eszedbe jutott!” De mikor látta, hogy Otama feléje szalad, sugárzó arccal, mintha a hosszú távollét után most egyszeriben leszakadna róla a fájdalom, képtelen volt kimondani e szavakat. Bosszantotta a gyöngesége, hogy még ennyire is képtelen, s némán bámult lánya arcára.

„Igen - gondolta -, gyönyörű.” Még amikor szegény volt, akkor is mindent elkövetett, hogy élete büszkesége mindig a lehető legjobban öltözzék, s nem engedte azt sem, hogy nehéz munkát végezzen. De most, hogy tíznapi távollét után először látta, Otama mintha újjá-született volna. A jelenlegi Otamához képest, aki tudatosan ápolta és csinosította magát, a lánya, aki az emlékezetében élt, olyan volt, mint a nyersdrágakő. Szülő, ha a lányára néz, vagy öreg férfi, ha fiatal nőre, képtelen letagadni a szép tárgy szépségét. Okvetlenül érzi a szépség hatalmát, s meglódul tőle a szíve.

Az öregember szándékosan nem szólalt meg, éreztetni akarta a lánnyal, hogy morcos, de hiába, mégiscsak megenyhült, akarata ellenére. S Otamában is, aki az életük új rendjét megelőzően soha, egy napig sem volt távol az apjától, de most tíz napja nem látta már, még Otamában is benne szakadt egy pillanatra a szó. Annyi mondanivalója lett volna, de csak nézte az apja arcát repesve.

- Befejezte már, uram? Leszedhetem az asztalt? - kérdezte a cselédlány, s hangja fölcsapott, ahogy váratlanul felbukkant a konyhaajtóban.

Otama föl sem fogta a cselédlány kérdését. S mikor a lány, aki a haját kövér, kerek arcához aránytalanul kicsi kontyba tűzte föl, megpillantotta Otamát, illetlenül megbámulta.

- Vidd! És öntsél friss teát! A legjobb zöldből ott a polcon - mondta az öregember, s odatolta elébe a tálcát, hogy vigye ki a konyhába.

- Ugyan, igazán nem kell, hogy nekem különleges teát főzz!

- Micsoda szamárság! Van itthon apró sütemény is. - Odament a szekrényhez, elővett egy bádogdoboz sós teasüteményt, és egy részét kirakta a süteményestálra. - Van itt a közelben egy pék, az süti. És tudod mit? Itt a szomszédban, jobbra a második utcában, olyan Dzsoen-féle főtt halat is kapsz, szójamártással!

- Jaj, Dzsoen-félét? Emlékszel, apa, mikor elvittél a játékszínbe? És ott volt Dzsoen is? És a lakomáról beszélt, ahonnét jött, és azt mondta, a hal olyan jó volt, mintha ő maga készítette volna? És hogy megnevette! Milyen kellemes kövér ember volt! Ahogy bejött a színpadra, és föllebbentette a kimonóját, mikor leült! Alig álltam meg, hogy hangosan el ne nevessem magamat. Bár te volnál olyan kövér!

- Mi? Hogy olyan kövér, mint ő? Azt már nem! - mondta az öregember, és odatolta Otama elé a tálat. A cselédlány hamarosan behozta a teát, s apa meg lánya oly fesztelenül beszélgetett el, mintha tegnap és tegnapelőtt is együtt lettek volna.

- Jól megvagy? - kérdezte az öreg váratlanul, s maga is érezte a kérdés ügyetlenségét. - Az urad gyakran jár hozzád?

- Gyakran... - felelt habozva Otama, mert nem tudta, mit is válaszoljon. Szüedzó ugyanis nem-hogy „gyakran”, de minden este beállított. Ha ő Szüedzó felesége lenne, s valaki megkérdezné, hogy van a férjével, boldogan jelentené ki: - Nagyszerűen! Miattunk csak ne aggódjék. -

Minthogy azonban a szeretője volt, a lelkiismerete nem hagyta, hogy bevallja Szuedzó minden esti látogatását.

- Megvagyunk - mondta rövid szünet után. - Miattam ne aggódj. Nagyon kérlek.

- Szóval minden rendben... - Lánya válasza nem elégítette ki teljesen, s egyszerre, öntudatlanul, mintha mindkettőjüknek torkán akadt volna a sütemény. Soha nem hallgattak el egymás elől semmit, de most egyszerre úgy kiürült a beszélgetésük, mintha két ember, akinek semmi köze egymáshoz, titkokat igyekeznék elrejtene egymás elől. Mikor a rendőr rászedte őket, s ők kínban voltak a szomszédjaik előtt, akkor is tökéletesen megbíztak egymásban, mert szentül hitték, hogy ami történt, nem az ő hibájuk. Most azonban más volt a helyzet, mert a kétségbeesett elhatározás után, amelynek a kényelmüket köszönhatték, fájdalmasan ébredtek tudatára a sorompónak, amely elvágta kettőjük korábbi meghitt kapcsolatát.

Hallgattak, másodpercekig. Aztán az öregember, mert határozottabb választ kívánt, másként fogalmazta meg ugyanazt a kérdést:

- Miféle ember az?

- I... igen - mondta Otama, s félrehajtotta a fejét, mintha önmagának beszélne. - Az az érzésem, hogy mondjanak akármit, nem rossz ember. Nem mondott még nekem semmi gonoszat... igaz, alig pár napja ismerem csak.

Az öregember arcára kiült az értetlenség:

- Hm... már miért lenne *rossz* ember?

Otama ránézett az apjára, és meggyorsult a szívverése. Rádöbrent, hogy itt az alkalom, amikor elmondhatná neki, amit megtudott Szuedzóról, de fájt volna új gondot varrnia az öreg nyakába. Hiszen most könnyített csak a sorsán. Végre kényelemben él. S már döntött is: „Nem mondom meg neki!” Megtartja a dolgot magának, legyen ez föltáratlan titok a másik, közös titkuk mögött, hogy ő szeretőként szolgál, bár tudta, hogy ettől csak távol kettőjük közt a szakadék.

Óvatosan megkerülte hát a kérdést, mondván:

- Csak mert azt mondják, ügyesen keresi meg a pénzét, s több mindent csinál. S ez aggodalmat keltett bennem, hogy miféle ember lehet. Nos, mit mondhatnék róla? A megjelenését tekintve... igen... úriember. Azt nem tudom, hogy valóban az-e. De mégis az a benyomásom, igyekszik úgy beszélni és úgy tenni, hogy mások elhiggyék róla. És nem helyénvaló-e, apa, ha legalább megpróbál valaki az lenni, még ha ez csak próbálkozás is?

Kimondta, s csak azután nézett az apja szemébe. Mert bármilyen becsületes is egy nő, kevésbé habozik, mint egy férfi, hogy elhallgassa, valójában mit is gondol, s hogy helyette másról beszéljen. S azok a nők, akik ilyenkor a legtöbb szóval fejezik ki magukat, talán a legbecsületesebbek.

- Nos, lehet, hogy igazad van. De úgy beszélsz, mintha nem bíznál meg benne.

- Ó, csak kezd benőni a fejem lágya - jegyezte meg Otama mosolyogva. - Úgy lassacskán. Engem többé nem tesz bolonddá senki. Mit gondolsz, bátor nő vagyok?

Változatlanul béketűrőnek hitt leányának e keményen nekiszegezett, kihegyezett megjegyzései meglepték az öreget, s rosszat sejtve szegezte rá a szemét.

- Hát, Otama - mondta -, én úgy éltem le az életemet, hogy bolonddá tett mindenki. De tudod, még mindig jobb, ha téged csapnak be, mintha te csapsz be másokat. Olyan mindegy, hogy ki

kicsoda, vissza kell fizetnie, amivel másoknak tartozik. Az ember híven tegyen eleget a kötelezettségének.

- Emiatt sose fájjon a fejed, apa. Hányszor mondtad annak idején, hogy: „Tá-bó derék kislány.” Tudom, hogy az vagyok. De most már elhatároztam, nem hagyom magam becsapni. Én senkit meg nem téveszték. De engem se tévesszen meg senki. És teszek róla, hogy ne.

- Gondolom, mindez annyit jelent, hogy nem bízol meg egykönnyen Szuedzóban?

- Pontosan. Úgy bánik velem, mintha gyerek lennék. Nem is vagyok meglepve, hogy egy ilyen eszes ember így közeledik hozzám. Azt hiszi, átlát az emberen, de őrajta nem lát át senki. Annyira azért nem vagyok gyerek.

- Ezzel azt mondd, hogy hazudik neked?

- Azt. Mert hazudik. Emlékszel, a közbenjáró azt mondta, özvegy, gyerekei vannak, s az asszony, aki a kenyérén él, olyan, mintha a felesége volna, de névleg nem az. Azt mondta, csak azért nem tud elvenni engem feleségül, mert mi olyan szegény negyedben éltünk, és mit szólnának hozzá a szomszédok? Nos, van felesége. Ő maga mondta meg. Kereken. S még csak nem is szégyellte magát. Meg voltam döbbenve.

Az öreg is megdöbbsent. - Igaz ez? Akkor... akkor az, amit az a nő mondott, csak a kerítő ravaszkodása?

- Így hát szigorúan el kell titkolnia a létezésemet a felesége elől. S ha egyszer neki hazudik, hogy bízhatnék meg benne én?

Otama láthatólag nagyot nőtt az öreg szemében, s most olyan elgondolkodva nézett rá, hogy még a hamut is elfelejtette kivenni a pipájából.

- Most vissza kell mennem - mondta Otama, mintha hirtelen eszébe jutott volna valami. - De ha egyszer idetaláltam, akkor már könnyű lesz újra eljönnöm. Mától kezdve mindennap eljövök. Eddig is csak azért nem, mert nem tudtam, helyes-e, amíg ő maga nem szól. De tegnap este végre megmondtam neki, hogy szeretnék meglátogatni, és hozzájárult. És lám, ma már itt is vagyok! A szolgálóm még gyerek. Még az ebédet se tudja elkészíteni, ha nem segítek neki.

- Hát, ha megengedte, akkor egyél itt.

- Nem, nem érzem biztonságban a házat. Eljövök megint... nemsokára. Isten veled, apa.

Mikor fölállt, hogy elbúcsúzzék, a cselédlány kiszaladt a kapuhoz, hogy a facipőjét a megfelelő irányba állítsa. Még egy tudatlan nő is jól megnézi a másik nőt, akivel találkozik. Azt mondják a bölcsek, hogy aki e nembe tartozik, az vetélytársának tart minden más nőt, akkor is, ha életében először, akkor is, ha az utcán találkozik vele. S ez a falusi kis fehérszemély, akinek mindig belelógott a hüvelykujja a levesestálba, szemmel láthatólag hallgatózott, mert Otama nagyon is szép volt ahhoz, hogy ne vett volna róla tudomást.

- No jó - mondta Otama apja, s nem állt fel a párnáról. - Gyere mielőbb. És add át az üdvözlétemet az uradnak.

Otama kivett egy kis tárcát fekete övszalagjának redői közül, pénzt nyomott a lány kezébe, papirosba csomagolva, fölvette alacsony talpú fapapucsát, s elment.

Azzal a szándékkal lépett be jövet a kapun, hogy elmondja gondjait az apjának, hadd legyen társa a nyomorúságában, most mégis jókedvűen távozott, bármilyen furcsának tartotta ezt maga is. Miközben apjával beszélgetett, tudatosan igyekezett erősnek és rendíthetetlennek látszani, ahelyett, hogy gondokkal terhelje meg az öreg nagy sokára meglelt szabadságát, s

most érezte, hogy valami rejtett tulajdonság szabadult föl benne. Eddig másoktól függött, de most ráébredt az önbizalom váratlan erejére. S miközben a tavat megkerülte, egészen felvidult.

A nap, már magasan az Ueno-domb fölött, melegen sütött, s a tó belső szigetén élénkvörösre festette a Benten-szentélyt. De hiába tűzött oly forrón, Otama nem nyitotta ki a magával hozott kis napernyőt.

12 / Egy éjszaka, mikor a Muendzakáról hazaért, Szuedzó ébren s magában ülve találta a feleségét, Ocunét. A gyerekeket, ott mellette, már elnyomta az álom. Általában ő is velük szokott elszunnyadni. De most, a szűnyogháló alatt, tudta, hogy ő megjött, s lehorgasztotta a fejét, nem fordította feléje. Szuedzónak hátrább volt megvetve az ágya, a fal mellett, távolabb a család többi tagjától. A vánkosa mellett ülőpárna, dohányzó- és teakészlet. Leült, rágyújtott egy cigarettára a füstölgő faszénszenelő fölött, s gyöngéden megkérdezte:

- Mi baj? Miért nem alszol még?

Felesége egy szót sem szólt.

Szuedzó több engedményre nem volt hajlandó. Szándékosan nem vett tudomást róla, hátradült és fújta a füstöt.

- Hol voltál eddig, te? - szólalt meg az asszony. Váratlanul fölvetette a fejét és ránézett. Mióta úriasszony volt, mert cselédet tartottak, vigyázott rá, hogy finomabban beszéljen, de most négy szemközt ez a „te” visszatért.

Szuedzó egy éles pillantást vetett rá, de hallgatott. Láta, hogy az asszony valamit megtudott, de nem tudván, mennyit, nem szólhatott még semmit. Egykönnyen nem harapott rá az ellenfele horgára, nem olyan ember volt.

- Mindent tudok! - kiáltott fel az asszony fülsértő és reszketeg hangon, a végén már-már elsírva magát.

- Ejnye, de titokzatos vagy. Mi az, amit tudsz? - kérdezte, olyan ember módján, akit meglep ugyan a váratlan kitörés, de akkor is megőrzi gyöngéd nyugalmát.

- Ennyit nem kívánhatsz egy embertől! Mondd, hogy tudsz így alakoskodni? Ilyen szégyentelenül? - Férje derűs nyugalma annyira fölizgatta, hogy megtört a hangja, s kénytelen volt a hálókabátjának ujjával megtörölni a szemét.

- Még mindig nem értem, hogy miről beszélsz. Mondd meg, hogy mi nyomja a szívedet. Mert én még csak nem is sejtem.

- Hát csak ennyit tudsz mondani, ha azt kérdem, hol voltál az este? Hogy lehetsz képes ilyesmire? Hogy kurvát tarts, és nekem azt mondd, a dolgod után jársz!

Veres, lapos orrú képe mintha könnyekben főtt volna, s egy hajfürtje az arcába ragadt. Könnyben úszó, keskeny szeme amennyire bírta, kitágult, s egyenesen a férje szemébe meredt. Váratlanul odakúszott hozzá, s megragadta cigarettát tartó kezét.

- Ezt hagyd abba! - mondta Szuedzó, és lerázta magáról a kezét. Leverte a gyékényre hullott hamut. De az asszony megint megragadta a karját, s úgy sírta:

- Hát hogy lehet ilyen egy ember? A bőre alatt is pénz van, úgy öltözik, mint egy úr, a feleségének meg semmi sem jut! Még egy kimonó sem. Az persze gondozza csak a gyerekeket! Hát van még egy ilyen? De ahhoz... ahhoz van esze, hogy egy cafkával adjja össze magát!

- Hagyd abba a sírást! Hallod? - Lesöpörte magáról az asszony kezét. - Még fölvered a gyerekeket. A hangod a lány szobájába is kihallatszik. - Az asszony kénytelen volt lehalkítani a hangját. Arcát a férfi mellkasához szorítva némán sírt:

- Mit is tehetnék, mit?

- Semmit sem kell tenned. Valaki jól fölízgatott. Ki mondta azt neked, hogy szeretőt tartok, vagy hogy titokban nőm van, vagy más ilyen marhaságot? - Miközben beszélt, észrevette az asszony kócos haját a testén, s megint eszébe villant a kérdés, amin nyugodtabb pillanataiban már többször is elgondolkodott: miért akarja egy csúf nő mindenáron úgy fésülni a haját, ahogy az csak egy szépnak áll jól? Ahogy a haj reszketése alábbhagyott, érezte az asszony nehéz, a gyerekeiket táplálékkal oly bőven ellátó keblének nyomását is. - Ki mondta azt neked? - kérdezte újra.

- Miért érdekel, ha úgyis igaz? - A keblek nyomása fokozódott.

- Mert nem igaz, tehát nagyon is érdekel, hogy ki vezetett félre. Mondd.

- Jól van. Uvokinnak, a halárusnak a felesége.

- Hogy? Hogy mondod? Nem értem, mert makogsz, mint a majom. Ki az? Kicsoda?

Ocune elhúzódott tőle, s akarata ellenére elmosolyodott.

- Uvokin felesége.

- Az a nő! Gondoltam. - Újabb cigarettára gyújtott, s gyöngéden, hosszan nézte az asszony feldúlt arcát. - Azt mondják, egy újságíró képes valakivel szembefordítani a közvéleményt, de ilyesmit még sose láttam. A pletyka talán igen. Ez a nő a környéken mindenbe beleüti az orrát. De ki az, aki hisz neki? Ide hallgass. Megmondom neked, mi az igazság.

Felesége úgy érezte, ködben botorkál, most mégis töprengett, vajon nem akarja-e rászedni őt a szavaival, s megőrizte az éberségét. Élesen figyelt, megpróbálta követni minden szavát. De mikor férje az újság érthetetlen szavait használta, amikor a közvéleménnyel példálózott, teljességgel lenyűgözte, s ő anélkül, hogy értette volna, megadta magát.

A férfi megértően közel hajolt az asszonyhoz, olykor-olykor szívott egyet a cigarettán, s folytatta:

- Nos, talán emlékszel Josidára, a diákra, aki valamikor olyan sokat járt hozzánk? Tudod, aki aranykeretű szemüveget hordott és mindig selyemruhában járt? Most Csibában dolgozik... egy kórházban. De még mindig annyival adósom, hogy jó, ha két-három év alatt kifizeti. Meghitt viszonyba került egy nővel, akivel még kollégista korában ismerkedett meg. Egészen a legutóbbi időkig Nanamagariban bérelt számára lakást. Nos, kezdetben még havonta küldött neki pénzt. De az év eleje óta a nő nem kapott egy vasat se tőle. Így hát eljött hozzám, és megkért, hogy az ő megbízásából keressem fel Josidát. Most joggal kérdezed, honnan ismerem a nőt! Josida annak idején megkért, hogy menjek át Nanamagariba, s kössünk újabb megállapodást. Félt, hogy ha gyakran jár ide, valamelyik barátja még fölismeri. Hát ott ismerkedtem meg én is a nővel. Ugyancsak zavarba hozott a kérésével, de vettem a fáradságot, s a magam ügyeivel együtt az ő dolgának is utánanéztem. S még mindig nincs elintézve. És a nő újra meg újra kér valamit. Már bánom, hogy a dologba belemásztam. Lassan az ügy akkorára dagad, hogy képtelen vagyok kézben tartani. Eredetileg csak pénzről volt szó, aztán megkért, hogy keressék neki egy kényelmes házat - amelynek a lakbére nem túlságosan drága -, így aztán fogtam magam és beköltöztettem egy házba, amely valaha a kiridosi zálogos szüleié volt. Egy szó mint száz, betérek néha a lakására, hogy elszívjak nála egy-két cigarettát. S gondolom, kapóra jött a szomszédoknak, hogy van végre miről beszélniük. A szomszédban egy

varróiskola van, ott sok fiatal lány összecsiszódik. Hát persze hogy szeretnek pletykálkodni. De ki volna olyan bolond, hogy épp ilyen helyen dugdossa a szeretőjét? - Gúnyosan elnevette magát.

Szuedzó felesége figyelmesen hallgatta, s kicsiny szemébe visszaköltözött a fény.

- Nos - mondta kacéran -, lehet, hogy amit mondasz, az igaz, de akkor se halljam, hogy te egy ilyen nőhöz jársz. Mert az biztos, hogy pénzért bárki férfinak odaadja magát.

- Ne beszélj bolondokat. Hát olyan férfi vagyok én, hogy mással szeretkezzem, ha *te* vagy a feleségem? Mondj csak egyetlen esetet, amikor mással is dolgom volt, mint veled? Ahhoz már öregek vagyunk, hogy féltékenykedjünk egymásra. Igaz? Ide hallgass! Jobb, ha ezt nem folytatod.

Szuedzó a szíve mélyén diadaléneket zengett, mert a magyarázkodása hatásosabbnak bizonyult, mint remélte.

- De én akkor is aggódom. A nők szeretik az olyan embert, mint te.

- Szamárság! Ki-ki a sajátját bálványozza. Mondom... te vagy az egyetlen, akinek tetszem. Nohát! Egy is elmúlt. Gyerünk, tegyük el magunkat.

13 / Szuedzó magyarázata, igazság és kitalálmány keveréke, időlegesen enyhített ugyan felesége féltékenységén, minthogy azonban hatása csupán tüneti volt, sem a pletyka, sem a zúgolódás nem szűnhetett meg, amíg a nő ott élt a Muendzakán. Még a cselédlány is a botrány hírével tartotta Szuedzó feleségét, mondván ekkor is, akkor is, többek között: „Ma ez és ez látta az urunkat odamenni.” De Szuedzó sosem volt híján a mentségeknek.

- Muszáj neked mindig éjszaka dolgoznod? - kérdezte az asszony nemegyszer, kételkedve.

- Ugyan, ki tárgyal kölcsönről kora reggel? - torkolta le a férje.

- De hát régebben - folytatta az asszony - miért nem éjjel intézted az ilyen ügyeket?

- Mert most sokkal nagyobb az üzlet.

Régebben Szuedzó egymaga bonyolította le az ügyeit. Most azonban a lakása közelében levő irodán kívül fiókot nyitott a Rjúszendzsimacsinn, hogy a diákok időt takarítsanak meg, ott vehessenek fel kölcsönt, s ne legyenek kénytelenek hosszú gyalogutat tenni, elmenni hozzá. Ha egy diáknak valami nedzui prostituált céljára kellett a pénz, elszaladt Szuedzó főirodájába, de ha a Josivara negyedben kívánt meg egy nőt, a fiókot kereste fel. Később meg, ha egy diáknak kedve támadt áttivornézni egy éjszakát a Nisinomijában, ebben a josivari bordélyházban, csak kapcsolatba lépett e fiókirodával, s fizetnie se kellett, úgyis megtehetette, ha Szuedzó engedélyt adott rá. Ez az iroda, mondhatnék, támaszpont volt a korhelykedés világának határvonalán.

Majd egy hónap telt el, s nem került sor nyílt összecsapásra Szuedzó és a felesége között. Szócsavarása mind az ideig hatásos volt, ám a front ekkor egész váratlan helyen szakadt át.

Egy hűvös reggelen Szuedzó otthon maradt, s Ocune meg a szolgáló kettesben elment vásárolni. De épp mikor már visszafordultak volna, a lány, aki úrnője mögött lépkedett, hirtelen meghúzta Ocune kimonója ujját.

- Mi kell már megint? - kérdezte élesen az asszony, s ránézett. De a lány csak állt némán, s egy fiatal nőre mutatott, aki az egyik bolt előtt ácsorgott az utca bal oldalán. Ocune bosszúsan pillantott a jelzett irányba, s önkéntelenül megtorpant. A másik nő ugyanakkor feléje fordult. Ocune és a nő szeme találkozott.

Az asszony először gésának hitte. „Ha az - fogalmazta meg magában első benyomását -, akkor hozzá foghatóan szép gésa nincs még egy a Szukijamacsin!” De egy pillanatra rá Ocune észrevette, hogy a nőből hiányzik valami, ami minden gésára jellemző - valami, amit maga is képtelen meghatározni. Ha az egyáltalán meghatározható, én úgy mondanám, a föltűnés-keresés. Meglehet, egy gésa kitűnő ízléssel öltözködik, de többé-kevésbé feltűnően. S épp ettől a többlettől lesz kevésbé szerény, kevésbé előkelő. Ocune megérezte, hogy a nőből teljesen hiányzik a feltűnni vágyás.

A nő a bolt előtt, felületes tudatában, hogy egy járókelő megállt, körülnézett. De az idegenen semmi különösét nem talált, így hát visszafordult, s napernyőjét összeszorított térde közé fogva, kivette a pénztárcáját az övszalagjából, s belenyúlt, ezüst aprópénzt keresett benne.

A boltot, a Nakacsó déli oldalán, Tasigarajának hívták, s szokatlan nevét egy névtelen szerző szatirikus versben figurázta ki, ha ugyanis e szót visszafelé olvassuk, egyetlen cselekedetet jelöl. A bolt egyfajta fogport is árult, arany írásjegyekkel díszített vörös papírzacskóban, s e termék simaságáról volt nevezetes. Apjánál tett kora reggeli látogatása után Otama azért állt meg hazafelé menet, hogy ilyet vásároljon.

Mikor Ocune pár lépéssel elhagyta Otamát, a lány odasúgta neki: - Asszonyom! Ez az a muendzakai nő! - Ocune némán rábólintott, de a lány arcáról lerítt a csalódás, hogy szavai nem érték el a kívánt hatást.

Ocune ugyanis, mikor arra a következtetésre jutott, hogy a nő nem gésa, ösztönösen, magától is azt mondta: „Ó, a muendzakai nő!” E megérzését az is alátámasztotta, hogy a lány aligha húzta volna meg a kimonója ujját csak azért, hogy egy szép nőre a figyelmét fölhívja, meg az is, hogy egy szokatlan tárgyon akadt meg a szeme: a napernyőn Otama térdei közt.

Valamivel több mint egy hónapja, hogy férje egy napernyőt hozott ajándékba Ocunénak Jokohamából: egy, ernyőrészéhez viszonyítva aránytalanul hosszú szárú napernyőt. Valami nyúlánk idegennek tökéletesen megfelelt volna játékszerűl, de ha a zömök Ocune vette a kezébe, vad hasonlattal élve úgy festett vele, mint egy fonalgombolyag s a beleszúrt kötőtű, így hát Ocune sose használta. Az ernyő fehér selymét indigókék kockák díszítették. S Ocune nyomban rájött, hogy a nőnek, aki ott áll a Tasigaraja előtt, pontosan ugyanilyen a napernyője.

Ocune a szakésbolt sarkán befordult a tó felé, s a lány engesztelően megszólalt:

- Látja, asszonyom, nem is olyan szép ez a nő. Lapos képű és nyurga!

- Senkiről nem szabad rosszat mondani. - A lány más választ nem kapott tovasiető úrnőjétől, csak ezt a szemrehányást. Sértett arccal ment a nyomában.

Ocune tombolt belül. Képtelen volt világosan gondolkodni. Ahogy a házuk felé tartott, nem tudta, hogyan közeledjék a férjéhez, mit mondjon neki, de úgy érezte, muszáj valami módon rátámadnia, mondania valamit, kimondani a dolgot. Hogy milyen boldog volt, mikor azt a napernyőt hozta ajándékba neki! „Eddig mindig, mindent kérnem kellett tőle”, gondolta. S mikor Szuedzó azt mondta: „Ezt neked hoztam. Tessék”, akaratlanul is föltette magának a kérdést „Mi ütött belé? Mitől lett egyszerre ilyen nyájas?” Most már tudta, hogy egy hátsó gondolat vezérelte. Az a nő kért tőle napernyőt - most már biztos volt benne. De akkor, nem tudván semmit, megköszönte, pedig még hasznát sem tudta venni! „És nem is csak azt - gondolta -, hanem a kimonót is tőle kapta, és azokat a díszeket is a hajában! Tőle kapta ajándékba!”

Ocune rápillantott a maga szaténernyőjére. „Mennyire más, mint az a másik, külföldön készült! Amit én viselek, az mind más, mint az övé!”

És Ocune nem is csak magáért bánkódott.

- Megteszi a gyerekeknek a szűk ujjú kimonó is - mondta Szuedzó. - Ami meg a kislányt illeti, ne pazarold arra a pénzt, hogy már most öltözteted. Még fiatal hozzá.

Volt-e már olyan, hogy egy vagyonos ember felesége, olyan emberé, akinek sok-sok ezer jenje van, olyan rosszul öltözött volna, mint ő és a gyerekei? És az jutott eszébe, hogy ha Szuedzó elhanyagolja őket, akkor ez a nő az oka. Persze, amit Szuedzó arról a Josidáról mondott, az utolsó szóig valótlanság. S Szuedzó azt mondta, a nő valamikor Nanamagariban élt, tehát az már akkor az ő kitartottja volt. Igen, ez az igazság. Arra persze volt ürügye, hogy ő maga jól öltözködjék és drága holmijai legyenek, mondván: „Gondolnom kell a pozíciómra”, s Ocunének az jutott eszébe, hogy éppenséggel a fejére olvashatná: „Persze, a nőre, arra gondolsz!”

Azt mindenhova elviszi, de a feleségét sehova.

- Ez nem rendes dolog! Ez kegyetlenség! - suttogta.

Ocune úgy a gondolataiba merült, hogy egyszer csak hallotta, a lány rákiált: „Ej! Hova megy, asszonyom?”

Döbbsenten torpant meg. Leszegett fejjel épp elment volna a tulajdon háza előtt.

A lány nyersen fölnevetett.

14 / Szuedzó még odahaza volt, újságot olvasott és a pipáját szívta, mikor Ocune, miután leszedte a reggeli asztalt, elment bevásárolni, de mire visszaérkezett, már elment hazulról. Ez az asszonynak csalódást jelentett, mert mikor a házba belépett, másra se gondolt, lázasan, mint hogy ráront, s bár beszélni képtelen volna vele, így vagy úgy ott tartja, s üti-veri, szavakkal, amelyek épp eszébe jutnak.

De ott volt az ebéd, amit el kellett készítenie, és a gyerekek őszi kimonói, varrni valónak, így hát gépiesen nekilátott napi tennivalóinak, s végül alábbhagyott a vágya, hogy a férjére rátámadjon. Hányszor kelt ki ellene hevesen! Még arra is kész volt, hogy fejjel menjen a falnak, ha kell, de ha rátámadt, a kőfal keménysége helyett, amire számított, meglepetésére mindig puha függönybe bonyolódott, s ez fölemésztette az energiáját. Csak hallgatta férje nagy önbizalommal előadott alattomos magyarázkodását, s kemény elszántsága megenyhült, bár érezte, hogy a férfinak egy kicsit sem sikerült őt meggyőznie. Ha ilyen dühösen ront rá, korántsem biztos, hogy kísérlete nyomban sikerrel jár.

Megebédelt a gyerekeivel, elsimította a civakodásukat, megvarrta a ruháikat, megfürdette őket, maga is megfürdött, s megvacsorázott a szúnyogriasztó füstölő mellett. A gyerekek vacsora után addig játszottak odakint, amíg bele nem fáradtak. A lány végzett a dolgával a konyhán, megvetette az ágyakat, mindegyiket a kijelölt helyén, s fölakasztotta a szúnyoghálót. Ocune elküldte a gyerekeket, hogy pisiljenek, aztán feküdjenek le, férje vacsoráját a kisasztalon hálóval takarta le a legyek ellen, s föltett egy kanna vizet a faszénszenelő paraszára a szomszéd szobában, a hálószoba mellett. Mindig ezt csinálta, ha Szuedzó nem jött haza este vacsorára.

Mindezt gépiesen végezte, majd fogott egy legyezőt, s beült a szúnyogháló alá, az ágyára. Egyszerre ott látta maga előtt Szuedzót a nő házában.

„Az nem lehet, hogy csak üljek itt - gondolta. - De mit tehetnék?”

Zavara mélyén valahogy érezte, hogy most el kéne mennie a Muendzakára. Egyszer, amikor babos süteményt vett a gyerekeknek, elment a ház előtt, amelyről Szuedzó azt mondta, ott áll a varróiskola mellett. A házat, ahol az a nő él, megismerné a rácsos kapujáról. Egyszerűen csak látni szeretné. Vajon ég benn a lámpa? Kihallatszik a suttogásuk? Csak ennyit tudna legalább! De nem, nem teheti. Ahhoz, hogy a saját házából kijusson, végig kéne mennie a lány szobája előtt a folyosón, s az évnek erre a szakára leszedték a papiros borítású tolóajtókat. Biztos, hogy a lány fenn van és varr.

- Hová ilyen későn? - kérdezné Macu.

S ő ugyan mit felelhetne? A válasz úgyis az lenne rá: „Ugyan már! Majd elmegyek én! „

Mindegy, hogy Ocune mit szeretett volna, a házat titokban nem hagyhatta el. „Ó, mit is tehetnék?” - gondolta.

Mikor hazaérkezett, az volt a szándéka, hogy egyenesen odamegy a férjéhez, de ugyan mit mondott volna neki? Ismerte saját korlátait, szavainak nem lett volna értelmük. S a férje akkor kitalált volna valami mesét, amivel becsaphatja, és be is csapta volna. „A szóváltásban mindig alulmaradok. Szuedzó túlságosan agyafűrt.” Töprengett, nem járna-e jobban, ha továbbra is csak hallgatna. De mit nyerne vele? „Úgyis megvan már neki a Muendzakán a kurvája, már hiábavaló!” Hát mit is tehetne? Mit?

Gondolatai újra meg újra visszatértek ugyanoda, ahonnét kiindultak. Úgy érezte, megzavarodott, képtelen egyiket elválasztani a másiktól. De azt valahogy mégis tisztázta magában, hogy haszontalan volna erőszakkal rátámadnia Szuedzóra, így hát úgy döntött, erről legalább lemond.

Váratlanul a férje lépett be a szobába. Ocune szándékosan fölvette a kerek legyezőt, a nyelével játszott, s nem szólt.

- Ó! - mondta Szuedzó. - Megint ez a különös tekintet. Mi baj? - Jókedvében volt, csöppet sem sértette, hogy a felesége nem köszönti, mint szokta.

Az asszony erre sem volt hajlandó megszólalni. Mindenáron el akarta kerülni az összecsapást, de most, Szuedzó láttán, úgy elfogta a harag, hogy alig-alig állta meg, hogy rá ne támadjon.

- Ne mondd, hogy megint azon a semmiségen eszed magad. Felejtsd el - mondta újra meg újra, s kezét felesége vállára tette. Megrázta kétszer-háromszor, s leült az ágyra.

- A jövőn gondolkozom - mondta az asszony -, azon, hogy magammal mit kezdjek. Családom, ahova visszamehetnék, nincs, de gyerekeim vannak.

- Mi a csuda? Azon gondolkodsz, hogy mit kezdj magaddal? Hát semmit. A világ úgy jó, ahogy van.

- Folytasd csak. Azért beszélhetsz így bele a világba, mert neked csak jó, ha én más ember leszek.

- Csacsiságokat beszélsz. Miért kéne mássá lenned? Semmi szükség rá, hogy megváltozz. Maradj, ahol vagy!

- Gyerünk, gúnyolj csak. Több közöd így sincs hozzám, hisz oly mindegy neked, hogy itt vagyok-e vagy sem. Nem, ez nem igaz. Az igazság az, hogy szíved szerint látni se akarsz.

- Elment az eszed. Komolyan azt hiszed, hogy szeretném, ha nem lennél itt? Ellenkezőleg. Meg se lennék nélküled. Szükségem van rád, sok mindenért, nem utolsósorban azért, hogy gondoskodj a gyerekekről.

- Igen? Átvehetne a helyem egy szebb anya, s gondoskodnék róluk az. Bár ők akkor csak mostohagyerekek lennének.

- Igazán zavarba ejtesz. Mi vagyunk a szüleik. Nem lehetnek mostohák.

- Ez biztos? Komolyan elhiszed? Hogy te mily én önző vagy! Azt akarod hát, hogy semmi se változzék?

- Persze hogy azt.

- Igen? Legyen csak szépen mindkettőnknek ugyanolyan napernyőnk?

- Mit beszélsz? Most mire akarsz kilyukadni? Egy bohózat meséjét mondd?

- Tudod te jól, hogy miről beszélek.

- Már hogy tudnám? Halvány fogalmam sincs.

- Akkor majd én megmondom. Emlékszel rá, hogy hoztál nekem egy napernyőt Jokohamából?

- Miért, mi van vele?

- Az, hogy nemcsak nekem vettél olyat.

- Hanem, ki másnak?

- Nem, azt hiszem, nem is pontosan ez az, amit mondani szeretnék. Mert nekem vetted, ugye? Csak épp hogy akkor jutott eszedbe, mikor annak a nőnek ott a Muendzakán kiválasztottál egyet.

Ocune szóba hozta a napernyőt, s most, hogy a szavak határozott formát öltöttek, akaratlanul is fölédelt benne korábbi haragja.

Szuedzót megdöbbentette, hogy a felesége ilyen egyenesen támad, s már-már hangosan kimondta: „Közel jár hozzá!” De sikerült meglepett képet vágnia.

- Képtelenség! - mondta. - Csak nem akarod azt mondani, de komolyan, hogy Josida nőjének is ugyanolyan napernyője van, mint amelyet én vettem neked?

- Miért ne lenne? Hiszen te vetted neki is! - mondta az asszony váratlanul, majdnemhogy sikoltva.

- És csak ezért vagy ilyen izgatott? Hogy te milyen ostoba vagy! Ide hallgass. Figyelmeztetlek... szabjál határt ennek az ostobaságnak. Mikor azt a napernyőt megvettem neked, azt mondták, mintadarab. Ez biztos. De most már a Gindzán és a környéken is bárki vehet ugyanolyat. Biztosíthatlak, az eset ugyanaz, mint abban a színdarabban, ahol az ártatlanról állapítják meg, hogy bűnös. Csak nem találkoztál Josida nőjével, Ocune? És honnan tudad, hogy ő az?

- Mi sem volt könnyebb. A környéken mindenki ismeri, merthogy olyan, mint egy *gyöngyszem*!

Ocune egész gyűlölete benne volt e szavakban. Eddig még hagyta, hogy férje fölbe kerekedjék a hazugságaival, de most, hogy világosan átlátta, mi játszódik le a szeme előtt, az égvilágon semmi nem kelthette benne azt az érzést, hogy férje szavai meggyőzőek.

Szuedzó mindvégig azon töprengett, hogyan is találkozhatott felesége a szeretőjével, s vajon beszéltek-e egymással, de arra gondolt, épp most kínosan hatna, ha a részletek felől is érdeklődnék.

- *Gyöngyszem*, azt mondd? Ezt a nőt te gyöngyszemnek nevezed? Ezt a laposképűt?

Ocune szó nélkül hagyta e választ, de a hiba, amit Szuedzó a gyűlölt nő arcában talált, valamennyire kiengesztelte.

A heves összecsapás után az éjszaka megint meghozta a békét, de Ocune szívében benne maradt a fájó tüske.

15 / Szuedzó házának légköre mind komorabb és komorabb lett. Ocune nemegyszer szórakozottan bámult a semmibe és a munkáját is elhanyagolta. Ilyenkor a gyerekekre se figyelt oda, s ha zavarták, szidta őket. Majd egyszerre rádöbbsent, hogy mit tett, s bocsánatot kért:

- Ne haragudjatok. Mit is akartatok az előbb? - Aztán, magára maradván, sírva fakadt.

Ha a lány megkérdezte: - Ma mit főzök? - Ocune olykor nem is felelt neki. Vagy csak ennyit:

- Hogy mit? Akármit. Amit akarsz.

Szuedzó gyerekeit kerülték az osztálytársaik, s utánuk kiabáltak:

- Uzsorások! Uzsorások!

Szuedzó kívánságára Ocune mindig nagyon ügyelt, hogy a gyerekek takarosak legyenek. De most ott látták őket játszani az utcán, hajuk csupa por volt, s a ruhájuk szakadt.

A lány egyre zsörtölt az úrnője nemtörődömsége miatt, s mint a ló, amely nyergében a rossz lovassal lustán poroszkál az úton, ő is elhanyagolta a dolgát; a hal ott romlott meg, a zöldség ott száradt a konyhaszekrényben.

Szuedzó, mert szenvedélyesen szerette a rendet, megszenvedte otthona gondozatlanságát. De panaszkodni nem panaszkodott, hisz tudta, miért van ez így, s hogy ő az oka. Büszke volt rá, hogy úgy képes megpirongatni másokat, hogy tréfásan utal a gyöngéjükre, de azt kellett látnia, hogy felesége, ha tréfálkozni próbál vele, csak annál gorombább.

Kezdte hát lopva megfigyelni, s meglepődve észlelte, hogy különös viselkedése észrevehetőbb, ha ő odahaza marad, mert amikor házon kívül volt, az asszony mintha kábulatból ébredne, elvégezte a háztartással kapcsolatos teendőit. Mikor Szuedzó a gyerekekkel és a lánnyal beszélt, s ezt elmondták neki, először megdöbbsent. Éles logikájával magyarázatot keresett rá. Az asszony betegsége, érvelt, azért súlyosbodik a jelenlétében, mert nincs megelégedve az ő magatartásával. Megpróbált hát nem kihűlt szívű férj módjára viselkedni, s minden olyasmit került, ami az asszonyban azt a benyomást kelthette, hogy egy kicsit is eltávolodtak egymástól. De mióta azt látta, hogy az asszonynak, ha ő szándékosan otthon marad, még rosszabb a kedve, úgy érezte, orvosságával csak ront az állapotán. - „Majd változtatok a módszeremen” - mondta magában.

Ettől kezdve korábban ment el hazulról és később jött haza. De az eredmény nemhogy javult volna, még rosszabb lett. Mikor az első alkalommal ment el korábban, felesége csak fölnézett, megütődve, de amikor haza is később jött, Ocune ahelyett, hogy egy mogorva pillantást vetett volna rá, már esett is neki:

- Ha nem vagy itthon, mit csinálsz ilyen sokáig?

Magatartása arra vallott, hogy képtelen megbirkózni a helyzettel, hogy eljutott a türelme és béketűrése határára. S ilyenkor kitört belőle a zokogás.

Ettől kezdve, valahányszor a szokottnál korábban akart elmenni hazulról, az asszony megpróbálta erőnek erejével odahaza tartani.

- De miért ilyen korán? - mondogatta.

S mikor ő magyarázkodni kezdett, az asszony rávágta:

- Hazudsz!

De ha minden tiltakozása ellenére mégis menni akart, könyörgésre fogta a dolgot:

- Várj! Ne menj még. Kérdezni szeretnék valamit! - Belekapaszkodott a ruhájába, elébe állt az ajtóban, nem volt hajlandó kiengedni. S ráadásul mindezt a lány szeme láttára.

Szuedzó általában tréfával ütött el mindent, ami számára kínos volt, nehogy a kérdésből nagy dolgot csináljon, de a lány így is néha csúf jelenetek tanúja volt, amelyek során úgy rázta le magáról a kétségbeesetten belé kapaszkodó asszonyt, hogy az elesett. De ha Szuedzó azt mondta: „Jó. Akkor nem megyek el. Mondd, hogy mit akarsz”, az asszony egész sor nehéz kérdéssel hozakodott elő, amelyet semmiképpen nem lehetett egyik napról a másikra megoldani.

- Mit szeretnél, milyen legyek? - kérdezte. Néha meg azt: - Ahogy most állnak a dolgok, mi lesz velem a jövőben?

Egy szó, mint száz, Szuedzó kísérlete, hogy korán menjen el és későn jöjjön haza, tökéletesen alkalmatlannak bizonyult felesége betegségének gyógyítására.

Most másként közelített a kérdéshez. Láta, ha odahaza marad, Ocunének rosszat tesz. Ezt észben tartva igyekezett minél többet távol lenni hazulról, az asszony viszont megpróbálta erőszakkal visszatartani. A helyzet nagyon emlékeztette egy élményére, annak idején, amikor az orvosi kar még Idzumi-basiban volt.

Egy diák, bizonyos Ikai, pénzt kölcsönzött tőle. A fiú megjátsozta, hogy nem törődik a külsejével, magas talpú fapapucsot viselt csupasz lábán, s úgy járt, hogy a bal vállát fél arasszal magasabban tartotta, mint a másikat. Ikai húzta-halasztotta, hogy visszafizesse az adósságát Szuedzónak, még egy megújított kötelezvényt sem volt hajlandó aláírni, és mindig sikerült előle kitérnie.

Egy szép napon valamelyik sikátor sarkán Szuedzónak sikerült elkapnia.

- Hova szalad? - kérdezte tőle.

- Én? Nos... csak ide a szomszédba, a cselgáncsmesteremhez. Ami a tartozásomat illeti... A napokban számíthat rám.

- És ezzel Ikai kerekét oldott.

Szuedzó úgy tett, mintha folytatná az útját, de lopva visszafordult, megállt a sarkon, s kikémlelte a fiút. Láta, egy előkelő étterembe tér be.

Szuedzó sietve elintézte az üzleti ügyeit, összeszedte a bátorságát, s kis idő múltán maga is bement az étterembe.

- Ikait, a diákot, hol találom? - kérdezte.

Mint ahogy számítani lehetett rá, Ikait nagyon meglepte, hogy ott látja Szuedzót, de jellegzetes hőspózát felöltve, odakiáltott neki:

- Kerüljön beljebb, igyék velünk! Van néhány gésám!

- Belediktált az uzsorásba pár csésze szakét, s így szólt: - Üzletről itt egy szót sem. Igyék a költségemre.

Szuedzónak akkor volt először dolga gésákkal, s az egyiket, egy Osun nevezetűt, akarva-akaratlanul kíváncsi teremtésnek ítélte. A lány túl sokat ivott, ott ült Ikai előtt, s ki tudja miért, jól megmosta a fejét. Szuedzó sose felejtette el:

- Ikai úr azt szeretné, ha bátornak tartanánk, mert a modora olyan fennhéjázó. De valójában gyáva alak! Hadd áruljak el önnek valamit, a saját érdekében. Egy nő soha nem szereti azt a férfit, akiben nincs annyi jóakarát, hogy néha megüsse őt. Ezt ne felejtse!

Ez, gondolta Szuedzó, talán nemcsak a gésákra áll, hanem általában a nőkre. Felesége az utóbbi időkben mogorva pillantásokkal és csökönyösséggel próbálta őt magához láncolni. Ez annyit jelent, hogy akar tőle valamit. „Azt akarja, hogy verjem meg! - mondta magában. - Igen, azt. Hogy istenigazából verjem meg!”

Annak idején úgy megdolgoztatta, mint az állatot, enni sem adott neki eleget, s így, merthogy női tulajdonságai nem bontakozhattak ki, azzá is vált, amolyan állatfélélévé. De mióta beköltözött az új házukba, és cselédet tartott, aki segített neki és úrnőnek hívta, fölemelkedett az emberi szintre, és afféle hétköznapi asszonnyá lett. De most, mint Osun, azt akarja, hogy megverje őt.

És ő? Ő úgy taposta ki az útját a világban, hogy mindenáron vagyona akart szert tenni, és csöppet se bánta, hogy mások mit mondanak róla. Taknyos kölykök előtt hajlongott és úrfinak szólította őket. Az volt az elve, hadd rugdossák, hadd tapossák, amíg az pénzt hoz. És élete java részében, mindegy, hogy hol és mindegy, hogy ki előtt, úgy lapult meg s tapadt a földhöz, mint a pók. Abból, amit látott, és amit azokról tudott meg, akikkel dolga akadt, megtanulta, hogy akik nagyon előzékenyek a fölötteseikkel, gorombák az alantasaikkal, s ha részegek, verik még a feleségüket és gyerekeiket is. De neki sem fölöttese, sem alantasa nem volt. Készséggel odavetette magát bárki lába elé, ha attól gazdagabb lett. Más haszna úgyszólván senkiből. Semmi köze hozzájuk, nem érdeklik. Kezet sem emel rájuk, még annyira sem erőlteti meg magát. Inkább a hasznával gondol, mintsem hogy erre pazarolja az erejét. És így bánt a feleségével is.

Ocune azt akarja, hogy bántsa. „Úgy kell neki, de ezt nem kapja meg tőlem.” Ha az adósai megannyi citrom lennének, kifacsarná belőlük az utolsó keserű cseppet, de verekedni egyikkel se verekednék.

A kérdésről ezek voltak Szuedzó legutóbbi gondolatai.

16 / Mind több és több ember ment végig a Muendzakán. Szeptember volt, az egyetemi félév kezdete, a diákok visszatértek otthonukból a szállásukra.

A reggelek éppoly hűvösek voltak, mint az éj szakák, de a nappalok még most is melegek. Otama házában még mindig le voltak húzva a bambuszfüggönyök, zöldjük még nem fakult ki, s alul-felül teljesen fődtek az ablakot. Otama csak ült odabent, s nem volt semmi tennivalója. Nekidült egy legyezőkkel teliaggatott oszlopnak, és üresen bámult ki az utcára. Három után a diákok kis csoportokban szállingóztak el a ház előtt. Mindig tudta, hogy mikor jönnek, mert a szomszédban ilyenkor, mint a verébfiókák, hangosabban csiripeltek a lányok. S mert a figyelmét magára vonta e zaj, ő is kitekintett.

Ebben az időben a diákok többsége afféle „izgága típus” volt, ahogy azt utóbb elnevezték. Ha akadt is köztük néhány úriember, azok már utolsó évesek. A világos bőrű, jóképű fiúk többnyire nem vonzották, mert sekélyesnek és önhittnek látta őket. Azok meg, akik nem voltak sem felületesek, sem hiúk, közöttük a jeles diákok, női szemmel nézve azért nem kíváncsiak,

mert láthatólag nagyon is faragatlanok. De Otama, minden különösebb érdeklődés nélkül, mégis minden délután kinézett az arra elmenő diákokra.

De egy szép napon döbbenetesen észlelte, hogy valami kicsírázott benne. A magzat tudatának küszöbe alatt fogant meg a képzeletében, majd egyszerre határozott alakot öltött, s növekedésnek indult.

Eddig apja boldogsága volt az élete célja, ezért is vállalta a szerető szerepét, s vette rá az öreget, majdhogynem erőszakkal, hogy beleegyezzék. Tudta, mélyebbre szinte nem is alacsonyíthatta volna le magát, de elhatározása önzetlenségében mégis valami vigasztalást lelt. De amikor arról, aki őt kitartotta, kiderült, hogy uzsorás, nem tudta, ezzel az újabb balszerencsével hogyan fog megbirkózni. Gyötörte e gondolat, s képtelen volt szabadulni tőle. Elment az apjához, hogy elmondja neki, s fájdalmát megossza vele. De mikor meglátogatta, s azt látta, hogy az öregember életében először kényelemben él, nem volt lelke mérget csöppenteni a boldogsága szakés csészéjébe, amit a kezében tartott. Bármilyen fájdalmas volt is e döntés, eltökélte, hogy bánatát megtartja magának. S mikor ezt eldöntötte, ő, aki mindaddig másoktól függött, életében először, függetlennek érezte magát.

Ezután már figyelte, lopva, hogy mit mond és mit tesz, ha Szuedzó megjön, és szándékolt udvariassággal szolgált ki, nem nyíltan és őszintén, mint annak idején. Vele volt a szobában, de igazi énye eltávolodott, s kívülről figyelte a jelenetet. S megvetette, először csak Szuedzót, majd azt a másik Otamát is, hogy azt teszi, amit a férfi akar. Mikor először döbbenetesen erre rá, megrémült. De idővel tudomásul vette, s magában azt mondta: „Úgy látszik, ilyen vagyok.”

Szuedzóhoz egyre szívélyesebb volt, de a szíve egyre távolodott tőle. Már úgy érezte, a férfi nem érdemel hálát a védelemért, amit nyújt neki, s azért, amit tett, ő nem is tartozik neki semmivel. Még csak nem is sajnálta, annyira közömbös volt számára. Sőt, annak ellenére, hogy neki sem volt mivel dicsekednie, akaratlanul is arra gondolt: „Ó, hogy egy uzsorás tulajdona legyek világeletemben!”

S ahogy a ház előtt elvonuló diákokat szemmel tartotta, egyszerre azon kezdte törni a fejét: „Vajon nincs-e köztük hős is? Aki majd megszabadít!”

De amikor rajtakapta magát, hogy ilyesmit forgat a fejében, megdöbben.

Ekkor történt, hogy megismerkedett Okadával. Látásból eddig is ismerte, akár a többi diákot, aki eljárt a ház előtt, de amikor megállapította, hogy bár igencsak jóképű, nem látszik önhittnek, gyanítani kezdte, hogy lehet a fiúban valami, ami őt arra készteti, hogy gyöngéden érezzen iránta. S attól kezdve leste, mikor megy végig az utcán.

A nevét se, címét se tudta, de annyiszor találkozott pillantásuk, hogy már természetes és családi érzéseket táplált a fiatalember iránt. Egyszer, mielőtt még észrevette volna, mit tesz, még rá is mosolygott, azaz olyasmit követett el, ami kisiklik az ellenőrzés alól, amint a gondolat meglazul és a tartózkodás megbénul. Mert igazán nem az volt, aki szándékosan igyekszik egy fiatalembert magába bolondítani.

Mikor Okada először emelte meg a sapkáját előtte és köszönt neki, szíve mintha fölemelkedett volna, s érezte, hogy elpirul. Egy nőnek finomak az ösztönei. És Otama pontosan tudta, hogy Okada ezt ötletszerűen tette, és nem szándékosan. Otama örült barátságuk új szakaszának, mely alkalmi volt és néma, lévén az ablak afféle határvonal kettőjük között. De akkor is újra meg újra maga elé képzelte Okadát, amint épp meghajol előtte.

A szerető, ha kitartója házában lakik, a szokott védelmet élvezheti, de aki magában, olyan kellemetlenségeknek van kitéve, amelyeket csak ő ismer.

Egy nap egy *happi*-köpenyes férfi - lehetett vagy harmincéves - állt meg Otama háza előtt, s azt mondta, hogy némi pénzre volna szüksége. El kellett volna utaznia, de mivel sebes a lába, képtelen gyalogolni.

Otama kiküldött Uméval egy papirosba burkolt tízszenest. A férfi ott helyben lehántotta a pénzről a papirost.

- Tíz szen? Ennyi az egész? Nem tudja, ki vagyok! - És utánadobta a lánynak a pénzt.

Ume zavarban volt, de fölvette, és bement a házba, a férfi azonban faragatlan módon utána-ment, s leült szemközt Otamával, aki épp faszenet rakott a tűzre. Összefüggéstelenül és hosszadalmasan mondta a magáét, kezdetben azzal hengegett, hogy börtönből jön, majd érzélgősen panaszkodni kezdett, Otama érezte a lélegzetén a szakét.

Félt, de visszatartotta a könnyeit. A férfi szeme előtt becsomagolt egy darab papirosba két ötvenszenest, olyan zöld kártyaformát, amilyen akkoriban volt forgalomban, s odaadta neki. Úgy találta, a férfit könnyebb kielégíteni, mint remélte.

- Két fél, de megteszi. Maga ugyancsak okos. És jól fog boldogulni az életében... nekem elhiheti. - S hetykén, de tántorgó léptekkel kiment.

Az esettől Otamát elfogta a gyámoltalanság érzése, s megtanulta „megvásárolni” a szomszédait. Olykor-olykor főzött valami finomat, s kóstolót küldött a varrástanárnőnek, aki egymagában élt.

A világos arcbőrű, negyvennél is idősebb nőt Oteinek hívták. Még mindig fiatalos volt, bár hogy mitől, azt nehéz lett volna megmondani.

- Harmincéves koromig - mesélte Otamának - egy márkinőnek voltam a főkomornája. De férjhez mentem, majd hamarosan elvesztettem a férjemet. - Elegánsan beszélt, s szívesen eldicsekedett vele, hogy milyen szépen festi az írásjegyeket.

- Meg tudna tanítani írni? - kérdezte Otama. A nő kölcsönzött neki néhány mintakönyvet.

Egy reggel Otei odajött a hátsó ajtóhoz, hogy megköszönje Otamának, amit előző nap átküldött. Beszélgetésük során, miközben ott álldogáltak az ajtóban, Otei megkérdezte Otamát:

- Ismeri Okada urat, ugye?

Otama még sose hallotta e nevet, de mindjárt az jutott eszébe, hogy a varrástanárnő a diákra gondolhat, mert látta, hogy odaköszön neki, s ez rákényszerítette, hogy úgy tegyen, mintha ismerné. Rövid habozás után, amit a másik nő észre se vett, Otama készséggel ráhagyta:

- Igen, ismerem.

- Jóképű fiú - mondta Otei -, s mi több, úgy hallom, a viselkedése is kifogástalan.

- Úgy látszik, jól ismeri.

- Kamidzsó asszony azt mondja, a nála lakó diákok közül egy sincs, aki hozzá fogható. - S ezzel Otei visszatért a maga házába.

Otama úgy érezte, mintha őt dicsérték volna meg, s megismételte magában a két nevet: „Kamidzsó! Okada!”

17 / Ahogy telt az idő, Szuedzó mind gyakrabban járt Otamához, most már nemcsak hogy minden este, mint korábban, hanem napközben is, a legkülönbözőbb időpontokban. Mindig olyankor, ha épp menekült a feleségétől, aki követelte, hogy tegyen már érte is valamit.

Mikor arról próbálta meggyőzni az asszonyt, hogy nincs mit tennie, úgy élnek jól, ahogy élnek, az csak kötötte az ebet a karóhoz:

- Nem bírom tovább! A szüleim házába nem tudok visszamenni! A gyerekeimről nem tudok lemondani! Öregszem! - Ezek voltak az élete megváltoztatása ellen szóló érvek, amelyeket újra meg újra elősorolt.

Szuedzó meg azt hajtogatta:

- Semmi szükség rá, hogy bármin is változtassunk. Maradunk úgy, ahogy vagyunk.

S ha ezen vitatkoztak, Ocune kijött a sodrából, és annyira fölizgatta magát, hogy Szuedzó menekült a házból. Az ő agya mindig logikusan és matematikai pontossággal működött, így hát nevetségesnek és érthetetlennek találta az asszony szavait. Olyannak látta őt, mint aki kétségbeesetten küszködve igyekszik kijutni egy szobából, amelynek három fala van, s a negyediken, a háta mögött, tárva-nyitva áll az ajtó. S akinek talán csak annyit kéne mondani: „Fordulj meg!”

Az élete kényelmesebb, mint valaha volt, sem el nem nyomja, sem korlátot nem szab neki senki. Igaz, a muendzakai nő új tényező az életében, de a nő miatt Szuedzó sem jobban el nem hidegült tőle, sem kegyetlenebb nem lett vele szemben - pedig más férfiak közt bizonyára bőven lehetne az ellenkezőjére is példát találni -, s Szuedzó magában leszögezte: „Sőt, most nyájásabb, bőkezűbb vagyok. Akkor hát - töprengett -, miért nem veszi észre az ajtót, ami változatlanul tárva-nyitva áll?”

Persze, Szuedzó gondolatmenetében volt egy adag önzés, mert bár Ocune élete, anyagi értelemben, kényelmesebb volt, mint a múltban, s a férje viselkedése, beszéde sem változott meg, értelmetlenség volt azt várnia a feleségétől, hogy majd úgy gondolkodik, mint amikor Otama a számára még nem létezett. Mert a nő vajon nem szálka-e Ocune szemében? S vajon tett-e ő valamit is, hogy eltávolítsa, s hogy a felesége megkönnyebbüljön? Ocune képtelen volt logikusan végiggondolni valamit s követni egy gondolatmenetet: így hát az a bizonyos ajtó, amire Szuedzó gondolt, előtte nem állt nyitva. Sőt, sötét árnyék hullott az ajtóra, amelyben, Szuedzó azt remélte, majd pillanatnyi könnyebbséget talál a jelenre, s reményt a jövőre nézve.

Egy reggel, miután összevesztek, Szuedzó kirohant a házból. Pár perccel múlhatott fél tizenegy. Arra gondolt, egyenesen a Muendzakára megy, ám amikor látta, hogy arrafelé indul a lány is a gyerekekkel, más irányba fordult, s csak ment, céltalanul. „Te szar, te barom”, mormolta magában.

Ahogy a Sóhei-hídra ért, látta, hogy egy gésa jön szembe vele. Mikor megpillantotta, mintha Otamára hasonlított volna, de ahogy elment mellette, látta, hogy szeplős. „Az én Otamám sokkal szebb” - gondolta, s nyomban valami kellemes elégedettséget érzett. Megállt a hídon, s jól megnézte a távolodó gésát. Bizonyára vásárolni megy, gondolta, s látta, hogy a szeplős gésa eltűnik egy sikátorban.

A Megane-híd akkoriban még új volt, s miután átment rajta, Szuedzó Janagihara felé indult. Egyszerre megpillantott egy férfit és egy tizenkét-tizenhárom éves kislányt a part menti fűz mellett, a földbe leszúrt nagy napernyő árnyékában. A kislány, mint szokott, egy népi táncot adott elő, s jó néhányan nézték. Szuedzó is megállt néhány percre, s miközben nézte, egy férfi

majd hogy föl nem lökte. Szuedzó egy pillantással leleplezte a férfit, sarkon fordult, s mikor a szemük összetalálkozott, a zsebtolvaj futásnak eredt.

- Hogy mennyire nem ért a szakmájához! - mormolta maga elé Szuedzó, s benyúlt a kimonója alá, hogy meggyőződjék róla, megvan-e még a tárcája. A tolvaj ugyancsak oktondi fickó lehetett, mert ha Szuedzó összeveszett a feleségével, idegei úgy megfeszültek, hogy még azt is észrevette, amit máskor nem. Vele született érzékenysége ilyenkor kifinomult, így hát a tolvaj még maga se tudta, hogy meg akarja lopni, ő máris megérezte a szándékát. De ilyen alkalmakkor az önuralma - amelyre nagyon büszke volt - egy csöppet meglazult, jóllehet oly kevéssé, hogy azt egy hétköznapi ember észre se veszi. A nagyon érzékeny megfigyelő talán fölfedezte volna, hogy Szuedzó valamivel beszédesebb, mint rendesen, hogy valami természetellenes nyugtalanság rejlik szándékoltan nyájas beszéde és viselkedése mögött.

Szuedzó úgy érezte, már réges-rég eljött hazulról, de mikor a folyóparton, amerre folytatta az útját, az órájára nézett, még csak tizenegy volt, tehát alig félóra, vagy még annyi sem telt azóta, hogy hazulról elindult.

Bár maga sem tudta, hova megy, így jártában olyan benyomást keltett, mint aki fontos üzleti ügyet intéz. Kevéssel azelőtt, hogy a folyó az Imagava fasornál elkanyarodik, egy ház „Rizst és teát” hirdetett. Benn, mindössze húsz szenért, különféle rizsételeket árusítottak savanyúsággal és teával. Ide bemegy, gondolta, de ebédelni még korán volt, tehát továbbment, befordult jobbra, és rátért arra a széles utcára, amely a Manaita-hídra vezet.

A hídon túl jobboldalt egy madárkereskedést látott, a vidám csicsergés hívta föl a figyelmét rá. Megállt a bolt előtt - ma is ott látható még -, s fölneézett az eresz magasában csüngő papagáj- és törpepapagáj-kalitkákra, a padlón meg a fehér galambok és koreai gerlék kalitkáit látta. Tekintete tovább vándorolt az énekesmadarak hátul, egymás fölött sorakozó kicsi kalitkáira. Ezek a kismadarak énekeltek a legharsányabban s röpködtek a legélénkebben. Világossárga, külhoni kanáriból volt a legtöbb, és ezek voltak a leghangosabbak is. Ahogy a szeme végigsiklott rajtuk, figyelmét az élénk színű, csöndesen üldögélő kenderikék vonták magukra. Egyszerre az jutott eszébe, hogy Otamának vesz egy pár kenderikét. Majd etetheti őket! Ő meg a madarai, milyen bájos látvány, gondolta.

Megkérdezte, mibe kerül, s bár az öreg boltost szemmel láthatólag nem érdekelte, megveszi-e vagy sem, vásárolt egy kenderikepárt. Miután kifizette, a boltos megkérdezte:

- És elvinni hogy akarja?

- Kalitka nem jár hozzá?

- Persze hogy nem.

Szuedzónak szinte esedeznie kellett, hogy adjon el neki azt is. Az öregember aszott keze gorombán belenyúlt a kalitkába, elkapott két kenderikét, s átrakta egy üresbe.

- És mondja csak, ez a kettő hím és nőstény? - kérdezte Szuedzó.

- Gondolom - mondta vonakodva az öreg.

Szuedzó visszafordult, kezében a kalitkába zárt két madárral. Most nem sietett, minduntalan föl-fölemelte a kalitkát és bele-belenézett. Mintha a rosszkedvét, ahogy hazulról elmenekült, elfelejtette volna, felszínre került mélyen elrejtett gyöngédsége. A két kismadár, talán a kalitka lengésétől megrémülve, behúzott szárnnal, mozdulatlanul ült, s kétségbeesetten kapaszkodott az ülőrúdba.

Szuedzó csak rájuk nézett, s máris úgy érezte, rohanna a Muendzakára, hogy kiakassza a kalitkát Otama ablakába.

De ahogy az Imagava fasoron végigment, betért a „Rizst és teát” házba, ebédelni. A kalitkát odatette a tálca mögé, amit a pincérnő kihozott neki, s elnézegette a csinoska madarakat. S miközben egyre Otama járt az eszében, jóízűen elfogyasztotta az igencsak hitvány ebédet.

18 / Szuedzó ajándéka, a két kenderike adott alkalmat rá, hogy Otama és Okada szóba elegyedjék.

Kapcsolatuk az időjárásra emlékeztet azon az őszön. Abban az időben apám, aki már nem él, őszi virágokat ültetett a kertjébe, a ház mögött, s egy vasárnap, mikor a Kamidzsóból hazamentem, azt láttam, hogy a virágok szárát, a díszfüveket és a többi növényt a földre levert vékony bambusznád karókhöz kötözi, mert szeptember elsejére, az úgynevezett Kétszáz-tizedik napra tájfunrt vártak. De a huszonnégy óra békében telt el. Legközelebb azt hitték, a Kétszázhuszadik lesz a rettegett nap, de az se bizonyult annak. Pár napra rá nyugtalan és fenyegető felhők bukkantak fel. Néha már akkora volt a hőség, hogy az emberek azt hitték, visszatér a nyár. A délkeleti szél mintha erőre akart volna kapni, de elhalt.

- Az idén - mondta apám - részletben fizetünk a Kétszáz-tíz napért.

Mikor vasárnap este visszaértem a Kamidzsóba hazulról, még senki nem jött meg, s az egész ház néma volt. Bementem a szobámba, hogy lepihenjek, de hallottam, a szomszédban valaki gyufát gyújt.

Vágytam a társaságra, így hát átkiabáltam:

- Te vagy az, Okada?

Alig értettem, mit felelt. Már jó barátok voltunk, mellőztünk minden udvarias formáságot, de a válaszát akkor is valahogy furcsának éreztem.

Gondoltam, álmodozik.

- Nem bánod, ha átmegyek? - kérdeztem, mert látni szerettem volna, mi baja.

- Pontosan ezt reméltem. Már rég itthon vagyok, de azóta se csinállok semmit. Mikor hallottam, hogy megjössz, fölriadtam, s gondoltam, lámpát gyújtok. - Most már érthető volt, amit mondott.

Kimentem a folyosóra, s elhúztam a barátom szobájának tolóajtáját. Ült, az íróasztalra könyökölve, s nyitott ablakán, mely egyenesen a Vaskapura nézett, a kinti sötétbe bámult.

Okada odafordult hozzám.

- Ugye, szokatlanul fülledt az idő? - kérdezte. - S ez a két-három szúnyog a szobában... bosszantó istencsapása!

Odamentem az íróasztalához, s fesztelenül leültem mellé.

- Apám azt mondja - jegyeztem meg -, az idén részletben fizetünk a Kétszáz-tíz napért.

- Hogy? Ja. Érdekes fogalmazás. Nos, lehet, hogy igaza van. Az idő annyira változó - először beborult, aztán kiderült -, hogy nem tudtam eldönteni, menjek-e el, vagy maradjak itthon, így aztán az egész délelőttöt azzal töltöttem, hogy hevertem és olvastam a *Csin Ping Mej*-t, amit tőled kaptam kölcsön. Odáig jutottam, hogy már egy épkézláb gondolatom nem volt, így hát ebéd után mégiscsak elmentem sétálni. És valami furcsa dolog történt.

Mindezt úgy mondta el, hogy nem nézett rám. Csak bámult, ki az ablakon.

- Mi volt az?

- Megöltem egy kígyót - mondta, s felém fordult.

- S megmentetted egy szépasszony életét, mi?

- Nem, csak egy madárét. De annak volt némi köze egy szép asszonyhoz.

- Kezd a dolog érdekes lenni! Hogy is volt csak?

19 / Íme, amit Okada elmondott.

Aznap délután sebesen vonultak a felhők, a hirtelen támadt szélrohamok nyomán fölkavarodott, majd elült a por az utakon. Okada addig olvasta a kínai regényt, amíg bele nem fájdult a feje. Kiment, hogy egy kis friss levegőt szívjon, s szokása szerint elindult a Muendzaka felé. Egészen kábának érezte magát. A régi kínai regényekben, kivált a *Csin Ping Mej*-ben, tíz-husz lapnyi ártatlan leírás után a szerző általában közbeiktat egy illetlen jelenetet, mintha valami ígéretet teljesítene aggályos pontossággal.

- Szörnyű ostobán festhettem azután, hogy épp egy ilyen könyvet olvastam - mondta Okada.

Mikor odaért az Ivaszaki-kastély köfalának jobb sarkához, ahol a lejtő elkezdődik, megpillantotta baloldalt az embercsoportot. Az előtt a ház előtt verődött össze, amelyet arrajártában mindig szemügyre vett. Ez volt az egyetlen tény, amit Okada akkor nem említett.

Vagy tíz nő állt a ház előtt, több mint a fele fiatal lány, s akkora zajjal voltak, akár az énekesmadarak. Okada nem látott semmit, minden különösebb kíváncsiság nélkül tartott feléjük, s vagy két-három lépésnyire letért az út közepéről.

A nők mind egy irányba néztek, s ahogy követte a tekintetüket, fölfedezte a zűrzavar okozóját: egy kalitka lógott a ház ablakában. Nem csoda, hogy a nők kijöttek a sodrukából. Mikor Okada meglátta a kalitkát, maga is megdöbben. Benn egy madár repdesett kétségbeesetten, verdeső szárnyakkal, jajongva. S ahogy jobban megnézte, Okada fölfedezte azt a jókora kígyót is, amely a fejét a rács közé bedugva, megrémítette a madarat. A kígyó a fejével szétfeszített két vékony bambuszrudat, anélkül, hogy a kalitkát feltörte volna. De azzal, hogy a fejét átréselte, akkora rést nyitott a rudak közt, amilyen vastag a teste volt.

Okada pár lépéssel közelebb ment, hogy jobban lásson, s már ott állt közvetlenül a lányok mögött.

A lányok láthatólag megkönnyebbültek, s mintha összebeszéltek volna, az ő személyében vélték fölfedezni a szabadítót; helyet adtak neki, előretuszkolták, s Okada ekkor vette észre, amit eddig nem: hogy a madár nincs egyedül.

A repdeső madár párja már a kígyó szájának csapdájába esett. S bár még csak egyik szárnyát kapta el a kígyó, már úgy látszott, nem él, talán a félelemtől, mert lógott a másik szárnya is, a teste meg mint egy vattacsomó.

Ez volt az a pillanat, mikor egy nő, a többieknél valamivel idősebb, és láthatólag a ház úrnője, riadtan, de szerényen megkérdezte:

- Nem tudna segíteni? Rémes ez a kígyó! - S hozzátette: - A lányok is kijöttek a szomszédból, de ez nem nőknek való!

- A hölgy - mondta az egyik lány - meghallotta, hogy lármáznak a madarak, és kinyitotta az ablakot. Mi meghallottuk, hogy fölsikolt, mikor meglátta a kígyót. S már tettük is le a munkát,

és szaladtunk át. De nem tudunk segíteni. És a tanárnőnk is épp elment valahová. De még ha itt volna is, ő se tehetne semmit. Öreg hozzá. - A nő, aki a lányokat varrni tanította, nem vasárnaponként vette ki a szabadnapját, hanem a hónap minden ötödik napján, így lehettek hát ott épp aznap a lányok.

Mikor Okada mindezt elmondta, még hozzátette:

- Az a nő nagyon szép volt. - Azt azonban nem árulta el, hogy látásból ismeri, s ha ott megy el a ház előtt, mindig odaköszön neki.

Okada egy szót sem szólt, csak odaállt a kalitka alá, s megvizsgálta, a kígyó hogy kerülhetett oda. Úgy kúszott fel az ablakban csüngő kalitkához, hogy azt az Otama házat és a varróiskolát összekötő eresz alatt közelítette meg. Teste az eresz tartógerendáján nyugodott, akár egy keresztbe vetett kötél, s a farka nem látszott a ház sarokoszlopától. A kígyó ugyancsak hosszú volt.

„Az út túloldaláról az Ivaszaki-kastély sűrű cihereséből jöhetett - gondolta Okada. - S amilyen bolond az idő, eltévedhetett, s így akadt a madarakra.”

Okadát egy pillanatra megzavarta a helyzet. Az nyilvánvaló, hogy a nők a kígyóval semmit nem tudnak kezdeni.

- Van valami éles szerszám a házban? - kérdezte.

- Fuss - mondta az úrnő egy kislánynak -, és hozd a konyhából a kést.

A kislány cseléd lehetett, mert ha hasonló nyári kimonót viselt is, mint a többi lányok, bíbor szalaggal kötötte fel az ujját.

A lány elfintorította az orrát, mintha azt mondta volna:

- Hogyne, kígyót vagdalni a halaskéssel!

- Ne aggódj - mondta az úrnője. - Majd kapsz egy újat.

Ettől a kislány megnyugodott, beszaladt, s már hozta is a kést.

Okada türelmetlenül kikapta a kezéből, ledobta a fapapucsát, s a fél lábával könnyedén föltornászta magát az ablakpárkányra; amilyen jó tornász volt, a bal kezével már el is kapta az eresz tartógerendáját.

Tudta, hogy a kés, még ha új is, aligha éles, így hát eszébe se jutott, hogy egy csapással próbálja kettészelni a kígyót. Nekiszorította a kés élével a kígyó testét a gerendának, s fel-alá húzgálta rajta az élet. Úgy érezte, üveget vág, ahogy a kés áthatolt a kígyó pikkelyein.

A kígyó szája addigra már beszívta a madár fejét is, s mikor a kígyó érezte, hogy megsebesült, vonaglani kezdett, valóságos hullámvonalat írt le a teste. De sem az áldozatát kiokádni, sem fejét a kalitkából kihúzni nem volt hajlandó.

Okada jó néhányszor, ide-oda, végighúzta rajta a kést, s a tompa penge végül is kettészelte a kígyót, mint egy darab húst a szeletelődeszkán. Még egyre tekergő alsó fele hullott le először, nagyot puffanva a tarack közé, az eresz alá. A másik fele azonban, miután a keresztgerenda nem tartotta, ott lóbálózott a levegőben, kalitkába szorult fejénél fogva. A kígyófej ugyanis duplájára dagadt, mert a madár félig már a szájában volt, s ottfogta a két, íjként megfeszült bambuszrúd. A döglött test súlya a kalitkát negyvenöt fokos szögben megbillentette. Az életben maradt madár folytatta eszeveszett táncát, s csoda, hogy ki nem merült, olyan erővel verdesett a szárnya.

Okada levette a kezét a keresztgerendáról, amire támaszkodott, s leszökkent a földre. Az a néhány lány, aki eddig lélegzetviSSzafojtva figyelte, most visszatért a varróiskolába.

- Le kell szednünk a kalitkát, s ki kell húznunk a kígyó fejét - mondta Okada, s ránézett a ház úrnőjére.

De sem annak, sem a kislánynak nem akarózt bemennie, hogy leengedje a kócmadzagon lógó kalitkát, mert a kettévágott kígyó lóbálózó vége összevέrezte az ablakdeszkát.

Ekkor megszólalt egy huncut hang:

- Akkor engedjem le én?

A kifutófiú volt az, a szake-boltból. Mindenki feléje fordult. Ő volt az egyetlen, aki erre járt ezen a bánatos vasárnap délutánon, amíg Okada a kígyóval győzködött. Egyik kezében kötéllel körütekert szakés palackot, a másikban számlakönyvet tartott, s csak állt és bámult tétlenül. De mikor a kígyó alsó fele kikötött a fűben, ott hagyta a földön a palackot is, a könyvet is, fogott egy kis követ, azzal verte a kígyó nyers húsát, s minden ütés, amit a vonagló testre mért, láthatólag élvezetet szerzett neki.

- Igazán nem akarok terhére lenni, de nagyon kérem, tegye meg nekünk - mondta az úrnő udvariasan. A cselédlány bevezette a fiút, az rövidesen felbukkant az ablakban, fölmászott a virágcserep mellett a párkányra, amennyire lehet, kinyújtózott, de még így is alig hogy elérte a zsineget.

- Kell? - kérdezte a lányt, de az visszariadt a kalitkától; erre leugrott, s kivitte a kalitkát a házon át az ajtóba.

- Én tartom, te csak töröld fel a vért - mondta. - A gyékényről is! - adta a tanácsot büszkén a lánynak, aki a nyomában kullogott.

- Ó, igen! Töröld csak fel! - mondta az úrnő, s a kislány beszaladt a házba.

Okada benézett a kalitkába, s látta, a madár ott reszket az ülőrúdon. Párja testének több mint a fele a kígyó szájában. Okada már kettévágta, de még mindig, az utolsó pillanatig elnyelni igyekezett áldozatát.

- Akarja, hogy kivegyem a kígyót? - fordult a fiú Okadához.

- Gondolod, hogy ki tudod? - kérdezte Okada mosolyogva. - Jó, vedd, de előbb húzd fel a rudak közepéig, különben eltörnek.

Sikerült neki, s az ujjai hegye közé csippentve meghúzta a madár farkát. - A mindenit! A kígyó megdöglött, de akkor se engedi!

Bementek a varróiskola utolsó, maradék tanítványai is, mert úgy vélték, már úgysincs mit nézniük.

- Nos - mondta Okada és körülnézett. - Azt hiszem, már nyugodtan elmehetek.

Szavai hallatán az úrnő, aki eddig láthatólag gondolataiba merült, hirtelen feléje fordult. Szeretett volna mondani valamit, de alig tudott megszólalni, s lesütötte a szemét. S ekkor megpillantott egy vérfoltot Okada kezén.

- Ó! - kiáltotta. - Bepiszkította a kezét! - Szólította a lányt, s kihozatott vele egy fa mosdótálat a bejárathoz.

Mikor Okada elmondta a történetet a nő viselkedéséről, nem számolt be részletesen, mindössze annyit jegyzett meg:

- El nem tudom képzelni, hogyan vehette észre azt a csöpp vérfoltot a kisujjamon.

Miközben Okada kezét mosott, a kifutófiú, aki azzal kísérletezett, hogy kihúzza a madarat a kígyó szájából, elkurjantotta magát:

- Hé!

A ház úrnője, aki ott állt Okada mellett, karján egy összehajtogatott tiszta törülközővel, a kurjantás hallatán megkérdezte:

- Mi baj?

- A másik madár majdnem kirepült a résen, amit a kígyó nyitott! - mondta a kölyök, s két tenyerét a kalitkára tette.

- Hagyd ott a kezéd - mondta Okada, miközben az ujját törülgette a törülközővel, amit az úrnőtől kapott. Aztán odafordult hozzá, s megkérdezte: - Van egy darab erős fonala? Akkor összeköthetjük a kalitka sérült részét, és a másik madár nem tud kirepülni.

- Papiros madzag is megteszi, amivel a hajamat szoktam felkötni? - kérdezte az úrnő, miután elgondolkodott egy pillanatig.

- Jó lesz - mondta Okada.

- Ott találsz a tükörárványon - mondta a nő a cselédlánynak. Mikor a lány kijött, Okada elvette tőle a madzagot, s keresztül-kasul, találomra, befoldotta a két meghajlott rúd között a rést.

- Hát - mondta Okada és kilépett az ajtón -, azt hiszem, már semmi tennivalóm nincs.

- Szeretném, ha... akkor hát... köszönöm szépen - mondta a nő, ahogy kikísérte, mert képtelen volt kifejezni magát. Okada a fiúhoz fordult, s megkérdezte:

- Miután már eddig is annyi mindent csináltál, mit szólnál hozzá, ha még el is tüntetnéd valahová ezt a dogot?

- Jó. Majd bedobom a domb alján az árokba, ott, ahol a legmélyebb. Nincs egy darab kötelük? - kérdezte és körül nézett.

- Van. Legyen szíves, várjon egy csöppet - mondta az úrnő, s odasúgott valamit a lánynak.

- Akkor hát ég vele - mondta Okada. És elindult lefelé a lejtőn, hátra se nézett.

Okada ennyit mondott, majd szembefordult velem, s így szólt.

- Mint látod, törtem magamat, igaz, szép is volt az a nő.

- Igen, elhiszem - mondtam. De hozzátettem, teljesen őszintén: - Egy szép nő kedvéért kígyót ölni, érdekes história. Majdnem hogy tündérmese. Csak azt nem hiszem, hogy a história ezzel véget ért.

- Hogy? Ne légy bolond. Ha nem ért volna véget, csak nem gondolod, hogy tellegetném?

Azt hiszem, nem volt ebben semmi színlelés, de éreztem, hogy nagyon sajnálná, ha valóban véget ért volna.

Azt mondtam, olyan a történet, mint egy tündérmese, de még valami eszembe jutott, ahogy hallgattam. Ezt viszont nem mondtam meg Okadának. Úgy éreztem, hogy ő, aki épp a *Csin Ping Mej*-t olvasta, olyan nővel találkozott össze, mint Csin-lien volt, Aranylótusz, a regény hősnője.

Az egyetem valamennyi diákja, még az is, aki soha nem kért tőle kölcsön, ismerte az uzsorás Szuedzót, aki kollégiumi cselédből küzdött föl magát pénzkölcsönzővé. Olyan azonban akadt néhány, aki nem tudta, hogy a nő a Muendzakán Szuedzó szeretője. Többek közt Okada sem. Akkoriban még én sem tudtam róla semmi közelebbit, de annyit igen, hogy a nőt, a varrósiskola szomszédságában, Szuedzó tartja ki. Valamivel tehát mégiscsak többet, mint a barátom.

20 / Aznap, hogy Okada megölte a kígyót, Otama hirtelen megváltozott, a fiatalemberrel, akivel eddig csak pillantásokat váltott, most már szóba is elegyedett.

Egy nő szívéből megkívánhat valamit, bár eszébe se jut, hogy azt meg is vehetné. Valahányszor arra jár, mindig megáll a kirakat előtt, ahol azt - mondjuk egy gyűrűt vagy órát - kiállították, s el-elgyönyörködik benne. Nem is szándékosan megy oda, de ha történetesen arra jár, vagy a közelben akad egy és más dolga, szerét ejti, hogy szemügyre vegye. Bár tisztában van vele, hogy soha nem lesz módja megvennie, a lemondás és a vágy együtt valami túlságosan fájó, elég halovány és jólesően szomorú érzést kelt benne. S ő még élvezi is. Ha viszont olyasmit kíván meg, amit megvehet, s amit mindenáron meg is akar venni, e fájdalom égetővé válhat. S kínzóvá, annyira, hogy nyugalma odavész. Még ha tudja, hogy az pár napon belül az övé lesz, akkor is alig bírja kivárni a pillanatot. Megesik, hogy egy hirtelen támadt elhatározással érte meg - legyen hőség vagy hideg, sötét este, zuhogjon az eső vagy havazzék. A nőt, aki boltban lop, ugyanebből a fából faragták. Egy különbség azonban mégis van. A bolti tolvaj eltörli a határvonalat reménytelen vágyának tárgya, a megvehetetlen drága holmi és a között, amit ha pénze van, megvehet.

Otama mindedig úgy vágyott Okadára, mint a nő a drága holmira, amit csak távolból csodál, ám e holmi most egyszeriben olyasmivé vált, amit meg is akar vásárolni.

Az, hogy a madarát megmentette, most alkalmat adott rá, hogy közelebbről is megismerkedjék vele. Vajon küldjön neki valamit Uméval, hálája jeléül: S ha igen, mit? Talán lekváros buktát Fudzsimura cukrászdájából? Ez az ötletesség teljes hiányára vallana. Túlságosan is hétköznapi, ilyesmi bárkinek eszébe juthat. De ha sikerül elkerülnie, hogy hétköznapi legyen, s mondjuk, kicsi, színes szövetdarabkákból maga varr neki könyökpárnát, akkor nem fog-e mosolyogni rajta, mint a kislányos szerelem jelén? Képtelen valami jót kitalálni. Ám tegyük fel, hogy mégis kitalál, helyes az, hogy Ume vigye el neki?

Alig pár napja, a Nakacsón egy boltban névjegykártyát nyomtatott, de ha csak ezt csatolja az ajándékhoz, nem elég. Szeretett volna írni is pár sort hozzá, de hogyan? Mindössze elemi iskolát végzett, s azóta sem volt alkalma, hogy tökéletesítse az ecsetkezelését, egy levélkét nem tudott tisztességgel megírni.

A varrástanárnő elmondta, hogy egy nagy úr házában dolgozott, s ha ő arra kérné, hogy megírja, meg is írná rögtön. De Otamának valahogy nem akarózott kérnie. Semmi olyasmit nem akart írni, amit szégyellnie kéne, de valahogy mégsem kívánta, hogy bárki is tudja: ő levelet írt Okadának. Akkor meg mit csináljon?

Mint ahogy egy úton többször végigmegy az ember ide-oda, Otama is végiggondolta mindezt logikusan, oda-vissza, s csak akkor vetette el a gondját, ha öltözködött, vagy Umét látta el utasításokkal a konyhai tennivalókra vonatkozólag. De utána megint csak ezen gondolkodott.

S akkor megérkezett Szuedzó. Mialatt Otama szakét töltött neki, újra eszébe jutott a kérdés.

- Min töröd a fejed? - kérdezte Szuedzó, egy csöppet szemrehányóan.

- Hogy min? - felelt semmitmondó mosollyal Otama, de titokban megrebbent a szíve. - Az égvilágon semmin.

Lassanként nagyon megtanulta, hogy éles szemű szeretőjének semmi betekintést ne engedjen abba, amit titkol előle.

Miután Szuedzó elment, azt álmodta, hogy végül egy doboz süteményt vásárolt, s elszalajtott vele Okadához Umét. A kislány elment, s ő csak azután fedezte fel, hogy sem névjegyet, sem egy levélkét nem mellékelte az ajándékhoz. Ez annyira megdöbbenette, hogy fölriadt.

Lehet, hogy Okada nem ment el sétálni, de az is lehet, hogy ő nem vette észre, mikor arra ment, de a kígyó megölését követő nap Otamának nem nyílt alkalma megnézni az arcot, amelyet annyira vágyott látni. A második nap Okada megint arra ment el, mint általában. Odapillantott Otama ablakára, de bent olyan sötét volt, hogy nem vette észre őt. A rákövetkező nap, abban az időben, mikor jönni szokott, Otama fogott egy söprűt, s nekilátott söpörni az ajtóban. Por nemigen akadt, amit fölsöpörhetett volna, így hát, hogy mégis legyen valami tennivalója, először jobb oldalra, aztán bal oldalra tett át egy pár fapapucsot.

- Jajistenem! - mondta Ume, ahogy a konyhából kilépett. - Majd én kiséprek!

- Ezzel ne legyen gondod - mondta Otama. - Te csak törődj a főzéssel. Úgyszincs semmi más dolgom. - Ezzel vissza is küldte a lányt a konyhába.

Ebben a pillanatban ért oda Okada, s szokása szerint köszöntötte. Otama fülig pirult, kővé meredve állt ott a seprűvel a kezében, de hagyta, hogy Okada elmenjen, egy szót sem szólt hozzá.

Majd ledobta a seprűt, mintha faszéncsipesz lenne, ami égeti a kezét, lerúgta a papucsát, és beszaladt a házba.

Leült a faszénszenelő elé, a felszított parázs fölött a széncsípesszel játszott, s közben arra gondolt: „Bolond vagyok! Azt hittem, furcsa lenne, ha egy ilyen hideg napon nyitva hagynám az ablakot és kinéznék. Tehát szándékosan odakint vártam, úgy tettem, mintha söpörnék. S mikor arra jött, mégse... mégse szóltam hozzá egy szót sem! Lehetek akármilyen zavarban, Szuedzónak mindig meg tudom mondani, amit akarok. Okadát akkor miért nem vagyok képes megszólítani? Az csak természetes, hogy megköszönjem a segítségét. Ha köszönetet se tudok mondani neki, akkor semmi kilátásom rá, hogy valaha is beszédbe elegyedjünk. Hiszen boldogan küldenék én Uméval ajándékot, de azt sem olyan könnyű megoldani, s ha a számat se tudom kinyitni előtte, akkor mit csináljak? Most miért nem voltam képes megszólalni? Jó, igaz, igaz, már majdnem sikerült. De nem tudtam, hogy mit mondjak! Ha a nevén szólítom, az bizalmaskodás. És az is furcsa lett volna, hogy egy férfinak, aki rám néz, azt mondom: - Hé, jó napot! - Ha jobban meggondolom, nem csoda, hogy akkor annyira izgatott voltam. Hiszen még most, hogy van időm gondolkodni, most se találom a kellő szavakat. Nem, ostobaság ezen még gondolkodni is. Nem is kellett volna mondanom semmit. Mindössze csak ki kellett volna szaladnom elébe. Akkor már nyugodtan mondhattam volna: - Engedje meg, hogy hálás köszönetet mondjak a múltkori kedvességéért. - Ezt, vagy más ilyesmit.”

Imígyen törvén a fejét, miközben a szénnel babrált, észrevette, hogy a vas teáskanna fedője ugrándozik, félrecsúsztatva hát, hogy a résen a gőzt kiengedje.

Ettől a naptól kezdve szakadatlan vitát folytatott önmagával e kétféle lehetőségről, azaz hogy maga beszéljen Okadával, vagy Umét küldje üzenettel hozzá. Időközben annyira lehűlt az idő, hogy késő délután már különös lett volna nyitva hagyni az ablakot. Általában egyszer seperték föl a ház elejét, délelőtt, de azóta, hogy ő vette kézbe a söprűt, Ume délutánonként is föl-sepert, nem adván alkalmat rá, hogy Otama maga seperjen.

Otama ekkoriban már később ment el a közfürdőbe, hogy útközben összetalálkozzék Okadával, de a háza és a domb lábánál épült fürdő közt oly kicsi volt a távolság, hogy nem sok valószínűsége volt a találkozásnak. Másrészt viszont, ahogyan teltek a napok, egyre kínosabb lett volna a lányt elküldeni hozzá.

Átmenetileg azzal próbálta megnyugtatni magát, hogy más mederbe terelte a gondolatait: még csak meg se köszönte a dolgot Okadának! Minthogy nem viszonzta a kedvességét, amint kötelessége lett volna, most Okada lekötelezettje. S nyilvánvaló, hogy ezzel Okada is tisztában van. Tehát az ő számára jobb, ha így marad a helyzet, mintha idétlen módon megpróbálná kifizetni.

De akkor is szeretett volna közelebből megismerkedni vele, lekötelezett voltát használva további kapcsolatuk kiindulópontjául. Ami azt illeti, rengeteg gondot pazarolt rá, hogy ezt nyélbe üsse.

Otama természetből bátor volt, s azóta, hogy néhány hónappal azelőtt Szuedzó szeretője lett, s kénytelen volt a maga bőrén tapasztalni a megvetést, amit az őt körülvevő emberek a más szeretője iránt kifelé tanúsítanak, és az irigységet, amit befelé éreznek, megtanulta, hogy a világot semmibe vegye. Minthogy azonban alapjában véve mégiscsak jó volt, s az élet dolgai-ban mindaddig elég tapasztalatlan, neheze esett, hogy egy diákot a szállásán személyesen keressen fel.

Akad még néhány szép őszi nap, mikor az ablakát nyitva tarthatta, s köszöntést válthatott Okadával, de kapcsolatuk az emlékezetes esemény óta változatlan maradt, s attól, hogy egy ízben szót váltottak, s ő átnyújtott neki egy törülközőt, semmivel sem vált meghittebbé. S ez több volt számára, mint kudarc.

Ha megjött Szuedzó és elbeszélgetett vele a faszénszenelő fölött, elképzelte, milyen is lenne, ha Okada ülné ott az ő helyében. Ezt kezdetben hűtlenségnek érezte, de lassan-lassan már nem is szégyellte, hogy Szuedzó szavaira válaszolgat, de közben Okada jár az eszében. S ráadásul, ha átengedte magát Szuedzónak, szemét behunyva Okada képét látta. Álmában néha együtt voltak. S nem is kellett hozzá semmiféle kinkeserves előkészület. De abban a pillanatban, mikor arra gondolt, milyen boldog is, a férfi Szuedzónak bizonyult Okada helyett. Ilyenkor felriadt döbbenetében, s az idegei úgy megfeszültek, hogy néha bosszúsan elsírta magát.

Már november volt, szép, tartós nyárutó, így Otamának megvolt a mentsége, hogy ablakát nyitva tartva várjon Okada napi sétájára. Előzőleg fagyos, nyirkos napok járták, jó darabig nem látta, s ez ráült a kedélyére. De szelíd természete lévén, nem bosszantotta a cselédjét indokolatlan követelésekkel, s Szuedzónak se vágott szomorú képet.

Ilyenkor magára maradt a faszénszenelővel, s könyökét az állványán nyugtatta. Elüldögélt csöndesen, s annyira elveszítettnek látszott, hogy egy szép nap Ume megkérdezte:

- Valami baj van?

De most, hogy napról napra láthatta Okadát, madarat lehetett fogatni vele, s könnyű léptekkel szaladt át apja házába.

Egyszer egy héten mindenképp meglátogatta, de sohase maradt tovább, mint egy óra hosszát. Az apja nem hagyta, hogy tovább maradjon. Mikor beállított, mindig ugyanolyan kedvesen fogadta. S ha volt valami finomság otthon, elébe tette, és teát főzött neki. De ha ezzel végzett, már küldte is el:

- Jobb, ha most elmegy.

Az öreg azt mondta, ez nem csupán egy vénember türelmetlensége, hanem önzés lenne a lányát olyan soká ott tartania, ha egyszer épp ő küldte szolgálni. Második vagy harmadik látogatása alkalmával Otama közölte vele, hogy tovább is maradhat, mert az ura soha nem jön reggel, az öreg azonban nem engedte, hogy az idejét rá pazarolja.

- Nos, lehet, hogy igazad van - mondta -, hogy eddig nem jött reggel, de akkor se lehetsz biztos benne, hogy valami váratlan dologgal nem állít be hozzád. Ha megkérted rá, s ő megengette, akkor rendben van. De te csak beugrottál hozzám bevásárlás közben, nem maradhatsz hát sokáig. Semmi mentséged nem volna, ha azt hinné rólad, hogy tétlenül lopod a napot.

Tudta, hogy bántaná az öreget, ha megtudná, hogy Szuedzó mivel foglalkozik, s aggódott is emiatt. Ha ott járt nála, megpróbálta ki tudni, hogy rájött-e valamire, de mind ez ideig semmiről nem volt tudomása. S ez természetes is. Mióta ideköltözött, rákapott az olvasásra, könyveket kölcsönzött, s az orrán pápaszemmel naphosszat ült és bújta őket. A sajátos írásjegyekkel nyomtatott, romantikusan kanyargó históriákat és életrajzokat. Ha a könyvkölcsönző regényeket mutatott és ajánlott neki, az öregember azt felelte: - Mit? Ilyen hazugságokat?

Este, ha már belefáradt az olvasásba, elment valami játékszínbe, hallgatta a komikus meséket, a csattanós történeteket, s nem kérdezte, igazak-e vagy sem. Ám a Hirokodzsi-terembe ritkán ment el, csak ha nagyon kedvelte az előadót, mert ott javarészt történelmi elbeszéléseket adtak elő. Más szenvedélye nem is volt, s mivel távolállókkal sosem pletykáit, nem kötött új barátságokat, így hát nemigen adódott alkalom rá, hogy fülébe jusson valami Szuedzóról.

Szomszédai közül némelyiknek mégis szöget ütött a fejébe, hogy ki is lehet az öreg házának szép látogatója, s végül kiderítették, hogy az uzsorás szeretője az. Ha az öregember két tőzsomszédja hírharang lett volna, már rég utat talált volna hozzá a kínos értesülés, hiába hogy nem érintkeztek. De szerencsére nem volt valószínű, hogy a szomszédok megzavarják a lelke nyugalma, mert az egyikük kistisztviselő volt egy múzeumban, s minden szabad idejét azzal töltötte, hogy régi kínai írásjegyek mintakönyveit gyűjtötte és az íróecset használatát tanulta, a másik meg vésnök volt, aki megmaradt a régi szakmánál, mikor vésnöktársai java része felhagyott már a mesterséggel, hogy pecsétnyomókat gyártson. Abban a házsorban, ahol az öregember háza is állt, más kereskedés nem volt, csak egy metéltvendéglő, egy rizssüteménybolt és egy fésűs.

Az öregember még meg se hallotta a lánya gyöngéd köszöntését, már az ajtó nyílásáról, Otama fapapucsának könnyű koppanásából tudta, hogy ki jön. Ilyenkor letette a könyvet, amit épp olvasott, s várta, hogy belépjen a szobába. Ha levehette a szemüvegét és ránézhetett drágalátos leányára, számára ünnepnap volt. Szemüveggel persze jobban látott, de úgy érezte, a pápaszem gát közte meg Otama között. Általában annyi mondanivalója volt, hogy mikor Otama már elment, még mindig eszébe jutott egy és más, ami elmondatlan maradt. De azt soha el nem felejtette, hogy: „Add át üdvözetemet az uradnak.”

Aznap, hogy Otama olyan játékos kedvében ment el hazulról, apját is jókedvében találta, az öreg előadott neki egy udvari mesét, ő meghallgatta, s megevett egy hatalmas rizsostyát.

- Én vettem - mondta az öregember -, a Hirokodzsin, egy pék újonnan nyílt fióküzetében. Az oszendzsui híres pékségből való.

Miközben mesélt, többször is megkérdezte:

- Nem kell még menned?

- Emiatt ne aggódj! - nyugtatta mosolyogva Otama. S ott maradt majdnem délig.

Tudta, ha elmondaná az apjának, hogy Szuedzó mostanában a legváratlanabb időpontokban érkezik, az öreg még gyakrabban figyelmeztetné, hogy mennie kell már.

De Otama már elszemtelenedett, és nem izgatta különösebben, ha Szuedzó épp akkor állít be, mikor ő nincs otthon.

21 / Lehűlt az idő, s a deszkával burkolt szennyvízcsatorna fedőlapjait odakint vastag jég borította. Otama sajnálta Umét, hogy hosszú kötélén kell felhúznia a vizet a mély kútból, egy pár kesztyűt vett neki. De Ume, aki veszélyességnek találta, hogy kesztyűt húzzon, aztán meg, ha a konyhában dolgozik, levesse, drága kincsként vigyázott a kesztyűre, s továbbra is csupasz kézzel húzta a vizet. Otama nem győzte mondogatni neki:

- Meleg vízben mosd a ruhát és meleg vízzel mosd fel a padlót. - De Ume keze változatlanul vörös volt és repedezett.

Otama, mert együtt érzett vele, egyre magyarázta:

- A legrosszabb, ha vizes marad a kezed. Ha a vízből kiveszed, töröld meg rendesen.

Még egy darab szappant is vett neki erre a célra. De a lány keze mindjobban kicserepesedett, annyira, hogy Otamának fájt ránéznie. „Miért olyan vörös és repedezett a keze? - töprengett. - Én legalább annyit dolgoztam, mint ő, de az enyém nem volt ilyen.”

Annak idején Otama, amint a szemét reggel kinyitotta, nyomban fölkel. De mostanában, hogy Ume közölte vele: befagyott a lefolyó, maradjon ágyban, úrnője bent maradt a takarók alatt.

Illetlen gondolatok ellen a legbiztosabb orvosság, figyelmeztetik a fiatalokat a nevelők, ha mindjárt elalussz, amint lefeküdt, s nyomban fölkelnek, amint fölébredtek, mert az ágy melegében a fiatal erőből kihajtanak a képzelet mérgező s könnyen lángra lobbanó virágai. Ilyenkor Otama képzelete is elszabadult. Szeme égett, s a forróság a szemhéjáról áttért az arcára is, mintha megittasult volna a túl sok szakétól.

Egy csillagos éjszakát követő fagyos reggel Otama lustán és hosszan heverészett az ágyban - erre nemrég szokott csak rá. Amíg az elülső ablakban meg nem pillantotta a reggeli napot, nem kelt föl. Aztán épp csak hogy átkötötte egy keskeny szalaggal a kimonója derekát, házikabátot kapott magára, megállt a nyitott folyosón a szobán kívül, és fogat mosott. Váratlanul kinyílt a rácsos ajtó, s Ume barátságosan üdvözölte a látogatót. Otama hallotta, hogy belép a szobába.

- Hallod-e? Te világ lustája! - mondta Szuedzó, és leült a faszénszenelőhöz.

- Jaj! Bocsánat - mondta Otama, s kikapta szájából a fogkefét. - Rettentő korán jött.

Mosolygós arcát, mely piros volt, mintha fejébe szaladt volna a vér, Szuedzó szebbnek látta, mint valaha. Mióta ideköltözött a Muendzakára, napról napra szebb lett. Szuedzó kezdetben modorának lányos gyermekségét csodálta. Ez az utóbbi időben megváltozott, de Szuedzó most még jobban el volt bűvölve tőle. A változásban bizonyítékát látta, hogy Otama érti a szerelmet, s büszke volt rá, hogy amit tud, tőle tanulta. Bármilyen éles volt is a valóságérzéke, nevetségesen félreértette szeretője lelkiállapotát. Otama kezdetben híven szolgálta őt, de boldogtalansága és a sok töprengés eredményeként, amit élete hirtelen változása okozott, eljutott a magabiztosság olyan fokára, amelyet már akár arcátlan nemtörődomségnek is nevezhetnének.

Gondolkodása olyan hidegen számító lett, mint a nagyvilági nők java részének is csak akkor, ha már sok mindent átéltek, sok férfival volt dolguk. Szuedzó izgatónak találta, ha Otama

hidegen játszott vele. Mert Otama kezdte elhanyagolni a kötelességeit, egyre kevésbé volt tekintettel rá, s mind rendetlenebb lett. De ez a rendetlenség is csak szította Szuedzó szenvedélyét. Nem volt tisztában e változások alapjával, s így még jobban elbűvölte.

Otama leguggolt, odahúzott magához egy sárgaréz mosdótálat, s azt mondta:

- Forduljon meg, legyen szíves.

- Miért? - kérdezte Szuedzó, s rágyújtott egy cigarettára.

- Mert mosdom.

- Miattam ne izgasd magad. Csak mosakodj.

- De ha itt ül és bámul, akkor nem tudok.

- A mindenit, de illedelmes vagy. Így? Jó? - S Szuedzó háttal a folyosónak szívta el a cigarettáját. „Micsoda ártatlan jószág” - gondolta.

Otama hátratolta a kimonóját, hagyta, hogy két válla kicsússzon alóla, és sietve megmosdott. Nem olyan alaposan, mint máskor, de a bőrének semmi olyan hibája nem volt, amit rejtegetnie vagy titokban kendőznie kellett volna, így semmi oka nem volt, hogy zavarba jöjjön, ha nézik.

Szuedzó hamarosan vissza is fordult. Otama, mert mosdott közben, nem vette észre, de amikor végzett és odahúzta maga elé a tükörállványt, meglátta benne Szuedzó arcát, s szájában a cigarettát.

- Ó, szóval maga ilyen ember - mondta, s folytatta a fésülködést.

Nyakának és hátának az a fehér háromszöge, ami kilátszott a laza kimonó alól, puha, magasra emelt karja, amiből a könyöke fölött is látszott egy arasznyi, olyan látvány volt, amire Szuedzó sosem unt volna rá.

- Ne siess - mondta, szándékosan fesztelenül, mert félt, hogy hallgatása majd siettetni Otamát. - Nincs a jöttömnek semmi határozott célja. Mikor a múltkor megkérdezted, mikor jövök, azt mondtam, ma este. De el kell utaznom Csibába. Ha minden jól megy, holnap már visszajöhetek. Ha nem, csak holnapután.

- Ó! - mondta Otama, s a fésűjét törülgetve hátranézett rá. Arcára szomorúságot erőltetett.

- Légy jó kislány, és várj rám - mondta Szuedzó jókedvűen, s becsúszta cigarettatárcáját a kimonója ujjába. Váratlanul fölállt s kiment.

Otama ledobta a fésűt, s utánaszólt:

- Jaj, bocsásson meg, hogy még egy csésze teát sem adtam! - De mire utolérte s kikísérhette volna, Szuedzó már kinyitotta az ajtót és elment.

Ume behozta Otama reggelijét a konyhából, letette, s bocsánatkérően meghajolt.

- Miért kérsz bocsánatot? - kérdezte Otama. Leült a faszén-szenelőhöz, s a szénscipesszel leverte a tűzhelyről a hamut.

- Mert elkéstem a teával.

- Ó, azért? Csak udvariasságból kértem. Az urad nem törődik vele - mondta, s fölvette az evőpálcikákat.

Ume figyelte, hogy eszik, s arra gondolt, hogy Otama szokatlanul elnéző, bár, ami azt illeti, úrnője ritkán jött ki a sodrából. Az alig-mosoly, amivel megkérdezte: - Miért kérsz bocsána-

tot? - most sem tűnt el enyhén kipirult arcáról. A lány el nem tudta képzelni, miért mosolyog Otama, de ahhoz egyszerű teremtés volt, hogy az okait kutassa. S úgy érezte, őrá is átragadt úrnője jókedve.

Ume arca láttán Otama még jobban felvidult, s megkérdezte.

- Nincs kedved hazamenni?

A lány szeme elkerekedett a csodálkozástól. A Meidzsi-korszak második évtizedében még mindig éltek az edői kereskedőházak szokásai, jóllehet lassan kihalásra voltak ítélve, így hát még azokat a cselédek sem engedték egykönnyen haza, legfeljebb a Cselédek napján, akiknek a családja ott élt a városban.

- Nos - folytatta Otama -, minthogy az urat nem kell várnunk az este, ha kedved tartja, nyugodtan hazamehetsz és otthon töltheted az éjszakát.

- Jaj, komolyan? - Ume nem kételkedett Otama őszinteségében, csak úgy érezte, méltatlan e szívességre.

- Már miért hazudnék? Soha nem tréfáltam veled tisztességtelenül. Nem kell elraknod a reggeli edényt sem, menj csak... most rögtön! Tied az egész nap, s maradj otthon éjszakára is. De holnap kora reggel itt légy, erről ne feledkezz meg.

- Hát persze... itt leszek! - mondta Ume, s arca kipirult örömeiben. Láta apja házát, kapujában a két-három riksát, apját a párnán pihenni, azon a kicsi helyen, mely alig nagyobb, mint a párna, a fiókos szekrény és faszénszenelő közt. S dolgozni is látta az apját, s az anyját is, haja oldalt lazán az arcába lógott, vékony szalag tartotta a kimonója ujját, s így az ritkán csúszott le a válláról. E képek, mint megannyi árnykép, gyors egymásutánban követték egymást Ume képzeletében.

Miután Otama megreggelizett, Ume kivitte a tálcát. A kislány úgy érezte, el is kell mosogatnia, bár úrnője azt mondta, hagyja ott az edényt, így mire Otama kiment a konyhába, kezében a papirosba csomagolt valamivel, Ume már a tányérokat, tálkákat öblítette le a forró vízzel teli fadézsában.

- Ó, hát mégis elmosogattál, hiába mondtam, hogy nem kell? Megcsináltam volna helyetted. Nem olyan nagy munka nekem, hogy elmosogassak néhány edényt. Tegnap megcsináltad a hajadat, most jól áll, nem? Siess és öltözz. Nincs semmim, amit ajándékba küldhetnek a szüleidnek, így hát fogadd el ezt.

Otama odaadta Uménak a papírcsomagocskát. Egy kék, kártyaforma féljenes volt benne.

Otama sietve útjára küldte Umét, s ahogy az egy jó cseléd lányhoz illik, selyemszalaggal föl kötötte a kimonója ujját, kimonója alját begyűrte az öve alá, s kiment egyenest a konyhába. Úgy állt neki a félig elmosogatott tálkáknak és tányéroknak, mintha ez kellemes időtöltés lenne. Hozzászokott az ilyen munkához, gyorsabban és alaposabban tudta volna elvégezni, mint Ume, de most sokkal lassabban csinálta, elpiszmogott az edényekkel, mint egy gyerek a játékszereivel. Öt percig is tisztogatott egy-egy tányért. Arca jókedvű volt, rózsás, szeme messze tekintett.

Reménykeltő képek bukkantak fel a képzeletében. A nők szájalmasan ingatagok az elhatárolásaikban, mindaddig, amíg el nem szánják magukat valamire, de ha egyszer eldöntötték, hogy mi legyen a cselekvésük útja, úgy vágtatnak végig rajta, mint a szemellenzős ló, se jobbra, se balra nem tekintve. Az akadály, amitől egy körültekintő férfi visszariadna, egy elszánt nőnek semmi. Olyasmit is mernek, amitől a férfiak ódzkodnának, s olykor szokatlan sikert aratnak.

Otama oly soká késleltette a vágyát, hogy kezdeményező lépést tegyen Okada irányában, hogy ha történetesen közelebből figyeli valaki, már bosszankodott volna a határozatlanságán. De most, hogy Szuedzó közölte vele, Csibába utazik, eltökélte, hogy úgy vág neki a céljának, mint hajó a kedvező szélben, kibontott vitorlákkal a kikötőnek. Szuedzó, aki akadály lett volna az útján, az éjszakát Csibában tölti, a lány pedig a szüleinél.

Micsoda élvezet volt Otama számára, hogy másnap reggelig lerázhatott magáról minden féket! Minthogy minden olyan jól ütött ki, úgy vélte, ez csak kedvező előjel lehet, s hogy el fogja érni a célját. Ha máskor nem, hát aznap Okada biztos, hogy elmegy a háza előtt! Néha kétszer is elment, egyszer oda, egyszer vissza. S még ha egyszer nem veszi is észre, másodszor lehetetlen. „Bánom is én, mi lesz... ma megszólítom! S ha egyszer megszólítottam, biztos, hogy megáll velem beszélgetni” - mondta magában.

Megalázó helyzetben van, az igaz, hogy egy uzsorás szeretője. De akkor is szebb, mint szűz korában. Ráadásul balsorsa olyasmire is megtanította, amit máskülönben nem tudott volna: ki tudja miért, de érdekli a férfiakat. S ha valóban ez a helyzet, Okada aligha nézhet rá csak rosszállóan. Nem, erről szó sem lehet. Ha ellenszenves volna neki, nem hajolna meg előtte mindig, valahányszor látják egymást. Ez az érdeklődés tette, hogy nemrég megölte a kedvéért a kígyót. Kétséges, hogy följánlotta volna a segítségét, ha ez bárki más házában történik. Ha nem az övében, oda se néz. Ráadásul, ha ő ennyire kedveli, szíve majd minden vagy minden melegével, akkor ezt neki is éreznie kell. „Nos, még egy gyereket megszülni sem olyan nehéz, mint ahogy az ember előre hinné” - biztatta önmagát.

S ahogy a gondolatait fürkészte, észre se vette, hogy a víz a dézsában teljesen kihűlt.

Miután a tálcákat fölrakta a polcra, leült szokott helyére a faszénszenelőhöz. Nyugtalan volt. Fogta a csipeszt, s megpiszkálta a zsarátnokot, amit Ume elegyengetett. Majd fölállt, hogy kimonót váltson.

- Elmegyek a fodrászhoz - határozta el.

A fodrászt, különleges alkalmakra, egy jó szándékú nő ajánlotta neki, aki rendszeresen eljárt hozzá, hogy rendbe hozza a haját. De Otama még sosem volt ott.

22 / Egy európai gyermekkönyvben van egy mese valami pecekről. Nem emlékszem rá pontosan, de egy parasztember fiáról szól, aki útközben újra meg újra bajba keveredik, mert a pecek, ami a kordéja kerekét a tengelyén tartja, minduntalan kiesik. A történetben, amit most el fogok mondani, a passzírozott babfőzelékben főtt makréla játssza e pecek szerepét.

A kollégiumi és penzióbeli koszt olyan sovány volt, hogy kis híján éheztem, mégis akadt egy étel, amitől végigfutott a hátamon a hideg. Mindegy, hogy levegős volt-e a szoba vagy sem, tiszta-e a tálca, amin felszolgálták, amint ezt megláttam, már éreztem is a kollégiumi menza meghatározhatatlan szagait. Ha főtt halat adtak tengerifüvel, már hozzáképzeltam a szagot. S ha e főtt hal makréla volt passzírozott babfőzelékkel, tévképzetem lebírhatalanná vált.

Egy napon, bármennyire undorodtam tőle, épp ezt adtak vacsorára a Kamidzsóban. A lány letette elém a tálcat, de látva, hogy nem kívánczik megfognom az evőpálcikákat, ami ritkán esett meg velem, megkérdezte:

- Nem szereti a makrélát?

- Hát éppenséggel nem lelkesedem érte. Sütve örömmel megeszem. De így, főve és babfőzelékkel nem.

- Ó, ne haragudjon. A gazdasszonyom nem tudta. Hozzak inkább tojást helyette? - mondta, s már vitte volna vissza.

- Várjon egy pillanatra - mondtam. - Még nem vagyok éhes, elmegyek járni egyet. Mentsen ki a gazdasszonyánál. Ne mondja meg neki, hogy nem szeretem. Igazán nem akarok semmi alkalmatlanságot.

- De komolyan, nagyon sajnálom...

- Semmi az egész.

A lány látta, hogy fölállok, és *hakama*-nadrágot veszek, visszavitte a tálcát a konyhába.

- Itthon vagy, Okada? - szoltam be a szomszédoknak.

- Parancsolsz valamit? - kérdezte csengő hangon.

- Semmi különös, csak elmegyek járni egyet. S valamelyik utamba kerülő vendéglőben megeszem egy szukijakit. Tarts velem.

- Jó. Úgyis szeretnék valamit elmondani neked.

Leakasztottam a sapkám a fogasról, s a barátommal kettesben kimentem a Kamidzsóból. Azt hiszem, már négy is elmúlhatott. Nem beszéltük meg, hogy merre menjünk, de mikor a penzió kapuján kiléptünk, önkéntelenül jobbra fordultunk. Mikor a Muendzakára értünk, megböktém a barátomat:

- Nézd... ott van!

- Kicsoda? - kérdezte, pedig nagyon jól tudta, kire gondolok, s felnézett az utca bal oldalán a rácsos kapus házra.

Otama ott állt a ház előtt. Még betegen is gyönyörű lett volna. De egy fiatal és egészséges szépséget még szebbé tesz, ha kikészíti magát, ő pedig kikészítette. Meg nem tudtam mondani, miért, de valahogy más volt, mint szokott. Gondoltam, bájosabb, mint valaha. S az arca sugárzott, hogy belekápáztam.

Szemét Okadára szegezte, s úgy éreztem, egészen átlényegül. Mikor Okada megemelte a sapkáját, láttam, hogy a fiú milyen feldúlt, s hogy önkéntelenül megnyújtja a lépteit.

Mint harmadik megtehettem, s hátra is néztem több ízben, s láttam, hogy a nő a szemével követi Okadát.

Okada leszegett fejjel ment le a lejtőn, semmit se lassított a léptén. Én némán a nyomában. Ellentmondó gondolatok kavargtak bennem. A forrásuk, hogy szerettem volna Okada helyébe lépni. De a tudatom nyomban undorodva tiltakozott. Megtagadván hát e vágyamat, arra gondoltam, hogy nem lehetek ilyen aljas - de mégis bosszantott, hogy képtelen vagyok e gondolatot teljesen elnyomni.

A vágy, hogy Okada helyébe lépjek, nem annyit jelentett, hogy én szíves örömet engedtem volna a nő csábításának. Csak egyszerűen úgy éreztem, boldoggá tenne, ha engem is, mint Okadát, egy ilyen gyönyörű nő szeretne. De én vajon az ő helyében hogyan viselkednék? Fenntartanám magamnak a választás szabadságát, de nem szaladnék el, mint az imént Okada. Meglátogatnám, beszélgetnék vele. Megőrizném az ártatlanságomat, de odáig mindenesetre elmennék, hogy be-betérjek hozzá, elbeszélgessek vele, s szeressem, ahogy az ember a hűgát szereti. És segítenék rajta. Kiszabadítanám ebből a mocskos fertőből. Idáig elment a képzeletem!

Csak mentünk, szó nélkül, amíg le nem értünk a domb alján az útkeresztezésig. Csak akkor sikerült annyira erőt vennem magamon, hogy megszólaljak, mikor már elhagytuk a rendőr dobogóját.

- Idehallgass - mondtam -, kezd a helyzet veszélyessé válni.

- Micsoda? Mi válik veszélyessé?

- Ne tettesd magad. Nem tudod ezt a nőt kivenni a fejedből, míg itt bandukolsz. Sokszor visszanéztem, mindig téged lesett. Valószínű, hogy még mindig ott álldogál, s bámul utánad. Pontosan, ahogy a kínai Co-krónikában áll: „Tekintetével fogadta a nőt és tovakisérte.” Csak a te esetedben épp fordítva van.

- Erről egy szót se többet. Minthogy te vagy az egyetlen, akinek bizalmasan elmondtam, hogyan ismertem meg, te aztán igazán ne ugrass vele.

Leértünk a tó szélére, s megálltunk egy pillanatra.

- Menjünk arra? - kérdezte Okada, s a tó északi csücske felé mutatott.

Rábólintottam, s balra fordultunk. Talán tíz lépésre rá fölnéztem az út mentén a két, emeletes házra, s úgy látszik, félhangosan megjegyeztem:

- Az egyik Fukucsié, a másik Szuedzóé.

- Micsoda különbség. Bár úgy hallom, a méltóságos úr sem éppen tisztességes.

- Fukucsi politikus is, és egy politikus - mondtam anélkül, hogy a kérdésen sokat töprengtem volna - élhet akárhogy, mindenképpen ki van téve a rágalmaknak. - Talán azért, hogy a két ember közötti távolságot, amennyire lehet, hangsúlyozzam.

Fukucsi házat elhagyva, az északi oldalon, két-három épülettel odébb egy kis házat pillantottunk meg, édesvízi halat formázó cégér függött rajta.

- Ha én ezt a cégért látom - mondtam -, az az érzésem támad, mintha a Sinobadzu-tó halát főznék itt.

Ahogy beszélgettünk és továbbmentünk, át egy kicsi hídon, ami a tó északi csücskéhez vezetett, egy diákegyenruhás fiatalembert pillantottunk meg a vízparton, aki csak állt ott, s figyelt valamit. Közeledtünkre odakiáltott nekünk:

- Hahó, fiúk!

Isiharának hívták, nagyon szerette a dzsúdót, és jellemző volt rá, hogy tankönyveken kívül soha más könyvet nem olvasott, ezért aztán sem Okada, sem én nem barátkoztunk vele, de nem mondhatnám, hogy utáltuk volna.

- Hát te meg mit nézel itt? - kérdeztem.

Nem felelt, csak a vízen túlra mutatott. Elnéztünk arrafelé, át az esti levegő szürke homályán. Abban az időben onnan, a Nedzu-ároktól, ahol álltunk, az egész tavat benőtte a szittyó. A tó közepe táján egyre gyérültek az aszott tövek, ott már nem látszott más, csak a sok száraz tavi-rózsalevél, mint megannyi rongycsomó, s itt-ott a különféle tavirózsatermés. Ettől volt olyan festőien kietlen a kép. A kátrányfekete kövek közt, a víz halvány fényeket tükröző sötétszürke színén vagy tucatnyi, lassan ide-oda úszkáló vadludat láttunk. De némelyik mozdulatlanul pihent a vízen.

- El tudsz dobni odáig? - kérdezte Okadát Isihara.

- Persze hogy el, de azt már nem tudom, hogy el is talállok-e valamit.

- Gyerünk. Próbáld meg.

Okada habozott.

- Épp nyugovóra akarnak térni, nem? Kegyetlenség megdobálni őket.

Isihara nevetett. - Ne légy olyan érzélgős. Ha te nem dobsz, dobok én.

- No, akkor majd fölröppentem őket - mondta Okada, s vonakodva fölvelt egy követ.

A kicsi kő halkan szisszenve hasította a levegőt. Figyeltem, hol éri a vizet, s láttam, hogy az egyik vadlúd nyaka lecsuklik. A többi vad szárnycsapkodással, kiáltozva szóródott szét és siklott a víz színe fölött. De egyik sem emelkedett magasan a levegőbe. Amelyet kő ért, az ott maradt, ahol volt.

- Pompás találat! - kiáltotta Isihara. Kis ideig a víz színét nézte, majd kijelentette: - Ezt megkerítem. De segítsenek egy kicsit.

- Már hogy tudnád? - kérdezte Okada. Akárcsak én, ő is kíváncsian várta a választ.

- Most nem alkalmas rá az idő - mondta Isihara. - De félóra múlva sötét lesz. Akkor már semmi az egész. Ahhoz, hogy oda kijussak, nem kell segítenetek, de akkorra mindenképpen legyetek itt, és tegyétek, amit mondok. És nagy lakomát csapunk!

- Ez jól hangzik - mondta Okada. - De mit csináljunk addig?

- Én majd eltéblábolok itt. Ti menjetek, ahova tetszik. Ha mind a hárman itt maradunk, magunkra vonjuk a figyelmet.

- Megkerüljük a tavat addig - mondtam Okadának.

- Jó - válaszolta, és elindultunk.

23 / Mi Okadával átmentünk a Hanadzonocsó végén, a To-sógú-szentélyhez vezető kőlépcsők felé. Kezdetben szóltanul.

- Szegény madár - jegyezte meg Okada, mintha magának mondaná.

Minden logikai összefüggés nélkül a nő jutott eszembe a Muendzakán.

- Tudod - mondta Okada, most már nekem -, nem akartam eltalálni.

- Tudom - mondtam, s még mindig a nő volt az eszemben.

Egy idő múlva hozzátettem: - De érdekelné, hogyan akarja megkeríteni Isihara a madarat.

- Igen - mondta Okada. Mentünk, s láttam, gondolkodik valamin. Talán a vadlúdon.

Mikor délnek fordultunk a kőlépcső lábánál, a Benten-szentély irányába mentünk tovább, de a madár halála megülte a kedélyünket, s széttördelte a beszélgetésünket.

Mikor elmentünk a szentély bejárata előtt, Okada hirtelen megszólalt:

- Még a végén elfelejtem elmondani, amit akartam. - Látszott, komoly erőfeszítést kíván, hogy más irányba terelje a gondolatait.

A hír, amit közölt velem, megdöbbenett. Úgy tervezte, majd este, a szobámban mondja el, de eljött sétálni, amikor hívtam. Aztán az jutott eszébe, hogy talán a vendéglőben, de most úgy látszott, erre se igen nyílik majd lehetőség, így hát elhatározta, hogy mégis most, a séta közben mondja el. Közlendője ez volt:

- Elmegyek külföldre, még mielőtt a diplomát megszerezném. Már meg is kaptam az útlevelemet a külügyminisztériumtól. És elküldtem az értesítést, hogy lemondok a diplomáról. Ismered azt a német professzort, a távol-keleti járványos betegségeket tanulmányozza. Nos, ő alkalmazott azzal, hogy négyezer márkát fizet az oda-vissza útra, s Németországban havonta kétszáz márkát. Egy diákot keresett, aki olvas kínaiul, és németül is beszél. Baelz professzor engem ajánlott, elmentem hát hozzá és levizsgáztatott. Klasszikus kínai orvosi művekből kellett németre fordítanom néhány bekezdést, de sikerült. És mindjárt alá is írtam a szerződést.

A lipcsei egyetemi tanár magával viszi Okadát, és segítségére lesz, hogy ledoktoráljon. S Okada engedélyt kap, hogy doktori disszertációjának témájául a távol-keleti orvosi irodalmat válassza, amit a professzor számára németre fordít.

- Holnap kiköltözöm a Kamidzsóból, át a doktor cukidzsi-beli házába. Becsomagolom a könyveket, amelyeket Kínában és Japánban összegyűjtött. Aztán segítségére leszek Kjúsúban a kutatási munkájában. Onnét hajózunk át Németországba, a Messagerie Maritime társaság hajóján.

Útközben meg-megálltam, hogy újra meg újra közöljem vele, mennyire meglep, amit mond, s hogy dicsérjem céltudatosságát, de mindvégig az volt a benyomásom, hogy elbeszélgettük az időt, s közben alig haladtunk. De mikor a mondókám végére értem, megnéztem az órám, s láttam, alig tíz perce, hogy elváltunk Isiharától. S máris kétharmadrészt megkerültük a tavat, az Ike-no-hata vége felé jártunk.

- Együnk egy tál metéltet - javasolta Okada.

- Helyes - vágtam rá, s lépteinket egy vendéglő felé irányítottuk.

Miközben ettünk, Okada azt mondta:

- Elég baj az, hogy kénytelen voltam lemondani a diplomáról, mikor már olyan kevés hiányzott hozzá. De ha ezt az alkalmat elszalasztom, soha nem jutok el Európába. S kétlem, hogy államköltségen valaha is külföldre mehetnék.

- Nos, ez túlságosan kedvező ahhoz, hogy kihagyd. És ki törődik a diplomával? Ha Európában doktorálsz le, az biztos, hogy nem hátrány. S ha nem, az se sokat számít.

- Ezt gondoltam én is. Ha külföldre megyek, ott többet tanulok - ez az egyetlen engedmény, amit a világnak teszek.

- S már fölkészültél az útra? Gondolom, rengeteg dolgod lehetett vele.

- Nem. Ebben a ruhában utazom. A doktor azt mondja, a nyugati ruhák, amit a japán szabók varnak, nem felelnek meg Európában.

- Képzem. Emlékszem, olvastam egyszer, hogy a *Kagecu Sinsi* szerkesztője úgy szállt hajóra Jokohamában, hogy nem vitt magával semmit.

- Én is olvastam a cikket. Aszerint még a családját sem értesítette, hogy elmegy. Én azonban hosszú levelet írtam a szüleimnek.

- Hogy irigyellek! Ott lesz neked a professzor, semmi nehézséged nem lesz az úton. Én még csak el sem tudom képzelni, milyen lehet az.

- Én sem. De tegnap meglátogattam Síbata Sokéi professzort. Érdeklődik irántam. S mikor a dolgot elmondtam neki, megajándékozott egy útikönyvvel, amit ő írt.

- Ő? Nem is tudtam, hogy írt ilyesmit.

- Pedig írt, de nem kiadásra szánta. Azt mondja, maga nyomtatta ki, hogy megajándékozza vele a magamfajta fajankókat!

Miközben imígyen folyt közöttünk a szó, egyszer csak rádöbbsentem, alig öt percünk van, hogy a találkára odaérjünk. Rohantunk ki a vendéglőből, s jól kiléptünk, hogy a ránk várakozó Isiharával találkozzunk. A tó már homályba burkolózott, s csak a Benten-szentély vöröse látszott a sűrűsödő ködben.

Isihara már keresett minket, levezetett a tó partjára, s azt mondta:

- Minden rendben. Elment az összes többi vadlúd. Akkor hát nekilátok. Ti ketten álljatok ide és irányítsatok. Nézzétek. Innen vagy hatlépésnyire egy törött tavirózsaszárat láttok, ami jobbra nyaklik. Azzal egy vonalban van egy másik, alacsonyabb, ami balra. Nekem ezt az irányt kell tartanom. Nos, ha csak egy csöppet is kitérek, kiáltásatok, hogy „jobbra” vagy „balra”, s tartsatok meg egyenes irányban.

- Értjük - mondta Okada. - Mi is tanultuk a parallaxis-szabályt. De nem mély neked ez a víz?

- Annyira nem, hogy ellepjen - mondta Isihara, s ledobta a ruháját.

Ahol bement a tóba, az iszapos víz valamivel a térdén felül ért. Magasra emelt lábbal lépegetett, gázolt a sárban, mint a gém. A víz itt-ott mélyebb volt, itt-ott sekélyebb.

Isihara hamarosan elhagyta a két tavirózsaszárat, s Okada tüstént jobbra irányította, mire egy csöppet eltért arrafelé.

- Balra! - kiáltotta Okada, mert Isihara most túlságosan jobbra tartott.

Isihara váratlanul megtorpant, lehajolt, s tüstént visszafordult. Mire a távolabbi tavirózsaszárat elhagyta, már láttuk a jobb kezében lógó vadmadarat.

Kiért a partra, s a lába szára csak combközépig volt iszapos. S a zsákmány egy szokatlanul nagy madár. Isihara sebtében megmosakodott, és sietve felöltözött. A partnak ezen a részén kevés a járókelő, s miközben Isihara begázolt a vízbe és visszajött, egy lélek nem vetődött errefelé.

- És most hogy visszük magunkkal? - kérdeztem. Isihara felöltötte a *hakama*-nadrágját, s azt mondta:

- Mi lenne, ha Okada bedugná a köpenye alá? Az övé hosszabb, mint a mienk. Aztán majd megsüttetem a szállásomon.

Egy családnál lakott, bérelt szobában. Háziasszonyának láthatólag egyetlen erénye volt, a gonoszsága, s ha adunk neki egy darabot a lúdból, befoghatjuk vele a száját, hogy ne mondja el fűnek-fának, mit követtünk el. A ház valahol egy kanyargós sikátor végében állt.

Isihara röviden elmagyarázta, merre kell mennünk. A házat két irányból is megközelíthetjük. Vagy dél felől, a Kiridósin át, vagy északról, a Muendzakán. A két útvonal körbefogja a Ivaszaka-kastélyt. Hosszuk alig különbözik. De most nem is ez a kérdés. Hanem a rendőrposzt, s az mindkét útvonalon van egy.

Mérlegeltük az előnyöket, hátrányokat, s végül oda lyukadtunk, hogy okosabb, ha nem a forgalmasabb utat választjuk a Kiridósin át, hanem a kevésbé jártat, a Muendzakán. S a legokosabb ha a ludat Okada viszi a köpenye alatt, mi ketten pedig közrefogjuk, hogy kevésbé legyen feltűnő.

Okada kényszeredetten mosolygott, és átvette a madarat. De akárhogy fogta, a farktolla pár hüvelyknyire akkor is kilógott a köpenye alól. Ráadásul Okada köpönyegének alja olyan furcsán szétterült, mint egy kúp palástja.

Isiharára és rám hárult a feladat, hogy Okada, amennyire csak lehet, természetes képet mutasson.

24 / - Helyes - mondta Isihara. - Akkor induljunk. - Neki is vágunk az útnak, kettőnk közt Okadával. Fő aggályunk kezdettől fogva a rendőr volt a Muendzaka alatt, az útkeresztezésnél. Isihara hát kioktatott, hogy miként viselkedjünk, mikor a rendőr előtt elvonulunk. Hogy a hallottakat röviden összefoglaljam, nem szabad megengednünk, hogy megrendüljön a lelkünk egyensúlya, ha megrendül, nyomában hézag támad, s ha hézag támad, az az ellenségnek jelent előnyt.

- A tigris nem eszik részeg embert - idézte Isihara a régi kínai közmondást.

Az volt a benyomásom, hogy az intelme semmivel sem ment túl azon, amire a cselgáncsmestere tanította.

- Ezt úgy érted - kérdezte vidáman Okada -, hogy a rendőr tigris, mi meg részek vagyunk?

- *Silentium!* - kiáltotta Isihara.

Közel jártunk már a Muendzaka sarkához. Ahogy a lejtő alján befordultunk, megláttuk az útkeresztezésnél posztoló rendőrt. Isihara, szorosan Okada balján, váratlanul megszólalt:

- Ismeritek, ugye, a kúp térfogatának képletét? Mi? Nem ismeritek! Pedig nagyon egyszerű. A kúp térfogata egyenlő alapterülete egyharmadának és a kúp magasságának szorzatával, amennyiben a kúp alapterülete szabályos kör, az alapterületet pedig megkapjátok, ha a sugár egyharmadának négyzetét megszorozzátok pivel és a kúp magasságával. S ha tudjátok, hogy pi egyenlő 3,1416-del, nincs ennél egyszerűbb feladat. Én a pi értékét nyolc tizedesig tudom. 3,14159265! Gyakorlati szempontból az ezt követő számjegyek elhanyagolhatók.

Míg szónokolt, elhagytuk a keresztezést. A rendőr ott állt a keskeny utca bal oldalán, ahol mi végimentünk, egy rikst figyelt, amely épp a Kajacsóról futott a Nedzu felé. Miránk épp csak egy futó pillantást vetett.

- Nos - kérdeztem Isiharától -, hozzáfogtál már a kúp térfogatának kiszámításához?

Ekkor vettem észre, hogy egy nő tekint le ránk a lejtő fele tájáról. Furcsamód összeszorult a szívem. Azóta, hogy elindultunk a tó északi csücskétől, egyre csak ő járt az eszemben, s nem a rendőr a posztján. Magam sem tudom, miért, de úgy képzeltem, hogy várni fogja Okadát. És nem is tévedtem. Nem a saját háza előtt, lejjebb jött a lejtőn két-három házzal.

Vigyázva, nehogy fölhívjam rá Isihara figyelmét, gyors egymásutánban egy-egy lopott pillantást vettem először a nőre, majd Okadára. Okada pirospozsgás arcszíne egy árnyalattal még pirosabb lett. Megfogta a sapkája ellenzőjét, úgy tett, mintha igazgatná. A nő arca keménynek látszott, akár a kő. De a szeme, a gyönyörűen kitágult szeme, mintha végtelen, reménytelen és búcsúzó vágyakozással lett volna tele.

Isihara válasza semmitmondó hang volt a fülemben, semmi más. Mintha valami olyasmit mondott volna, hogy Okada köpenye juttatta eszébe épp a kúp térfogatának képletét.

Ő is észrevette a nőt, de mindössze ennyit jegyzett meg:

- Hűha, ez aztán a szép nő! - Majd folytatta a mondókáját, hozzátéve: - Megtanítottalak titeket a lelki egyensúly titkára. De nem lévén benne semmi gyakorlatotok, attól tartottam, hogy a

válságos pillanatban képtelenek lesztek megvalósítani az elgondolásunkat. Kigondoltam hát egy tervet, amivel a figyelmeteket elterelhetem. Akármi megtette volna, de történetesen a kúp jutott eszembe, azért magyaráztam épp azt. Akárhogy is, a módszer bevált! Hála a kúp képletének, sikerült túljutnotok a rendőrön, és megőrizni *unbefangen*³ magatartásokat!

Az útnak ahhoz a szakaszához értünk, ahol az keletről megkerüli az Ivaszaki-kastélyt. Egy sikátorban, amely olyan keskeny volt, hogy két riksa nem fért el egymás mellett, már nem fenyegetett a veszély, hogy fölfedezik a madarat. Isihara előrement Okada oldaláról, s mint a vezérünk vonult előttünk.

Még egyszer hátranéztem, de a nő már nem volt látható.

Késő éjszakáig maradtunk Isiharánál. Mondhatnám úgy is, addig voltunk kénytelenek szórakoztatni Isiharát, miközben ő védte a szakét és falta a libahúst. S minthogy Okada egy szót el nem ejtett külföldi utazásáról, nekem is le kellett győznöm a vágyamat, hogy azt hosszan megvitassam vele. Ahelyett muszáj volt a regattán szerzett személyes élményeit meghallgatnom.

Mikor visszatértünk a Kamidzsóba, rögtön lefeküdtem. Ittas voltam és fáradt, így hát nem tudtam beszélni Okadával. S mire másnap az egyetemről visszajöttem, ő már elment.

Mint ahogy egy pecek fontos események okozója lehet, úgy akadályozta meg egy tál főtt makréla, hogy Otama és Okada valaha is összetalálkozzék. De ez még nem az egész. Ám az utóbb történetek már kívül esnek a jelen elbeszélés határain.

Most, hogy ezt leírtam, kiszámoltam az ujjamon, s arra jöttem rá, hogy harmincöt év telt el azóta. A történet feléről az Okadához fűződő közeli kapcsolatom során szereztem tudomást. A másik felét meg magától Otamától tudtam meg, akivel azután, hogy Okada az országot elhagyta, véletlenül kerültem ismeretségbe.

Ahogy az ember, ha a sztereoszkóp két lencsájének képét összeilleszti, egyetlen képet kap, úgy alkottam meg én is ezt a történetet, összehasonlítva, összefüggésbe hozva, amit korábban s amit később hallottam.

Az olvasók egyike-másika most talán azt kérdi: - Hogy ismerkedett meg Otamával? S mikor hallotta tőle a történetet?

De mint az előbb mondtam volt, a válasz e kérdésekre kívül esik történetem határain. Mondanom sem kell, hogy minden olyasmi hiányzik belőlem, ami alkalmassá tett volna rá, hogy Otama szeretője legyek, mégis, hadd figyelmeztessem a nyájas olvasót, okosabb, ha nem bocsátkozik terméketlen találgatásokba.

Göncz Árpád fordítása

³ Elfogulatlan (*német*)

Az utolsó mondat

Genbun harmadik évében, azaz 1738-ban, a tizenegyedik hónap 23. napján történt. Ószakában kifüggesztették egy nagy táblára, hogy a Kacuraja Tarobé nevű hajótulajdonost a Kidzu folyó torkolatánál pellengérre állítják három napra, azután kivégzik. Tarobé családja immár két esztendeje a Minamigumi-Horie-hídnál, egy kis házban húzza meg magát, szinte minden kapcsolatot megszakítottak a külvilággal, igen kínos volt számukra, hogy városszerte csak Tarobé esetét pletykálják.

Kacurajáék végül Tarobé anyósától tudták meg a dolgot, aki nem messze tőlük, Hiranomacsiban lakott. Az ősz öregasszonyt hiranomacsibéli nagyanyónak hívták Kacurajáéknál. Az öt Kacuraja gyerek nevezte el nagyanyónak a mindig csemegével megrakodva érkező nagymamát, aztán idővel a családfő is, a felesége is így szólította. Kacurajáéknál öt gyerek van, akik szüntelenül várják a nagyanyót, hízelegnek neki, kunyerálnak tőle. Az öt unoka közül négy az alatt a tizenhat év alatt született, mióta a nagyanyó tizenhét évesen férjhez adta a lányát Kacurajához. A legidősebb lány, Icsi, tizenhat éves; a második is lány, Macu, ő tizennégy lesz. Születése után Tarobéék elhatározták, hogy az asszony hiranomacsibéli családjából örökbe fogadnak egy fiúgyermeket, ő a tizenkét éves Csótaró, akit még csecsemő-korában vettek magukhoz. Ezután született még egy lányuk: Toku, most nyolcéves. Végül Tarobééknak is született egy fiuk, Hacugoró, most hatéves.

Mivel a hiranomacsibéli család jómódú volt, a nagyanyó mindig bőséges ajándékokkal halmozta el az unokákat. De mióta az apjuk tavalyelőtt börtönbe került, az unokáknak szinte mindig csalogatniuk kellett. A nagyanyó, valahányszor megjelent, rendszerint valami elengedhetetlenül szükséges, hasznos dolgot hozott, játékot meg süteményt egyre kevesebbet.

De a gyermekek változatlanul élték a maguk életét: egészségesen növekedtek, fel se vették, hogy a nagyanyó kevesebb csemegét hoz, se hogy az anyjuk kedélye megváltozott, hogy egyre kétségbeesettebb, egyre sorvad; továbbra is kis csatározásokba bonyolódtak egymással, azután békét kötöttek. „Messzi-messzi vidékre ment, egyhamar vissza se tér” - hallották az apjukról, helyette a nagyanyót köszöntötték, ha megérkezett.

Tarobé asszonya ellenben, amióta ebbe a szörnyű helyzetbe került, örökösen bánatos volt és búskomor, még anyja iránt sem mutatott csipetnyi hálát sem, pedig az öregasszony szívesen sietett a segítségére, kedvesen vigasztalta. Valahányszor csak meglátogatta őket, mindig ugyanazt a jajveszékelést hallgathatta, amíg haza nem ment.

Amikor beütött a baj, az asszony eleinte üres szemekkel bámult maga elé, a gyerekeknek is gépiesen szolgálta fel az ennivalót, ő maga semmit nem evett. Folyton azt hajtogatta, hogy szomjas, s ivott néhány korty meleg vizet. Estére aztán kimerült, és mély álomba zuhant, de éjjel többször fölriadt, és mélyeket sóhajtozott, sőt olykor föl-fölkelt, tett-vett, varrogatott. Ilyenkor elsőnek a hatéves Hacugoró riadt fel rá, hogy nem alszik mellette az anyja, azután Toku is felébredt. Hogy a gyerekek hívták, az anyjuk visszabújt melléjük, de amikor megnyugodtak és újra álomba merültek, ő megint csak nyitott szemmel sóhajtozott. Két-három nap telt el így. Akkor a nagyanyó azzal állított be, hogy néhány napig velük marad - erre végül felszakadt az asszonyból a zokogás. Ezután két álló évig gépiesen dolgozott, s közben folyton sóhajtozott, folyton sírt.

A tábla kifüggesztésének napján, közvetlenül ebéd után, a nagyanyó hozta a hírt: elmondta a lányának, hogyan döntöttek Tarobé sorsa felől. Az asszony nem esett kétségbe, mint az anyja

tartott tőle. Végighallgatta, de mintha mi sem történt volna, ugyanazt hajtogatta, mint addig, s ugyanúgy sírt. Az anyja furcsállotta is. Icsi, a legidősebb lány, a tolóajtó mögött meghallotta a nagyanyja szavait.

Kacuraják a következőképpen kerültek ilyen súlyos helyzetbe: Tarobénak volt egy hajója, amely északi útvonalakon közlekedett, egy Sinsicsi nevű embert fogadott föl tengerésznek, ő maga nem hajózott, tulajdonképpen szállítási vállalkozó volt. Ószakában az ilyen, Tarobéhoz hasonló foglalkozású embereket *iszendó*-nak, otthon ülő kapitánynak nevezték. Az iszendó Tarobé hajóján Sinsicsi *okiszendó*, tengerészkapitány járta a tengert.

Genbun első évében, azaz 1735 őszén Sinsicsi hajója Deva tartomány Akita városából rizzsel megrakodva futott ki a tengerre, de viharba került, és hajótörést szenvedett. A rakománynak több mint a fele elveszett a hullámokban. Sinsicsi a megmaradt rizst eladta, a pénzzel visszatért Ószakába.

Sinsicsi azt mondta Tarobénak, minden kikötőben elhíresztelte, hogy szerencsétlenül járt a hajója. Mindenütt úgy tudják, hogy a teljes rakomány odaveszett, a megmaradt rizs eladása révén szerzett pénzt tehát nem kell visszaadniuk a rizskereskedőnek. Azt ajánlotta, hogy az összeget fektessék be: vegyenek egy másik hajót.

Tarobé mindig becsületesen dolgozott, de most, hogy a hajótöréssel odaveszni látta a rengeteg befektetett munkát, a felkínált pénz teljesen elvette az eszét. Belement az üzletbe, s elfogadta az összeget.

Az akitai rizskereskedő azonban nemcsak a hajótörésről értesült, hanem fülébe jutott, hogy maradt az áruból, s valaki megvette. Nyomban útnak indított egy embert, hogy nézzon utána. Még azt is kinyomoztatta, hogy Sinsicsi mekkora összeget adott át Tarobénak.

A rizskereskedő Ószakába ment, és feljelentést tett ellenük. Sinsicsi eltűnt, így került Tarobé börtönbe, s ezért, hogy most halálra ítélték.

Aznap este történt, hogy a nagyanyó megjött Hiranomacsiból, s a legidősebb lány, Icsi meghallotta, amint a szörnyű hírt elmondta az anyjának. Kacuraja asszonyán most is - mint rendszerint, ha nagyon sokat sírt - erőt vett a fáradtság, s mély álomba zuhant. Az asszony jobb és bal oldalán Hacugoró és Toku alszik, Hacugoró mellett Csótaró, Toku mellett pedig Macu, végül Icsi zárja a sort.

Alighogy lefeküdtek, Icsi valami ilyesfélét motyogott magában a paplan alatt:

- Aha, úgy lesz, biztosan sikerül.

Macu meghallotta.

- Te még nem alszol? - kérdezte.

- Ne olyan hangosan! Valami jót találtam ki - intette csöndre a hűgát Icsi, majd suttogva folytatta: - Apát holnapután megölik. Úgy gondolom, talán el tudom intézni, hogy ne végezzék ki. Elmondom, hogyan: kérvényt írok és elviszem az előljáró úrnak. De ha csak annyit írok: „*Ne öljék meg, kérem*”, meg se hallgatnak. Hogy segítsünk apán, megkérem őket: apa helyett bennünket végezzenek ki, a gyerekeit, így az előljáró úr talán meghallgat, és apa megmenekülhet. Hogy mindegyikünket megölnék-e, vagy a kisebbeket életben hagyják, azt már nem tudom. Én mindenesetre úgy írom meg a kérvényt, hogy Csótarót ne bántsák, mert ő nem édesgyereke apánknak, neki nem kell érte meghalnia. Apa különben is azt mondta, hogy maga után Csótarót teszi meg családfőnek, sehogy se volna jó, ha megölnék.

Ennyit mondott Icsi a hűgának.

- De én félek - szepegett Macu.

- Nem akarod hát, hogy apa életben maradjon?

- De akarom!

- Akkor figyelj ide, Macu. Gyere velem, és csak azt tedd, amit én. Még ma éjjel megírom a kérvényt, és holnap kora reggel útnak indulunk vele, jó?

Icsi fölkel, s félíves papírra, egyszerű hiragana-jelekkel már írta is. Valami olyasfélét, hogy szeretné apja életét megmenteni, s kéri, hogy helyette őt magát és a húgait, Macut és Tokut, meg az öccsét, Hacugorót büntessék meg, de Csótarót - mert ő apjuknak nem édesgyermeké - ne bántsák. Csak hát nem tudta, hogyan kell kérvényt fogalmazni, akárhányszor hozzáfogott, mindig hibákat vétett, s a tisztázásra előkészített fehér papír egyre fogyott. De végül, mire az első kakas megszólalt, elkészült a kérvény.

Míg ő körmölt, Macu újra elaludt. Halkan fölébresztette, felöltöztette hétköznapi ruhájába, amely ott feküdt összehajtogatva a fekvőhely mellett. Aztán ő maga is elkészült.

Az anyjuk és Hacugoró mit sem sejtve aludtak, de Csótaró fölébredt, s megkérdezte:

- Mi az, már reggel van?

Icsi odament a fekvőhelye mellé.

- Korán van még, aludj csak - suttogetta. - A nővéreidnek apa nagy ügyében el kell menniük valahová, titokban.

- Akkor én is megyek - mondta Csótaró és felpattant.

- No, akkor kelj föl, segítek felöltözni. Igaz, hogy még kicsi vagy, de mégiscsak fiú, jó, ha velünk jössz - válaszolta Icsi.

Az anyjuk mintha valami zajt hallott volna álmában, nyugtalanul a másik oldalára fordult, de nem ébredt föl.

Másodszor kukorékolt a kakas, mire a három gyerek titokban elhagyta a házat.

A kapun túl deres volt a hajnal. Icsi megkérdezett egy öreg éjjeliőrt, aki lámpással a kezében, klappantóját csattogatva jött feléjük, hogy merre találják az előljárót, hogyan juthatnak oda. Az öreg kedves, megértő ember lévén, komolyan hallgatta a gyerekek beszédét, és részletesen megmagyarázta, hol találják az e hónapban a panaszok meghallgatására kijelölt nyugati előljáróságot. Akkoriban a város keleti előljárója Inagaki Avadzsínokami Tanenobu, a nyugati pedig Szasza Matasiró Narimune volt, s a tizenegyedik hónapban a nyugati előljáró, Szasza volt a soros a panaszok elbírálásában.

Amint az öreg magyarázatát hallgatta, Csótaró megszólalt:

- Hiszen én tudom, hol van az a negyed.

A nővérek előreengedték a fiút.

Amikor odaértek, az előljáróság kapuja még zárva volt. A kapusház ablaka alá állva Icsi bekiabált:

- Hahó, hahó!

Kisvártatva kinyílt az ablak, s egy negyven év körüli férfi dugta ki a fejét.

- Mit lármáztok, mit kerestek itt?

- Kérésünk volna az előljáró úrhoz, azért jöttünk - mondta Icsi, és udvariasan meghajolt.

- Hm. - A férfi olyan képet vágott, mint aki nem érti, miről van szó. Icsi megismételte, mi járatban vannak.

A férfi mintha végre megértette volna:

- Gyerekek nem nyújthatnak be kérelmet az előljáró úrnak, a szülőknek kell eljönniük - mondta.

- Lehetetlen. Apánkra holnap fenyítés vár, éppen azért szeretnénk kérelmet benyújtani, kérem.

- Micsoda? Fenyítés vár holnap?... Akkor te Kacuraja Tarobé gyereke vagy.

- Az hát! - felelte Icsi.

- Úgy. - A férfi gondolkodott egy kis ideig. - Szemtelen! Úgy látszik, annak az embernek még a gyerekei sem félnek a feljebbvalóiktól. Nem fogad benneteket az előljáró úr! Takarodjatok haza! - morogta, és becsukta az ablakot.

- Nővérekém, látod, hogy megszidtak, menjünk haza - nyafogta Macu.

Icsi leintette:

- Hallgass! Azért még nem megyünk haza. Csináljátok, amit én - mondta, és leguggolt a kapu elé. Macu és Csótaró mellé kuporodott.

A három gyerek sokáig várakozott. Végre megcsikordult a fapánt, és a kapu kinyílt. Az az ember nyitotta ki, aki az előbb kinézett az ablakon.

Icsi állt föl elsőnek, s már ment is befelé. Macu és Csótaró a nyomában.

Icsi nagyon magabiztosan viselkedett, ezért a kapuőr tágra nyílt szemmel bámulta, amint a három gyerek az előcsarnok felé tart, meglepetésében nem tartóztatta fel őket. De végül magához tért.

- Hé! Hé! - kiabált utánuk.

- Igen. - Icsi szófogadóan megállt és visszaneézett.

- Hová mentek? Nem megmondtam, hogy azonnal menjetek haza.

- Azt méltóztatott mondani, de amíg a kérésünket meg nem hallgatják, nem mehetünk haza.

- Ejnye, de makacs vagy. Mindenesetre arra nem mehettek. Gyertek ide!

A gyerekek megfordultak, és a kapusház felé tartottak.

- Mi az? Mi történt? - hallatszott az előcsarnokból. A szóváltásra néhány ember kijött a házból, s körülfogták a gyerekeket. Icsi, mintha csak erre várt volna, meghajolt, kimonójából előhúzta a kérvényt és odanyújtotta a poroszlónak, aki legközelebb állt hozzá. Macu is, Csótaró is tisztelettel meghajoltak.

A poroszló zavarban volt, nem tudta, átvegye-e a kérvényt vagy ne, némán nézett Icsi arcába.

- Kérem szépen - szólt Icsi.

- Tisztelettel, ezek a kölykök a Kidzu folyónál pellengérre állított Kacuraja Tarobé gyerekei. Azt mondják, hogy apjuknak akarnak kegyelmet kérni, kérem - magyarázta oldalról a kapuőr.

A poroszló a körülötte állókra nézett.

- Akkor hát egyelőre átveszem az írást, és feljebbvalóm elé terjesztem.

Senkinek sem volt ellenvetése. A poroszló elvette Icsi kezéből a kérvényt, és bement az előcsarnokba.

Ószaka két előjárója közül Szasza volt az új jövevény, alig egy éve, hogy a városba került. Minden egyes hivatali ügyet úgy intézett, hogy előbb rendre megbeszélte Inagaki kollégájával, és kikérte a városi felügyelő véleményét is. Kacuraja Tarobé ügyét még az elődjétől vette át, különös figyelemmel kísérte, s amikor végül sok procedúrával befejezte az eljárást a súlyos bűnügyben, mintha nagy kő esett volna le a szívéről.

Így tehát reggel, amikor az ügyeletes poroszló jelentette, hogy valaki kegyelmi kérvényt nyújtott be, Szasza előjáró úr úgy érezte, hogy gonosz lelkek játszanak vele.

- Kicsodák? - kérdezte rosszkedvűen.

- Tarobé két lánya és a fia jelent meg. Az idősebb leány kérvényt terjesztene uraságod elé, íme, ha méltóztatna beletekinteni.

- Mivel a panaszládát éppen azért létesítették, ha a körülmények úgy adódnak, lehet, hogy mód nyílik elfogadnom, de tudassa vele, hogy a megfelelő hivatali rendet be kell tartania. Mindenesetre, ha már itt van, előzetesen beletekintek.

A poroszló Szasza elé tette a kérvényt. Szasza, mikor kibontotta és belenézett, gyanakvó arcot vágott.

- Az Icsi nevű lány, az a legidősebb, ugye? Hány éves lehet?

- Nem néztem utána, jelentem tisztelettel, de úgy tizennégy-tizenöt év körülnek látszik, kérem.

- Igen? - Szasza a kérvényt nézegette. Ügyetlen kézzel írták, de értelmes, jól fogalmazott munka volt. „Ilyen tömör mondatokban ennyi mindent megírni még egy felnőttnek is becsületére válna” - gondolta. Hirtelen felötlött benne, hogy vajon nem felnőtt diktálta-e ezeket a gondolatokat. Hátha valaki meg akarja téveszteni a hatóságot? Aztán arra gondolt, hogy ideiglenesen elintézi valahogy a dolgot: a büntetést csak másnap hajtják végre, addig Tarobé ott áll a pellengéren, még megbeszélheti a másik előjáróval, hogy elfogadja-e a kérvényt, s a felügyelőt is meg lehetne kérdezni. Arra is van megfelelő eljárás, hogy kiderítse: megtévesztésről van-e szó? „A gyerekeket mindenesetre haza kell küldeni” - gondolta Szasza.

- Beletekintettem a kérvénybe - fordult a poroszlóhoz. - Nem itt kell beadni, menjenek és nyújtsák be a város vénjeinél.

A poroszló válaszul elmondta, hogy miként próbálta a kapuőr hazaküldeni a gyerekeket, s hogy azok sehogyan sem tángítottak.

- Adjatok valami süteményt nekik, akkor könnyebben boldogultok, ha pedig még úgy sem mennének el - utasította Szasza a poroszlót -, vigyétek haza erőszakkal őket.

Alighogy a poroszló távozott. Óta Biccúno Kamiszukeharu felügyelő érkezett látogatóba. Semmi hivatalos dolga nem volt, valami magánügyben kereste fel Szaszát. Mikor azzal végeztek, Szasza elmesélte, mi történt az imént, és aggályait előadva tanácsot kért Ótától. Mivel ő sem tudott mást mondani, úgy döntöttek, hogy délután a város öt vénjével elővezetik Kacuraja Tarobé gyermekeit, s felkérlik a város keleti előjáróját, Inagakit, hogy ő is jelenjen meg a tárgyaláson. Mivel Szasza gyanúja, hogy valami megtévesztésről lehet szó, indokoltnak látszott, a csarnokban felsorakoztatják a kínzószerszámokat. Ez a legbiztosabb

módja, vélekedtek, hogy a gyerekekből kiszedjék az igazságot. Mikor ebben megállapodtak, az előbbi poroszló visszatért, és parancsra várva megállt az ajtóban.

- Nos, hazamentek a gyerekek? - fordult hozzá Szasza.

- Minden uraságod parancsa szerint történt. Adtam volna süteményt nekik, de az Icsi nevű lány hallani sem akart róla.

Végül a ruhájába gyömöszöltem a kérvényt és hazatuszkoltam őket. A testvérek szipogtak, de Icsi sírás nélkül távozott.

- Úgy látom, makacs egy lány - mondta Óta Szaszára nézve.

A tizenegyedik hónap huszonnegyedik napja, a kos órájának utolsó harmada. A nyugati előljáróság csarnokában nagy a nyüzsgés. A teremben két előljáró ott ül az első sorban. A háttérben, előre elkészített külön helyen a felügyelő, nem hivatalosan van jelen, csak szemlélőként. A tornácon a tárgyalásvezető hivatalnok és az írnok foglal helyet. Három lándzsás poroszló félelmetes ábrázattal strázsál a felsorakoztatott kínzószerszámok mellett a teremben. A város vénjei elővezetik Kacuraja Tarobé feleségét és öt gyermekét.

Megkezdődik a kihallgatás - elsőnek az asszonyt fogják vallatóra. Nevét és korát megmondja, de azon túl faggathatják, „Nem tudom, nem tudok róla” - ismételteti. - „Beismerem, de nem tudok semmit” - hajtogatja, mást nem lehet kihúzni belőle.

A legidősebb leány, Icsi következik. Ez évben tölti be tizenhatodik életévét, gyerekes alkatú, vézna lány, de rezzenéstelen arccal, folyékonyan beszél, töviről hegyire elmond mindent: meghallotta a nagyanyja szavait a tolóajtó mögött; amikor lefeküdtek, felötlött benne, hogy kérvényt ír; Macuval titokban megbeszélte; a kérvényt egyedül írta; mivel Csótaró is felébredt, magukkal hozták; amikor megtudakolták, merre van az előljáróság, ő vezette a testvéreit; odaérve ezt és ezt mondták a kapuőrnek; a poroszlók így és így vették körül őket; hogy továbbítsák, átadták a kérvényt a poroszlónak; végül így és így tuszkolták őket haza. Amiről csak kérdezik az előző napon történetekre vonatkozóan, mindenre világosan, pontosan válaszol.

- Ezek szerint Macu kívül senkivel sem beszéltél róla? - kérdezi a tárgyalásvezető.

- Senkivel, még Csótarónak sem mondtam el részletesen. „Apánkat szeretnénk megmenteni” - csak ennyit mondtam neki, kérem. Amikor a tisztelt előljáróságot elhagyva, a város vénjei elé kerültünk, ott elmondtam: felajánlottam négyünk életét, s ennek fejében azt kértem, hogy kegyelmezzenek meg apánknak. Csótaró akkor kijelentette, hogy ha ez így igaz, ő is felajánlja a saját életét, akkor az ő nevében is megírtam a kérvényt, el is hozta magával.

Amikor Icsi itt tart a beszédben, Csótaró a ruhája hajtásából előhúzza az írást. A tárgyalásvezető utasítására egy poroszló átveszi a kérvényt és a tornácra lép vele. A hivatalnok összeveti Icsi kérvényével. Az utóbbit a város vénje már a kihallgatás előtt átnyújtotta neki.

Csótaró kérvényében - ugyanazon írással - az áll, hogy testvéreivel együtt, ő maga is meg akar halni apjuk helyett.

- Macu - szól a tárgyalásvezető, de Macu nem hallja, hogy őt hívják.

- Te jössz - szól rá Icsi. Macu felemeli lehorgasztott fejét és a tornácon ülő hivatalnokra néz.

- Meg akarsz halni testvéreiddel együtt? - kérdezi a tárgyalásvezető.

- Igen - bólint Macu.

- Csótaró!

- Igenis - válaszol Csótaró nyomban.

- Amint a kérvényedben áll, te is meg akarsz halni a testvéreiddel együtt?

- Ha ők mind meghalnak, én sem akarok egyedül életben maradni - mondja Csótaró világos beszéddel.

- Toku!

A kislány tudja, hogy most ő következik, mivel a testvéreit is így szólították, sorban egymás után. Tágra nyílt szemmel néz a tárgyalásvezetőre.

- Te is meg akarsz halni?

Toku némán bámul a hivatalnok arcába, elfehéredik, a szeme tele könnyel.

- Hacugoró!

A legkisebbik testvér, az éppen hatéves Hacugoró is némán a hivatalnok arcába néz, s mikor megkérdezik tőle, hogy ő is meg akar-e halni, élenként rábólint. Erre a jelenlevők önkéntelenül elmosolyodnak.

- Icsi! - szólal meg Szasza ebben a pillanatban, és előrelép a küszöbig.

- Igen.

- Semmi valótlan nem mondtál? Ha szemernyi csalárdság is akad abban, amit állítasz, ha valaki tanácsot adott volna vagy rábeszélte volna, valld be nyomban! Ha elhallgatod az igazat, az itt sorba állított szerszámokkal addig kínozzunk, míg ki nem szedjük belőled. - Szasza a kínzószerszámok irányába mutat.

Icsi odapillant, és szikrányi habozás nélkül kijelenti:

- Nem. Nincsen csalárdság abban, amit mondtam. - A szeme hideg, a hangja csendes.

- Akkor kérdezek még valamit: ha kéréseket, hogy apátok helyébe léptek, meghallgatásra talál, nyomban megölnek titeket, és apátokat többé nem látjátok. Rendben van?

- Rendben van, kérem - válaszolja Icsi ugyanolyan hangon, mint az előbb, de egy kis szünet után, mintha átvillant volna benne valami, hozzáteszi: - Mivel méltóságod dolgaiban csalárdság lehetetlen.

Szasza arcán meghökkenés - mintha rajtakapták volna -, de gyorsan eltűnik. Komor tekintettel néz Icsi arcába. Gyűlölettel vegyes csodálkozás tükröződik a szemében. De nem szól egy szót sem. Azután súg valamit a tárgyalásvezetőnek, az pedig a város vénjeihez fordul:

- Nincs több dolgotok, elmehettek.

Amint Szasza az előcsarnokból elvonuló gyermekeket figyeli, odafordul Ótához és Inagakihoz:

- Rémes leányzó, mi lesz még belőle!

Szasza lelkében sem egy apja életéért aggódó szánandó leány, sem egy felbujtott, ostoba gyermek képe nem hagyott nyomot, csak Icsi utolsó mondata csengett vissza, élesen, mint a penge, hidegen, mint a jég.

Mivel a Genbun korabeli Tokugava sógunátus tisztségviselője nem ismerte a *mártíromság* idegen szavát, sőt az akkori szótárakban az önfeláldozás szó még japán fordításban sem szerepelt, természetes hát, hogy nem értette azt a korra és nemre való tekintet nélkül megnyilatkozó

lelki jelenséget, amely a bűnös Tarobé leányában megmutatkozott. De az önfeláldozásban rejlő ellenszegülés éle nemcsak Szaszát vágta mellbe, akinek Icsivel szóváltása támadt, hanem az előjáróság minden tisztviselőjét.

A felügyelő és a két előjáró különnek, sőt talán ördögösnek vélte Icsit, ezért azután semmi megértést nem tanúsítottak az apjáért aggódó, jámbor leány iránt. Az ősi igazságszolgáltató intézmény azonban gépiesen működésbe lépett, és Icsi kívánsága váratlanul mégis teljesült.

Kacuraja Tarobé büntetésének végrehajtásáról így döntöttek: „A főváros, Edo véleménynyilvánításáig elhalasztva.” E döntést a tizenegyedik hónap huszonötödik napján, a tárgyalást követő napon, eljuttatták a város vénjeihez. Edóból Genbun negyedik évében, a harmadik hónap második napján érkezett meg a válasz:

„Tekintettel arra, hogy a Kiotóban tartott császári nagy áldozati ünnepségek óta még nem sok idő telt el, helyesnek találjuk a halálbüntetést feloldani. Az ítéletet a következőképp módosítjuk: Tarobé Észak-Ószakából, továbbá a város déli kerületéből és Tenmából kitiltatik és száműzetik.”

A Kacuraja családot ismét beidéztek a nyugati előjáróságra, így a gyermekek elbúcsúzhattak apjuktól.

A császári nagy áldozati ünnepséget Genbun harmadik évében, a tizenegyedik hónap tizenkilencedik napján tartották, négy nappal azelőtt, hogy Kacuraja Tarobé halálos ítéletét kifüggesztették. Annak előtte, Higasijama császár Dzsókjó negyedik évében megtartott pompás szertartása óta, ötvenegy évig szünetelt ez az ünnepség, amíg Szakuramacsi császár újra meg nem tartotta.

Teleki Erzsébet fordítása

Kacagó szerzetesek

Azt mondják, a Tang-dinasztia Csen-kuan éveiben történhetett, Európában a hetedik század elejét járta az idő, Japánban pedig éppen ekkortájt kezdték számlálni az uralkodói éveket. Élt akkoriban Kínában egy Lü Csiu-jin nevű hivatalnok. Vannak, igaz, akik azt állítják, hogy nem is létezett ilyen ember, hiszen mint Tajcsou főjegyzőjének, szerepelnie kellene a Tang-dinasztia évkönyveiben, amelyek viszont nem tesznek róla említést. De ha nem létezett volna, ez a történet sem születhetne meg, tehát maradjunk abban, hogy mégiscsak létezett.

Harmadik napja volt, hogy Lü elfoglalta Tajcsou főjegyzői hivatalát. Csangan pora-pocsolyája után kellemes érzés volt Közép-Kína kövér földjén lépkednie, tiszta vizét kortyolnia. Méghozzá e három nap alatt rengeteg beosztott hivatalnok járult elébe, ki-ki beszámolt a rá bízott hivatalos ügyekről. Ebben a nagy sürgés-forgásban Lü megízlelte az új hivatalával járó hatalom örömét, és nagyon is jó kedve kerekedett.

Előző este megparancsolta szolgálóinak, hogy korán költsek, mert el akar látogatni a Tientaj járásbéli Kuocsing-kolostorba. A látogatást még Csanganban elhatározta.

Úgy történt, hogy amikor a kinevezését átvette, és már készülődött az útra háza népével, hirtelen szaggató fájdalom állt a fejébe. Egyszerű reumás fejfájás volt ez, de a túlérzékeny Lü hiába nyelte háziorvosa készítményeit, a fejfájás nem akart elmúlni. Már éppen azt tárgyalta a feleségével, hogy kénytelenek lesznek elhalasztani az utazást, amikor bekopogott a szobalány, és így szólt:

- A kapu előtt egy kolduló szerzetes áll, és bebocsátást kér uraságodhoz. Uraságod mit parancsol?

- Szerzetes? Hát ereszd be - válaszolta Lü rövid gondolkodás után. - Lássuk, mit kíván.

Feleségét egy belső szobába küldte.

Lü tanulmányai során elég sokat olvasta a klasszikusok munkáit, sőt maga is írt néhány négysoros, ötszótagos verset, viszont a buddhista és taoista irodalomban teljesen járatlan volt. Ennek ellenére megmagyarázhatatlan tiszteletet érzett a buddhista és taoista szerzetesek iránt. Talán éppen azért, mert nem értette őket. Így amint meghallotta, hogy egy szerzetes keresi, nyomban azt válaszolta, hogy fogadja.

Kisvártatva belépett a vendég. Magas férfi volt, nyűtt szerzetesi köpenyben, hosszú haja a szemöldöke fölött egyenesre nyírva. Úgy látszik, olyan hosszúra nőtt a haja, hogy a szemébe lógott, s zavarhatta, ezért vágta le így. Kezében a kolduló szerzetesek jellegzetes bádogtálcája.

Mivel csak állt szótlanul, Lü szólította meg:

- Úgy hallom, velem akar beszélni. Hallgatom.

- Azt hallottam, hogy uraságod Tajcsouba készül, de nem tud útnak indulni, mert nagyon fáj a feje. Azért jöttem, hogy meggyógyítsam - mondta a szerzetes.

- Valóban, már-már azon voltam, hogy elhalasztom néhány nappal az utazást. És miképp szándékszik meggyógyítani engem? Tud valami jó gyógyszert?

- A négy őselemből álló test betegsége érzéki csalódás csupán. Nekem csak egy tál tiszta vízre van szükségem. Varázslással szándékszem kigyógyítani uraságodat - válaszolta a szerzetes.

- Varázslással? - csodálkozott Lü. Majd rövid gondolkodás után így szólt: - Hát nem bánom, lásson hozzá!

Lü nem értett az orvosi dolgokhoz. Ösztöneire hallgatva döntött most is, mint általában. Mivel ilyen volt a természete, házi orvosául sem régi könyvekben jártas, tapasztalt orvost fogadott, hanem azt hívta, aki a legközelebb lakott, így aztán aligha kaphatott rendes orvosságot. A szerzetes jó benyomást tett rá, és meggondolta, hogy ugyan milyen veszéllyel is járhatna az olyan varázslat, amit egy tál vízzel művelnek, még ha hiba csúsznék is bele.

Lü behívta a szobalányt, és megparancsolta neki, hogy töltsen meg a tálkát vízzel. Amikor a szobalány visszajött a teli tálkával, a szerzetes átvette, és maga előtt tartva mellmagasságig emelte, közben mereven nézte Lüt. Persze tea vagy pocsolyavíz is lehetett volna a tálban, Lüne azonban szerencséje volt, a tálka tiszta vízzel volt megtöltve. Míg a szerzetes Lüt nézte, Lü akaratlanul is minden figyelmét a tálkában levő vízre összpontosította. Ekkor a szerzetes a tálkából vizet vett a szájába, aztán hirtelen Lü fejére fújta.

Lüt ez annyira váratlanul érte, hogy a hátát menten kiverte a hideg verejték.

- Fáj még uraságod feje? - kérdezte a szerzetes.

- Ja, a fejfájásom? Elmúlt!

Lüt ugyanis eddig állandóan a fejfájás gondolata foglalkoztatta, azért nem tudott megszabadulni tőle. De mihelyt figyelmét a vízre összpontosította, a fájdalom nyomban megszűnt.

A szerzetes a maradék vizet csöndesen a földre öntötte.

- Ha elmúlt, akkor én megyek is - mondta, és sarkon fordult. Már az ajtónál volt, amikor Lü utánaszólt:

- Egy pillanatra még!

A szerzetes visszanézett.

- Mit parancsol uraságod? - kérdezte.

- Szeretném, ha elfogadna tőlem valami ajándékot, hálám jeléül.

- Én azért vándorolok, hogy minden teremtetett lelket jó útra térítsek, és megtörjem a gőgöt az emberekben. Gyógyításért nem fogadok el díjat.

- Ha így áll a dolog - válaszolta Lü -, akkor nem erőltetem. Annyit szeretnék csak megtudni, hogy hová való, atyám?

- Eddig a Tientaj-hegyi Kuocsing-kolostorban laktam.

- Szóval a Tientaj-hegyen. És a neve?

- A nevem Feng-kan - válaszolta a szerzetes.

- Szóval Feng-kan szerzetes a Tientaj-hegyi Kuocsing-kolostorból - ismételte Lü összevont szemöldökkel, és minden erejével azon igyekezett, hogy a nevet jól megjegyezze. - Ennek különösen örülök, mert magam is arra a vidékre készülök. Ezért szeretném megkérdezni még, hogy van-e olyan kiváló férfiú Tajcsouban, akivel találkoznom üdvös és hasznos volna?

- kérdezte Lü.

- Él a Kuocsing-kolostorban egy Si-tő nevű szerzetes. Valójában nem más, mint Pu-hszen, a szent. Van még a kolostor nyugati oldalán egy hideg kőbarlang, abban lakik egy Han-san nevű

szerzetes. Ő meg valójában nem más, mint a bölcs Ven-su. Ezzel el is búcsúszom uraságodtól - mondta a szerzetes, és kifordult az ajtón.

Hát így történt, hogy Lü most a Kuocsing-kolostorba indult.

Az embereket három csoportra oszthatjuk aszerint, hogy hogyan viszonyulnak a valláshoz vagy a Tanhoz.

Akik beletemetkeznek a saját foglalatosságukba, nem gondolnak a Tannal. Áll ez az író-olvasó emberre is. Persze, ha könyvet olvasván mélyen elgondolkodik, akkor az ilyen ember feltétlenül eljut a Tanhoz, mindennapi teendőit azonban úgy is el tudja látni, ha olyan mélyen nem merül el a gondolkodásban. Az ilyen embereket közönyöseknek nevezhetjük.

Vannak azután olyanok, akik egész lényüket a Tan keresésének, megismerésének és követésének szentelik. Eközben sokan lemondanak minden világi tevékenységről. De akadnak olyanok is, akik napi teendőiket ellátva is képesek minden figyelmükkel a Tant kutatni-követni. A konfuciánusok, a taoisták, a buddhisták és a keresztények között egyaránt akadnak ilyenek. Ha ezek az emberek mélyen elmerülnek e dologban, köznapi tevékenységük eggyé válik a Tannal. Ezeket nevezhetjük röviden Tan-keresőknek.

Van végül a kettő között egy olyan embertípus, amely elismeri ugyan a Tan létét, de önmagát nem tartja képesnek rá, hogy maga is kutassa-kövesse, és ebbe bele is nyugszik. Ha pedig olyan emberrel találkozik, akiről feltételezi, hogy teljes lényével a Tant keresi-követi, akkor mély tisztelettel viseltetik iránta: azt tiszteli benne, amit ő maga nem képes megragadni. Így keletkezik a vak tisztelet, amely még akkor sem vezet sehová, ha véletlenül éppen méltó a tárgya.

Lü tehát felöltözött és gyaloghintóba szállt, így indult el taj-csoui rezidenciájából több tucatnyi főt számláló kíséretével. Tél eleje járta, deres volt az út. A Su folyóba ömlő Sili patak mentén haladtak észak felé. Eleinte borús volt az ég, de fokozatosan kiderült, és a vízparti fák vöröslő levelein fel-felragyogtak a napsugarak. Az úton öreg és fiatal, mindenki kitért a gyaloghintó elől, és térdet hajtott. Lü pompásan érezte magát. Az, hogy egy magas rangú hivatalnok a bölcsekhez megy tisztelgő látogatásra, nagy tettek tűnt a szemében, s rendkívül elégedett volt önmagával.

Tajcsou mintegy hatvan *li* távolságra - azaz harminc kilométernyire - van Tientaj járástól. Nem volt sietős az útjuk, így már dél is elmúlt, mire a járás határában találkoztak a fogadásukra elébük jött hivatalnokokkal. A járási főnök rezidenciájában pihentek meg, s bőséges vendéglátás közben megtudták, hogy a kolostorig még jó hatvan li kapaszkodó áll előttük, csak késő éjszakára érnének oda. Lü úgy döntött, hogy az éjszakát itt töltik egy vendégszobában.

Másnap reggel indultak tovább. Az idő most is olyan volt, mint előző napon. Azt mondják, a Tientaj-hegy tizennyolcezer *csang* magas, van vagy hatezer méter. Hát ha éppen annyi nincs is, de mindenesetre tigrisek lakta hegy.

Csak nehezen tudtak előrehaladni. Az úton ebédeltek, és a nap már nyugatról küldözgette fáradt sugarait, mire elérték a kolostor külső kapuját.

A tartományi főjegyzőt itt is illő tisztelettel fogadták. Egy Tao-csiao nevű szerzetes a vendégszobába vezette Lüt, és teával meg süteménnyel kínálta. Amikor befejezte a teázást, Lü megkérdezte:

- Lakott ebben a kolostorban egy Feng-kan nevű szerzetes?
 - Feng-kan testvér valóban itt lakott, de zárandoklatra indult, és nem tért vissza - válaszolta Tao-csiao.
 - És mit csinált ebben a kolostorban?
 - Ő törte meg mozsárban a rizst a testvérek ebédjéhez.
 - Igen? Semmi olyan tulajdonsága nem volt, ami megkülönböztette volna a többi szerzetestől?
 - Dehogynem! Eleinte úgy viselkedtünk vele, mint kedves társunkkal, aki fáradságát soha nem kíméli. Amikor azután kezdtük megbecsülni és nagyra értékelni, akkor egy napon elhagyott bennünket.
 - Az hogy lehet? Mi történt vele?
 - Valami csoda történhetett, mert egy napon tigrisháton lovagolva jött le a hegyről. Úgy ment be a kerengőbe is, tigrisháton, és közben verseket szavalt. Nagyon szerette a verseket. Éjjel is gyakran lehetett hallani, amint egyedül szaval a remetekunyhójában.
 - Hmm! Mint maga a megvilágosodott Buddha! - mondta Lü, majd megkérdezte: - A remetekunyhóval mi lett?
 - Most üres. Éjszakánként néha tigrisüvöltést hallani abból az irányból.
 - Lenne szíves odavezetni? - kérte Lü, és felállt.
- Tao-csiao ment elől, és félreseperte Lü útjából a pókhálót. Már alkonyodott, és a növekvő homályban a kunyhó még elhagyatottabbnak tűnt. Tao-csiao lehajolt, és a kőpadlón homályló tigrisfoltokra mutatott. A hegyről éles szél fűjt az ablakon túl, és felkavarta a vastagon felgyülemlett faleveleket. A száraz levelek zörgése megtörte a csendet, és Lü megborzongott. Sietve kilépett a kunyhóból, és megkérdezte a mögötte álló Tao-csiaót:
- Él ebben a kolostorban egy Si-tő nevű szerzetes?
- Tao-csiao furcsán nézett rá:
- Jól tudja uraságod. Az imént a konyhában láttam melegedni Han-san testvérral. Ide hívjam?
 - Szóval Han-san is ott van! Nagyon jó! Vezessen, kérem, a konyhához.
 - Ahogy uraságod parancsolja - válaszolta Tao-csiao, és elindult a főépület mentén nyugati irányba.
 - Mióta van Si-tő ebben a kolostorban? - kérdezte a háta mögül Lü.
 - Már jó ideje. Elhagyott gyermek volt, Feng-kan testvér talált rá a fenyveserdőben, ő hozta ide.
 - Értem. És mivel foglalkozik?
 - Három évvel azután, hogy idekerült, azt a feladatot kapta, hogy a szentek szobrainak étel- és tömjénáldozatot mutasson be. De egyszer rajtakapták, hogy maga is lakmározott az áldozati ételből. Alighanem azért tett ilyet, mert nem tudta, hogy szentségtörés. Most a testvérek tálkait mosogatja a konyhában.
 - Aha, értem - mondta Lü, majd néhány lépés után tovább kérdezett: - Az előbb említette Han-san nevét. És ő?

- Han-san testvér a kolostortól nyugatra lakik egy hideg kőbarlangban. Si-tő elmossa az edényeket, aztán a maradék rizst és zöldséget összegyűjti egy bambuszszárbá. Han-san mindennap eljön érte.

- Aha - mondta Lü, és közben azon törte a fejét, hogy ha Han-san és Si-tő, akik ilyen módon élnek, valójában két szent: Ven-su és Pu-hszen, akkor vajon ki lehet a tigrisháton lovagoló Feng-kan? Úgy érezte magát, mint a vidéki ember a színházban, aki nem tudja eldönteni, hogy melyik szerepet melyik színész játssza.

- Elég mocskos hely - mondta Tao-csiao, amint beléptek a konyhába.

Alig lehetett látni a gőztől, amíg a szemük hozzá nem szokott a homályhoz. A kőfalak mentén hosszú asztalok álltak. Szerzetesek szedegették a fazekakból a rizst, a zöldséget. A három nagy tűzhely alatt meg pislákkolt a parázs. Tao-csiao beljebb lépett, és elkiáltotta magát:

- Hé, Si-tő!

Lü is a hang irányába nézett, és az ajtótól legtávolabb eső tűzhelynél két kuporgó alakot pillantott meg.

Egyikük fedetlen fővel guggolt, látszott, hogy meglehetősen hosszú a haja. Fonott szandált viselt. A másiknak a fejét faháncs kalap fedte, és facipő volt a lábán. Mindkettő sovány volt, és alacsony termetű.

Tao-csiao hívására a fedetlen fejű visszanézett és elvigyorodott, de nem válaszolt. „Úgy látszik, ez Si-tő.” A faháncs kalapos meg sem mozdult. „Ez lesz Han-san” - gondolta Lü.

Pár lépést tett feléjük, és mélyen meghajolt.

- Lü Csiu-jin vagyok, a császár tanácsosa és meghatalmazottja, Tajcsou főjegyzője, skarlátszín köntös és hal-jelvénnyel illet meg - mutatkozott be.

A két guggoló szerzetes egyszerre emelte fel a fejét. Azután egymás felé fordultak, és mélyről jövő kacagás tört ki belőlük. Majd hirtelen egyszerre felálltak, és iszkoltak kifelé a konyhából. Még hallani lehetett, amint futás közben Han-san azt mondja:

- Biztosan Feng-kan fecsegett neki valamit!

Lü hüledezett. A szerzetesek, akik előbb a rizst és levest merték, köréje sereglettek.

Tao-csiao sápadt arccal állt ott, mint akit odacövekeltek.

Hurkecz István fordítása

Utószó

Mori Ógai a századforduló másik nagy alakjával, Nacume Szószekivel együtt ma már klasszikus írónak számít a japán irodalomban. A modern Japán születésének zaklatott évtizedeiben élt, ellentmondásokkal és bizonytalanságokkal terhes, vajúdó korszakban, amikor a Meidzsi-fordulat (1868) után az Ész, a Tudomány és a Felvilágosodás nyugatról áramló eszméi behatoltak a hagyományhű társadalomba, és felkavarták értékrendjét. Mori Ógai a nyugati eszmék terjesztésének elszánt híve volt, de sohasem csatlakozott a hagyománytagadókhöz. A japán irodalom és kultúra egyik megújítója egész életét megosztotta az orvosi hivatás - a katonaoorvosi szolgálat - és az irodalom között. Kiemelkedő alakja volt a kor forrongó kulturális életének - a modern japán elbeszélés egyik megteremtője; írt drámákat, történelmi életrajzokat, klasszikus japán és kínai költeményeket, modern verseket, filozófiai esszéket, folyóiratokat alapított, antológiákat szerkesztett, és részt vett a kor irodalmi és esztétikai vitáiban. A nyugati irodalom fordítójaként is kiemelkedő szerepet játszott: ő szólaltatta meg japánul többek között Arisztotelész, Calderón, Rousseau, Racine, Corneille, Lessing, Puskin, Lermontov, Karamzin, Turgenyev, Tolsztoj, Gorkij, Hauptmann, Rilke, Suderman, Wedekind, Schnitzler, Hofmannstahl, Richard Dehmel, Christian Morgenstern, Ibsen, Bjørnson, Verhaeren és Maeterlinck műveit. Különösen nevezetes Hans Christian Andersen *Improvisatoren* című regényének rendkívüli műgonddal készített átültetése és Goethe *Faustjának* teljes japán fordítása.

Mori Ógai (eredeti nevén Mori Rintaró) 1862-ben született Északnyugat-Japánban, Cuvanóban. Klasszikus japán és kínai műveltségét gyermekkori tanulmányai alapozták meg. Fiatalon Tokióba került, s egy Európát járt tudós rokona segítségével német nyelvi és orvosi tanulmányokat kezdett. 1881-ben orvosi diplomát szerzett a Tokiói Egyetemen. Három évvel később katonaoorvosi ösztöndíjjal Németországba utazott, a lipcsei, müncheni, drezdai és berlini egyetemeken folytatta tanulmányait, s közben megismerkedett a klasszikus és kortárs európai irodalmakkal is. Amikor hazatért Japánba, belevetette magát a forrongó irodalmi élet vitáiba. Katonaoorvosként szolgált, részt vett a japán-kínai háborúban. Orvosi folyóiratában a nyugati orvoslás elterjesztése mellett szállt síkra. Feletteseivel való ellentétei miatt három évre a dél-japáni Kjúsú szigetére, Kokurába helyezték, de 1902-ben visszatért Tokióba. A japán-orosz háború idején a koreai fronton szolgált. Ezután egyre magasabb rangra emelkedett, karrierjének csúcsán a Hadügyminisztérium egészségügyi osztályának vezetője volt. Párhuzamosan folytatta irodalmi és fordítói munkásságát, sorra jelentek meg elbeszélései, drámafordításai és saját színműveivel hozzájárult a modern japán színház megteremtéséhez. Amikor 1916-ban visszavonult a katonaoorvosi szolgálatból, kinevezték a Császári Múzeum igazgatójává, a Császári Könyvtár vezetőjévé, haláláig, 1922-ig elnöke volt a Császári Szépművészeti Akadémiának.

Első alkotói korszakában romantikus elbeszéléseket írt: *Maibime* (A táncoló lány, 1889), *Utaka no ki* (Buborék, 1890), *Fumidzukai* (A levélvivő, 1892). Nagy hatással voltak rá Eduard von Hartmann esztétikai nézetei.

Fenntartással szemléli a század elején kibontakozó japán naturalizmust. *Vita Sexualis* című elbeszélése (1909) a naturalista „én-regény” kritikájának is tekinthető. 1910-ben írja meg a japán értelmiség életéről szóló regényét, a *Szeinen*-t (Az ifjú). A Meidzsi-kor kavargó szellemi világa tükröződik önéletrajzi elemeket is magában foglaló elbeszéléseiben: *Aszobi* (Játék), *Dokusin* (Az agglegény), *Fusicsu* (Építkezés közben). Híres elbeszélése, a *Hanako* címszerep-

lője egy japán táncosnő, aki modellt állt Rodinnek. Ez idő tájt írja *A vadlúd* (Gan) című kisregényét, amely folytatásokban jelent meg 1911 és 1913 között.

1912-ben Nogi tábornok, a japán-orosz háború hőse önként követi a halálba Meidzsi császárt. Az egész japán társadalmat megrázó esemény fordulópontot jelent Mori Ógai írói útján is. Figyelme a történelem felé fordul, a múltban, a hagyományban keresi a társadalom és az egyén megoldatlan problémáinak gyökereit. A következő hat évben huszonnégy történelmi tárgyú művet ír: rövid novellákat, történelmi elbeszéléseket és életrajzokat. E művei jórészt a Tokugava-korban (1600-1867) játszódnak, hőseik történelmi személyek vagy köznapi emberek, akik a hagyományos japán szellemi és erkölcsi értékeket testesítik meg. Az író kora eszméinek fényében vizsgálja e hősöket, például állítja őket, de nem azért, hogy kortársai a hagyományos világba térjenek vissza, hanem hogy támaszt leljenek a régvolt idők hőseinek emberi magatartásában saját koruk zűrzavara közepette.

Ezen elbeszélései közé tartozik a *Modern japán elbeszélők* című 1967-ben megjelent kötetben magyarul is olvasható *Abe-ház* (Abe icsidzoku) és *Az utolsó mondat* (Szaigo no ikku) ebben a kötetben.

Utolsó korszakában írt művei között találunk régi japán és kínai legendákat feldolgozó novellákat is, ezek egyike a legendás zen-buddhista költő, Han-san és szerzetestársa, Si-tő alakját megörökítő *Kacagó szerzetesek* (Kandzan Dzsittoku).